

Gestelsche liederen

Simon Vestdijk

editie Martin Hartkamp

bron

Simon Vestdijk, 'Gestelsche liederen'. In: Simon Vestdijk, *Verzamelde gedichten* (ed. Martin Hartkamp). Athenaeum-Polak & Van Gennep, Bert Bakker, De Bezige Bij, Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam / Den Haag 1971, deel 2, p. 1-335 en deel 3, p. 486-503

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/vest002gest01_01/colofon.htm

© 2004 dbnl / Martin Hartkamp en erven Simon Vestdijk

De schuttersmaaltijd

Voor F.R.A. Henkels

I

Hoe is het moog'lijk met elkaar te praten
Zónder te praten, met geverfde mond?
Een fluisterronde gaat hier in het rond,
Onhoorbaar, geheimzinnig en verwaten.

Dit is de eeuwigheid: frisch en gezond
Fanfaronnades weerklinken te laten,
Waarvan de echo voortleeft naar de mate
Van elfen, preev'lend in de morgenstond.

Geen magischer bezegeling dan 't ding
Dat wederkeert zonder dit ding te zijn:
Hetzelfde wildbraad en dezelfde wijn.

En steeds dat roombblank volgehouden turen,
Waarmee elk bontgetooide feesteling
Voortzegt wat ongezegd blijft bij zijn burenen.

II

Verduurzaamd werd het leven heengeleid
Naar waar elk middel tegen aardsche kwalen
Gevonden wordt in volle wijnbokalen
En in een grootsch verstarde gulzigheid!

Terwijl de eters roerloos ademhalen, -
Vesting van buiken die de tijd niet split, -
Wordt er een parelende dronk gewijd,
Vereeuwigd naar de trant van godenmalen!

Maar vrouwen, die het schilderij bestaarden,
Schonken aan één van hen een overwaarde,
In lief en leed en huis'lijkheid gegrond.

Figuur werd mensch, en maakte 't kunstwerk wond,
En uit die bres, geslagen in de drom,
Bloedde het leeg in ziekte en ouderdom.

III

Zoo hulploos en onvoorbereid is nooit
Een vroolijk vendel in de dood gedreven.
De laatste steen is op de trom gegoid,
Tot doodendans vergooide zich het leven.

Lijkwit kaatst elk gelaat de strakgesteven
Kantkraag, door vrouwenhand zorgvol geplooid;
Duurt ook het maal nog, 't is met den aankleve
Van spokig schoon, waarmee 't verval zich tooit.

De schuttersmaaltijd werd tot tragedie.
Maar zóo licht laat zich een allegorie
Haar streng geijkte werking niet ontrooven.

Reeds heeft een genius snel en gevat
Een tweede stuk uit de museumschat,
Bloeiend van schutters, naar voren geschoven!

IV

In elk museum zijn er meer dan één:
Een and're lijst om steeds eend're gebaren;
En onder 't stof van de vergeten jaren
Dooft zelfs de toets die onvervangbaar scheen.

Van honderd bontbepluimden is er geen
Die niet in 't eigen spiegelbeeld kan staren;
Er is wel leven, geen verschil te ontwaren,
En als het leven niet verschilt, vliedt 't heen.

Maar soms, te middernacht, wordt elk taf'reel
Door tooverij vervuld van haat en nijd
Jegens de schutters aan de overkant.

'Weg met die schutters!' - en een luid krakeel
Breekt uit, dat voor een korte poos bevrijdt
Van het eentonige gezinsverband.

V

Wie kent de zorgen van de kunstenaar,
Die voor geen verzelfstandiging mag zwichten
Van zooveel uiteenlopende gezichten,
Die 't bloeiendst licht niet gunnen aan elkaar?

Hij weet te goed: 't hoort tot zijn burgerplichten
Dat geen te kort komt van de afgunst'ge schaar;
Welk uitzichtlooze taak in dit misbaar
Zich naar wat hoort en naar wat moet te richten!

Maar gaandeweg, zuchtend onder de dwang
Van schutterlijke zelfzucht, vindt hij standen
Die hij nooit uit zichzelf gevonden had.

En zoo verzoent hij 't kunstwerk met de stad,
En duldt als een bezegeling dier banden
De jubel van 't bevredigd lofgezag.

VI

Volmaaktheid onder 't maal: vereelte vingers
Die zich met uitgelezen druiven meten!
Met staat'ge praal zijn burgerpot te eten
Uit bronzen schalen tusschen bloemenslingers!

De lichamen, die in hun gansche breedte
Zich hoffelijk spitsen op niets geringers
Dan kostbare app'len, die men mededingers
Van weeld'rig vrouwschoon zou kunnen heeten!

Waarom verbood de schilder zich die vondst:
Waarom moest juist dit vrouwschoon ontbreken,
Waarzonder hoofscheit niet gedijen kan?

En kon men ruiken, tasten, met hen spreken,
Dan leverde het zweet der mannenbrons
En tuchteloze praat 't bewijs hiervan.

VII

Dit schouwspel, dat zich aan de menschheid bood,
Is niet van helden en hun heldendaden:
Burgers, vol wrok en nijd om 't daaglijksch brood,
Die toegetakeld voor het voetlicht traden,

Zij geven in hun schaam'le maskerade
Voor 't nageslacht als voor de tijdgenoot
Te duidelijk hun diep're zin te raden:
De schoonheid stierf? Bij hén was ze altijd dood.

Geen mantelval, geen kantkraag en geen plooi, -
O slecht verbloemde wansmaak dezer gasten! -
Die eeuwen lang niet om bewond'ring riep

Uit hoofde van de droom die erop paste
En die grootmachtig uit het ledig schiep
Wat schijnbaar slechts ontleend was aan hun tooi.

VIII

Een torenkamer, eenzaam en verlaten,
Waar op een tafel wat retorten staan,
Werd tot geheime kweekplaats der soldaten,
Die daar beneden naar hun maaltijd gaan.

Zij zijn het, ook al zijn zij 't niet: een waan,
Die hier een waarheid is die zij vergaten;
Eenmaal verwekt, komt niemand hier vandaan,
Al ziet men hem marcheeren langs de straten.

De alchimist neemt een kristal, en wrijft
Het fijn, en werpt het in het borrh'end vocht:
O wonder, 't is het Maal dat bovendrijft!

Maar bij die schoone schijn, die werd gewrocht,
Voelt hij zich eenzaam, omdat geen gelaat
Uit 't visioen zich meer herkennen laat.

IX

Er leven schutters in zijn machtsgebied:
Ontel'bren, die gedwee de kop opsteken,
Zoodra hij 't hun met forsche penseelstreken
Beveelt, - maar wie het zijn dat weet hij niet.

Schijnbaar van 't werk'lijk leven afgekeken,
In raadzaal en in woningen bespied,
Is er die stille naglans aan hen, die 't
Oerbeeld verraadt, dat niet werd opgeteekend.

En daarom blijft hij hunk'ren naar de eene,
Die hij op straat zou kunnen tegenkomen:
Zijn schepsel, en terzelfdertijd zijn vriend.

Lang kan hij wachten voor die is verschenen, -
Totdat hij, in de zwang're afgrond ziend,
Zichzèlf aanschouwt, in 't vendel opgenomen.

X

Om schuttersvolk te schild'ren moet men hen
Niet in 't gelaat zien of men daarin leest:
Nieuwsgierig is geen kunst'naar ooit geweest
Dan naar dat eene tooverwoord: ik ben.

Ik bèn die schutter, ook al oordeelt men
Mij'n ander en een meerd're naar de geest;
Wanneer hij eet, verzadig 'k mij het meest,
En al zijn kind'ren zijn mijn kinderen.

Men ziet mij aan zijn disch, vol van het bloed
Dat 't zijne is, maar niet in mij mag blijven,
Daar 'k mij aldra weer naar een ander spoed.

En naar dit vreemde vocht, dat in mij voer,
Weet niemand hoe mijn wezen te beschrijven:
Hun aanvoerder - of een soldatenhoer?

XI

Verwezen zit hij bij hen, een misdeelde,
Die alles wegschonk, niets terugontving
Van toen hij in onstuim'ge worsteling
Met 't stijfbehaard penseel de bitt're weelde

Smaakte zichzelf te zijn. Nu sluit de kring
Zich, en het leven, dat het leven spéelde,
Dooft uit tot een herinnering aan beelden,
Waaraan hij roek'loos zich te buiten ging.

Een dronkaard, van zijn laatste geld beroofd,
Zit bij hen aan, als schutter uitgedost
Met 'n oude sjerp, een roest'ge hellebaard.

En brengt somwijlen één hunner 't vermaard
Taf'reel ter sprake, niemand die gelooft,
Dat hij daarvoor zijn ziel heeft ingelost.

XII

De ware kunstenaar zal 't nergens vinden:
Geloof, - al stierf hij ook op Golgotha.
Zelfs Thomas rekende het wonder na
Alvorens zich voor de eeuwigheid te binden.

Zoo is hij op genâ of ongenâ
Overgeleverd aan de teerst beminden;
Door fabels laten zij zich wel verblinden,
Maar zijn verlossend woord blijft algebra.

Daarom zoekt hij een God, - niet als een macht
Die de aarde schiep en hem de wetten stelt,
Maar die hem als Geloov'ge vergezelt,

Die hém gelooft, en in zijn vormenpracht
De wezens ziet, die Híj had willen scheppen
En van wier glans, 't is waar, slechts fabels reppen.

XIII

‘Apollo, groote geest, een schuttersmaaltijd
Zij zonder ambrozijn u opgedragen!
Vergeef het vendel, dat het deze praal wijdt
Aan 't lager godendom der drinkgelagen!

Rijd hier niet binnen met uw zonnewagen,
Maar werp een straal in hun armzaal'ge vaalheid;
Ik weet, en daarom wil 'k uw bijstand vragen,
Dat gíj de schutsheer van dit gul onthaal zijt!’

De lichtgod doet wat goden doen: hij glimlacht,
En peinst, en laat wat zonnestofjes dansen,
Zendt zijn orakel uit naar 't gulzig schransen

En spreekt met fluisterstem: ‘De god laat weten,
Dat hij bij Zeus zich reeds heeft zatgegeten
Zonder de hulp van 'n schilder die zich slim dacht.’

XIV

Nog pooverder dan stillezens is dit:
Een doorsnee door het slijk van het bestaan:
Kan iemand ooit ontroering ondergaan
Door schuttersvolk dat stil te staren zit?

Geef mij het beeld van Leda en de zwaan,
Die in de vlucht verleidt, in vlucht bezit,
En waar geen donk're lijven, saamgeklit,
De breede baan van een heel doek beslaan.

Zoo spreekt de kunstkenner, die in de kunst
Vanouds mythologie het hoogste plaatst,
Die burgerdeugden ruilt voor vrouwengunst,

En die vergeet, dat ook de blankste leden,
Geschaakt, omarmd, bemind naar godenzeden,
Tot slijk worden vertreden op het laatst.

XV

De schuttersmaaltijd, - wie bedacht die naam?
Het woord schijnt aan de werk'lijkheid ontheven,
Voorgoed te loor, en met het woord tezaam
Zijn niet bestaande vormen neergeschreven,

Onwereldsch gestileerd, gloeiend aanzwevend
Op de verheven vleugelen der faam:
Titanen, eenhoorns, hippogryphen leven
En sterven in 't magnetisch tooverraam!

De wapenhandel werd tot arabesk,
Het bandelooze smullen een grotesk
En angstaanjagend zinderen van vonken.

Totdat een kreet die rijke wirwar rijt:
'Het zijn de schutters!' - en nog niet verklonken
Het vendel weergeeft aan zijn mensch'lijkheid.

XVI

Het zijn de schutters, - en het mensch'lijk pogen
Schikt zich in hun trouwhart'ge travestie.
Zij zijn de onzen, en geen wezens die
Door die ijlhoofd'ge pronkzucht zijn bevlogen.

Gun Proteus zijn geglij: zij blijven wie
Zij waren, rij voor rij, met neus en oogen
In stand en blik zorgvuldig afgewogen
Tot deze schier plantaard'ge symmetrie.

Daar komt een kind en stelt de vraag: 'Waarom
Hebben die dikke mannen haar rondom
Het hoofd, in plaats van onder aan hun zolen?'

En deze vraag werpt alles overhoop
Wat men vanouds geleerd heeft op de scholen
Omtrent de schutters en hun wereldloop!

XVII

Als ied're vorm 't gewoonterecht verloor,
Werd zelfs een schutter tot een monsterwezen
Erger dan Sint Antonius heeft bekoord
En nog veel onverklaarbaarder dan deze.

Een bleek ovaal, waar bulten op verrezen,
Waarmee de mensch zegt dat hij ruikt en hoort,
Wordt door twee glanzende afgronden doorboord,
Een tranend spiegelschrift, kwalijk te lezen.

Men las het, eeuwen lang; men vond de huid
Een koele en wiegelende waterbaan,
En niet een zak die rottens omsluit.

Men vond dit alles schoon, - maar ook alleen
Wanneer de ziel zich opende voor één
Die op dit watervlak wou varen gaan.

XVIII

Zoo ferm zouden de schutters zich niet voelen,
Als geen van hen zijn liefste had omarmd:
Nu zitten zij als vorsten op hun stoelen,
Tot binnen in het ingewand verwarmd.

Om goed te vechten moet men lusten koelen:
Elk is een held, die bij het minst alarm
Van brand of oproer heensnelt uit de Doelen
En zich over een angst'ge stad erbarmt!

Mars was belach'lijk soms, maar Venus toefde
Toch graag bij hem, al was hij niet de eerste...
Maar wie zóo slecht de strategie beheerschen

Als deze zwelgers in wat burgervrouwen
Zijn moeilijk als een krijgsgod te beschouwen,
Die vrijde en rumoerde, maar niet snoefde.

XIX

Wanneer men iemand zijn wil en niet zijn kan,
Doet de verneed'ring 't bloed vol weerzin stroomen;
Men zucht, men mokt, men vlucht in heldendroomen,
En als die zijn vervluchtigd, in de wijnkan.

't Verschil tusschen een groot en een klein man
Wordt als verbod, als banvloek opgenomen:
Het paradijs, al had 't er niet de schijn van,
Zou ook vergald zijn zònder appelboomen.

Ontsteld, en tot in 't diepst der ziel gegrepen
Door de eigen nietigheid, van roem en eer beroofd,
Bergt men zijn eigenliefde in 't geloof.

Zelfs 't schuttersvolk, ootmoedig en geslepen,
Tracht knielende de afstand te overbruggen,
Het schijnsel van een kerkraam op de ruggen.

XX

Door diep gebukt 't licht boven zich te weten
Vult men zijn ziel met gansch ditzelfde licht:
Men hoeft niet op te kijken onder 't eten,
Met brood en wijn doet men zijn Christenplicht.

't Heil wordt met bakken vol omlaaggesmeten,
De regenton voelt zich het meest gesticht,
En aan de goot wordt hoogstens nog verweten,
Dat zij bijwijlen voor een zondvloed zwicht.

Maar God, die schiep, en gloeide in Zijn werk,
Heeft and're wenschen voor de vrome schaar
Dan dat zij Zijn genade in zich gieten.

Een schutter schiet! En als hij niet kàn schieten,
Hooft hij niet als geloov'ge in een kerk
Die hij niet bouwde, maar als metselaar.

XXI

Een stovenzetster, schamel en vergrijsd,
Deelt in de goede werken hier op aarde.
Wordt door de warmte, die zij overspaarde,
Niet de onbluschb're stralenbron gespijsd?

Maar zoek die warmte na, zie wat zij baarde:
Een tochtwind over vloeren koud als ijs
Veegde de slotsom uit die wordt vereischt
Bij 't samenvoegen van de levenswaarden.

Alles vergaat, en ook de warmste voeten
Des winters worden haar niet aangerekend;
Geen engel zou haar na haar dood begroeten,

Belust op warmte, ware 't niet uit hoofde
Van 't kindertal dat hij heeft opgeteekend
En dat zij in haar éigen warmte stoofde.

XXII

Dit is de diepste band van allemaal:
De moeder, en het kind dat ouder wordt,
Dat krachtig wordt, terwijl zij welkt en dort,
Dat zelf verwelkt, en zoo haar achterhaalt.

Een ster en de aarde bindt éenzelfde straal,
Die stralend de oneindigheid bekort,
En Hero, die zich van de rotsen stort,
Vindt tòch Leander in het oud verhaal.

Maar als een moeder voor de Maaltijd staat,
Valt het haar zwaar in die doorvoede lijven
Haar drie bloedeigen kind'ren te herkennen,

Niet om de tooi, of 't baardige gelaat,
Maar omdat zij zich hier de tijd afwennen
En bij de stille wedloop achterblijven.

XXIII

Zijn dit de luitenant, de kapitein,
Die op de voorgrond keuv'len met elkaar?
Het konden evengoed twee and'ren zijn,
En 't zijn twee and'ren, over twee drie jaar.

Een nieuwe keus, gevierd met eere wijn:
Reeds is 't taf'reel gebrekkig en onwaar.
Schutters, de tijd maakt u onhandelbaar:
Gij zijt het, - en gij blijkt het niet te zijn.

En toch, het gouden licht, dat u bescheen,
Is van een and're leer de afgezant:
Wat eens geweest is blijft door de eeuwen heen.

En 't zijn de kapitein, de luitenant,
Die onaanrandbaar in de avonduren
Het vendel met een handgebaar besturen.

XXIV

Wandelend door marmeren zuilengangen,
Zagen, onder warmer hemel, wijsgeeren
't Oorspronk'lijk Vendel af en aan marcheeren,
Waarvan de latere al hun glans ontvangen.

Wat Oostersch aangedaan misschien, behangen
Met bonter wapentuig en witter kleeren,
Maar zeer verknocht reeds aan de stadsbelangen,
Het paradeeren en het potverteren.

Plato zag goed: dit Vendel in de lucht,
Dit godd'lijk troepje, dat de toon aangaf,
Was waard van stonde af aan 't bevel te voeren.

Plato zag slecht, - want feilloos aangeblaft
Laten de vendels zich de mond dichtsnoeren,
En heerscht de Idee, het is met iez'ren tucht!

XXV

Oud als de wereld, afgodisch te prijck,
Staat daar de Laars, met ijzerslag beslagen.
Daar waar hij stampt zullen de volk'ren klagen,
Daar waar hij omvalt valt een koninkrijk.

Geen man die voor zijn tooverklank bezwijkt
Die niet zal stampen tot het eind der dagen;
Men zwoegt, men vecht, men wil zijn leven wagen
Zoover zijn leergebonden donder reikt.

Maar oudgedienden weten te verhalen,
Dat niet een hoog ontwikkeld maatgevoel
Hen aan de klanken van dit schoeisel bond.

Beloften scheem'ren dwars door 't strijdgewoel,
En vóór de Laars zijn lauw'ren gaat behalen
Stampt hij de schoonste vrouwen uit de grond!

XXVI

In weerwil van de breedgerande hoeden,
De puntbaard en het glanzend zwart fluweel
Zijn 't geen Spanjolen, die zich gulzig voeden
Aan deze disch op 't schutterijtaf'reel.

Waardig en kalm, schoon onderling verdeeld
Wanneer de nering roept, vliegen de vroede
Vaad'ren elkaar niet brullend naar de keel,
Zoodra een vrouw haar geuren doet vermoeden.

Voor 't tweegevecht te lui, te vet voor 't minnen,
Is geen van hen van zins zijn vriendschap met
De gildebreeders op het spel te zetten.

Is 't leven rijk aan tegenstrijd'ge wetten,
Een schutter leeft maar naar die éene wet:
Men moet eerst eten om de strijd te winnen.

XXVII

Hoe roerend stille eendracht onder 't kauwen
En nog eens kauwen, malen, knabb'len, bijten,
Terwijl de slokjes wijn bij 't keelgat pleiten
Zich voor de spijs nog wulpscher te ontvouwen.

Meer honger? Laat hen 't lichaam openrijten!
In 't neusgat is nog voedsel te verstouwen!
Waarom de kuische navel te vernauwen,
De aars slechts in één richting te verslijten?

Walging wie 't leest, - walging wie 't voor zich ziet:
Die doode stof, en dat wellustig pogen
Om deze dood in 't leven te betrekken.

Al weet men 't ook zoolang men feestviert niet,
De saus, die rond de mondhoek in gaat drogen,
Zweemt naar de grauwe toon van lijkenvlekken.

XXVIII

Onder trompetstoot en eng'lenkoraal
Heeft Sint Michiel zijn tenten opgeslagen.
De zon schijnt valer dan op and're dagen;
En doode vogels met hun kwettertaal,

En doode hazen, die op schotels lagen,
Een hertebout, verslonden aan het Maal,
Zullen verrijzen uit het darmkanaal
Om pasgestorven schutters aan te klagen!

De jongste dag is daar; de eters haasten,
Nog kauwende, van de eerste tot de laatste
Zich uit de Doelen, bevend voor hun lot.

En met herrezen pluimvee als getuigen
Zullen zij need'rig zich voor 't vonnis buigen:
'Zoo vreet u de afgrond!' spreekt de stem van God.

XXIX

De rots, waar de aartsengel geharnast prijkt,
Beheerscht een dal waar alle klokken luiden:
Een afgrond is in dubb'le zin te duiden
Naarmate men 't als God of mensch bekijkt.

Schijnbaar terneergeworpen in het slijk,
Wrijven zij de oogen uit bij die geluiden;
De Noordenwind waait hier voorgoed uit 't Zuiden,
En 't licht straalt uit een wolk die donker lijkt.

Hier wordt des morgens loeiend vee gemolken
Door de in de hel verbannen schuttersvolken,
Die in de hemel wand'len van hun waan.

't Rund, dat geslacht wordt, groeit terstond weer aan;
En welbereid, tuk op een schuttersmond,
Vliegen gebraden duiven in het rond!

XXX

Geen magischer bezegeling dan 't ding
Dat wederkeert na tal van avonturen:
De schutters stonden nog voor and're vuren
Dan 't gloeiend smeden van 'n sonnettenring!

Zij werden zinnebeeld en hemeling,
Moesten critiek en spotternij verduren, -
Nu wordt hun roomblank volgehouden turen
Weer gaandeweg tot een herinnering.

Zij zijn te koop. De verf schilfert eraf.
Met mes of nagel kan men hen verminken.
Steeds doffer zal hun tafelzilver blinken.

Maar wat men niet vernietigt is de weelde,
Die hun bedreigd bestaan de dichter gaf,
Die mijm'rend hun onsterfelijkheid verbeeldde.

De uiterste seconde

De vogel

(15 Augustus 1942)

De dood, de scherpe dood, die als een kogel
 Doorboort al wat hij op zijn weg ontmoet...
 En op de hei kwettert een zomervogel
 Boven vergoten bloed.

Nog spelen lichtschijnsels (blok één, blok vier)
 Als angstreflexen door 't ontsteld gemoed.
 De vogel, zingend als een lier,
 Zweeft over 't bloed.

Hij kent de kleur; want ziet, hij is van hier,
 Die vogel, die de heide overzweeft,
 En die door vreemd en goddelijk bestier
 Met deze kleur meeleeft,

En die nu neerstrijkt, en de kleur verkent
 En schoon en leerzaam acht en wel van pas
 Om weg te voeren van dit continent.
 Hij steekt zijn snavel in de plas,

En dan, wanneer ten langen leste
 De mannen aangetreden staan op 't veld,
 Kiest hij zijn koers naar 't Westen,
 Ver van 't geweld.

De zee is wijd voor zijn amecht'ge vlucht,
 Te wijd haast voor wie niet getrokken wordt.
 Maar wie, zoo roodgesnaveld, is beducht
 Dat hij in de afgrond stort?

Daar is zijn doel: een tijd'lijk staatsgebouw,
Waarop de driekleur wappert van zijn land,
Het wit terzijgestaan door rood en blauw,
Verbannen aan de overkant.

Hij strijkt zijn snavel langs de roode baan,
Die rooder wordt in 't stralend ochtendgloren,
En keert terug naar waar nog als te voren
Die mannen staan.

De doode zwanen

De doode zwanen daar beneden
Roepen in vlagen klaaglijk schrill
Naar wat in zijn kunstmaat'ge vrede
Het sterven niet aanvaarden wil.

Een waterval scheidt hun gebied
Van dat der levenslust'ge zwanen;
Het zijn dezelfde vijverbanen,
De een verduisterd, de ander niet.

Bij tijd en wijle wordt er één
Gegrepen door de waterval:
Een witte speelbal spoedt zich heen,
Die zijn gekrijsch niet baten zal.

De doode zwanen zwijgen dan,
Hoezeer zij anders roepen mogen;
Zij dragen vliezen voor hun oogen
En spelen zwemmend blindeman.

Maar dan, wanneer de nieuweling
Onder hun groep is opgenomen
En meezwemt in de schemering,
Wordt er die lokroep weer vernomen.

Is 't liefde's hunk'ring, of zijn zij
Afgunstig op 't ontbloeid bestaan,
De zwanen die zijn doodgegaan?
Het maakt hun zwemmen zoo onvrij,

Zoo schrijnend, steeds die hals naar boven,
Steeds met hun aandacht bij het licht,
Steeds uit om and'ren 't licht te ontrooven,
En steeds arglistig de oogen dicht

Zoodra het krijschen zich doet hooren
Waarmee, ternauwernood verzwakt
Door 't dreunen van de cataract,
De stervenden de dooden storen.

Het landschap van de dood

Dit is een landschap dat zich stil kan houden,
 Dat 's zomers met de winter voeling heeft;
 De lente is er aarzelend, en 't gouden
 Getij wordt er te diep, te zwaar doorleefd.

De hemel is er grijs, de mist te blauw;
 En ied're boom is hol en bergt geheimen:
 Geen gruw'lijke, waar men bij huiv'ren zou,
 Maar 't allerzoetste, enkel maar te rijmen

Met vagelijk herinnerde afscheidsuren,
 Waarover deze boom zich heeft ontfermd;
 Zoo'n knoestig wezen laat de zuchten duren
 En vormt een nis, die het geluid beschermt.

De vogels zingen schor, en vreemd gebroken,
 Soms schuw ontbloeiend op een hoogste tak;
 De kind'ren zijn van levenslust verstoken,
 En geeft men aan een zwerver onderdak,

Dan worden zij onbruikbaar voor de school, -
 Wit schilferend gebouw achter de linden, -
 Omdat zij droomen waar hij heeft gedood,
 Langs landwegen, die nergens zijn te vinden.

En dan de slooten, zoo onpeilbaar stil,
 Vol moede dieren, die de avond zoeken;
 Een knotwilg, die zich niet meer spieg'len wil,
 Bewaakt deze ontzenuwende uithoeken,

Waar zelfs de tijd, die haastig voorwaarts gaat,
 Zich inhoudt en verschrikt de last laat vallen
 Der duiz'lig dooreengeweven jaartallen
 En naakt tusschen het naakte rundvee staat.

Wel zijn er buitens, maar ziet hun bewoners:
 Een zonderling, die kind noch kraai bezat,
 Kent in de traag doorwaakte nacht niets schooners
 Dan op te schrijven al wat hij vergat:

Vergetelheid is klaarder soms van zin
 Dan wat ons heugt: hij kent de grond der dingen;
 Daarom vergat hij ze, maar niettemin
 Zijn zij hem nader dan herinneringen.

En dat is veel. Het heele landschap speelt
 Zijn zinsverbijst'rend spel in die schrifturen;
 En ieder ding is met een stem bedeed,
 Onstilbaar preev'lend in de avonduren

Van wat verging - wat bleef - wie kent 't verschil?
 In dit behekst domein keert alles weer,
 Sterft alles eeuwig wat niet sterven wil,
 Leeft alles voort onder een nieuw beheer.

Soms, in een nanacht, schrijft de wind de woorden,
 In 't handschrift van verdorde bladernerven;
 't Klinkt als een zucht, die in de bladen smoorde,
 Want zelfs de wind, de wind die moet hier sterven.

Lied

Het plechtige is steeds verwezen:
Een torenklok luidt sloomer voort
Naarmate men zijn hoop en vreezen
In die gerekte klanken hoort.

En 't riet, dat prevelt in de wind,
Laat als muziek meer steken vallen
Naarmate men 't aangrijpend vindt;
Het luistert niet naar maatgetallen

En slaat de ziel toch met meer recht
In boeien dan het vlug klavier,
Dit riet, dat niet veel anders zegt
Dan: weg van hier en weg van hier...

't Laat zich niet vangen, dit geluid,
Het breekt alleen maar muren open,
Het is een gat, waar men niet uit
Doch enkel in kan lopen.

En wil men er de bron van vinden,
Dan ruischt het in een and're sloot;
De doodsklok zelfs laat zich niet binden,
En waar hij luidt is niemand dood.

Want doodzijn is een optelsom
Van overschatte huislijkheden,
De rooilijn van de grauwe drom
Die zich op 't kerkhof komt vertreden.

Zoodra zich van dit klein verdriet
De klokketonen meester maken,
Verstaat men zijn bedoeling niet:
Er ligt een ander onder 't laken,

Een ander, of wel iedereen,
Van wie de klokken loom verklaren,
Dat 't niet de moeite loont om één
Van hen als grafschrift te bewaren.

Want wat is dood en wat is leven
Anders dan 't eeuwig op en neer
Dat hier in brons de lucht doet beven,
Dat voortluidt - voortluidt - altijd meer?

Aanvaard die eindeloze zang
Zonder de zin te willen lezen;
Wat men begrijpt dúurt niet zoo lang:
Het plechtige is steeds verwezen.

De stervende vlinder

In 't bosch een blauwe vlinder
Bewoog door wind of dood;
Ik was de goede vinder
En werd door hem ontbloot

Tot op mijn fijnste nerven;
Zoo gaf hij mij mijn zin:
Reeds lang wilde 'k zien sterven
Zonder einde of begin,

In traag verval van krachten,
Niet fel of schoksgewijs,
Zooals de sfinxen lachten
Ver van het paradijs.

De vlinder lag te kant'len
In 't bosch door wind of dood;
Wie kon die steek bemant'len?
Daarvoor was het te groot,

Dit alles wat hij voorgaf
En wat hij toch niet was:
Onzekerheid der doodstraf,
Een marionet in 't gras.

Maar niemand dacht aan poppen
Bij dit klapwiekend blauw,
Dat zich niet kon verstoppen
Waar 't edel sterven zou,

Dat daarom noodgedwongen
Nóg eed'ler zich gedroeg
Met de gracieuze sprongen
Waarmee het mij versloeg,

Waar niemand van kon raden
Wat of de oorzaak was:
De laatste levensadem
Of windgestoei in 't gras.

De dood stroomt in het leven
En stroomt er ook weer uit;
Daar gaat een vlinder zweven,
Eerst als de morgenbruid,

Dan als de zonnekoning,
In kleuren van de zee,
Dan naar de avondwoning,
Waarin hij stil ontglee.

Maar dit verstild ontglijden
Is zelf een eeuwigheid;
Niemand komt tusschenbeide,
Niemand heeft hem geleid,

En niemand kent seconden
Zooals ik heb bespied:
Een sterven zonder wonden
In 't helsche droomgebied

Waar vlinders zijn als blaad'ren,
Waar blaad'ren zijn als steen,
Waar menschen zijn als raad'ren
En met de dood alleen,

En zinloos in die doodsstrijd
En voor de rest te kijk,
Niet eens maar in de schoonheid
Van 't blauwe vlinderlijk.

De uiterste seconde

Voor Ans

Doodgaan is de kunst om levende beelden
Met evenveel gelatenheid te dulden
Als toen zij nog hun rol in 't leven speelden,
Ons soms verveelden, en nochtans vervulden.

Hier stond ons huis; hier liep zij met de honden;
Hier maakte zij de bruine halsband los;
Hier hebben wij de stinkzwammen gevonden,
Op een beschutte plek in 't sparrenbosch.

Doodgaan is niet de aangrijpende gedachte,
Dat zij voortaan alleen die paden gaat, -
Want niemand is alleen die af kan wachten,
En niemand treurt die wandelt langs de straat, -

Maar dat dit alles wàs: een werk'lijkheid,
Die duren zal tot de uiterste seconde;
Dit is de ware wedloop met de tijd:
De halsband los, en zij met de twee honden.

Ballade van het goede overlijden

Wie 's avonds door de mist wil waden
 Vindt in het bosch de open plek,
 Vanwaar langs kronkelende paden
 De stoet naar 't heideland vertrekt.
 Hem komt zijn euvelmoed te stade.
 Er staat een paard bij 't houten hek.

Wanneer hij komt zijn zij verdwenen.
 Geen echo die hun stap verried.
 Een boom, door 't late licht beschenen,
 Verheimlijkt wat hier is geschied.
 Daar ketst een hoef tegen de steenen.
 Daar staat het paard; bestijg het niet.

Laat hen begaan; hen op te sporen
 In 't heidelandschap heeft geen zin.
 Zij zijn geluiden zonder ooren
 Om hen te hooren met gewin.
 En wie hen tòch zou willen hooren
 Schiet er zijn zieleheil bij in.

Of zien, of tasten, - om het even:
 Dit volk is ieder zintuig goed,
 Waardoor het vat krijgt op het leven
 En binnendringt in ons gemoed,
 Dat krimpt en schreit en toe wil geven,
 Hoezeer 't zichzelf ook schade doet.

En wie hen nochtans na wil reizen
Verliest zich in de schemering.
Men weet de knekels aan te wijzen
Van wie tegen de stem inging
Van het natuurlijke afgrijzen
Dat ieder op die plek beving...

Maar 't paard, de kop zeer laag gebogen,
Heeft stapvoets reeds het kronkelpad,
Door hun verdwijnen aangezogen,
Als moog'lijkheid in 't oog gevat,
Meer op de tast dan met de oogen,
Zoo donker is het op dit pad.

Die kans is niet om te versmaden,
Want waar een paard is is een mensch!
Een huisdier zal ons niet verraden
Bij 't overschrijden van de grens;
Veeleer verbloemt het onze daden,
Voorkomt het onze hartewensch.

Hij stapt - hij stapt - aan 't pad gebonden,
De kop tot bijna op de grond.
Ben ik aanspraak'lijk voor die zonde?
Hij gaf de woorden me in de mond!
Hij is niet door mij afgezonden,
Hij is het die mij ná zich zond!

Het pad gaat stijgen langs de berken,
Spitse behoeders van het licht.
Aan 't paard is nauw'lijks te bemerken,
Dat ik door hem word voorgelicht.
Wij loopen - buiten alle perken
En ver van ieder vergezicht,

Langs dorens die de handrug schrammen,
Langs molshoopen vol versche stank,
Langs uitgeholde eikenstammen,
Van wormen vol, van zwammen krank,
Langs dennen die als zwarte vlammen
Voortsmeulen in de nevelbank.

Maar op die mist wil 'k mij bezinnen,
Want waar hij dunt daar is de hei;
Daar zal het paard de wedloop winnen
Met zijn berijder aan zijn zij;
Daar zal de tooverij beginnen,
Wie ook de schuld treft, hem of mij!...

De mist is lang reeds opgetrokken;
De heide is nog niet te zien.
Wist hij zoo ver mij mee te lokken
Dat 'k hem de stal ontsluit misschien?
Liever van 't ergste spook geschrokken
Dan hier geen hand voor oogen zien...

En steeds nog boomen, donk're boomen;
 Het pad verstrijkt van hoog naar laag;
 Die dooltocht zal mij slecht bekomen,
 Wie weet of 'k niet mijn leven waag!
 Het paard loopt voor mij uit te droomen,
 De kop gebogen naar omlaag.

Zoo duurt het uren, donk're uren.
 't Is op een and're hei wellicht,
 Waar men de geesten heen kan sturen
 Na een voorafgaand spoedbericht:
 Twee heiden, die als goede burenen
 Om beurten 't werk hebben verricht,

Waar geen de zin van kan begrijpen
 Die niet is in zichzelf verdeeld,
 Die niet de murwe angsten nijpen,
 Die niet om de hoogste inzet speelt:
 Hier is een rotte vrucht aan 't rijpen
 Tot bloeisel zonder evenbeeld!...

Maar dan, terwijl de maan gaat stijgen,
 Hervind 'k mij ver van ied're hei;
 Het bosch staat om ons heen te zwijgen,
 Omneveld, en in 't bosch staan wij.
 Het paard loopt met de kop te nijgen,
 En staat dan stil, en kijkt naar mij.

Maar voor hij mij heeft aangekeken
Herken 'k de plek waar 'k mij bevind:
O rondgang door de hemelstreken,
Waarop men zich te laat bezint;
O cirkel, die van ieder teeken
Het door zijn sluwe traagheid wint,

Die krachten toomt door tegenkrachten
En 't angstig kloppend hart geneest
Door dit gebaar: waarnaar gij trachtte
Is veel te ver voor u geweest;
Ik sluit mij nu, als bloem der nachten,
Het ingekeerd zijn helpt u 't meest.

Daar staat het houten hek te blinken;
Daar liggen steen en scherf verspreid,
Waartegen weer een hoef kan klinken!
En 't maanlicht maakt dit alles wijd
En onberoerd en leeg te drinken
Als 'n beker gulden ruimt'lijkheid...

Toch is met kringloop en getijden
Niet deze wederkeer verklaard,
Te meer waar hij die mij geleidde
Daar zoo veelzeggend naar mij staart.
Ik moet zijn goed beleid bestrijden
En wend mij toornig tot het paard:

'Geef antwoord, waart gij medeplichtig,
O paard, dat mij heeft meegetroond?
Spreek, waart gij roek'loos of voorzichtig
Door weer te keeren waar gij woont?
Buig nu de kop niet, snel en schichtig,
Alsof het niet de moeite loont!

Wilt gij u soms als dier verschoonen?
Meent gij, dat u 't verwijt niet deert?
Maar ik als ménsch laat mij niet hoonen:
Wie heeft u deze les geleerd
De wandelaar zoo slecht te loonen
Die u met zijn vertrouwen eert?

Wie heeft u 't heidepad verboden,
Dat vlak voor onze voeten lag?
Waarom zoo raak'lings langs de dooden,
Die ik in jaren niet meer zag,
Mij heengevoerd, en dan gevloeden?
'k Doe bij uw lastgever beklag!'

Het zwijgen duurt. De maan blijft schijnen.
Het paard staart mij aandachtig aan,
En in zijn groote oogen kwijnen
De vragen die ik heb gedaan.
Nog één minuut - hij is de mijne,
Dáarom is hij teruggegaan!

Dáarom hield hij de kop gebogen,
Zelfs in de diepste duisternis;
Daarom werd ik door hoop bevlogen
En waagde 't met de duivelsmis;
Daarom verborg hij mij zijn oogen,
Om deze glans die zuiver is!

Zuiver - en ach, reeds lang gestorven...
Maar al mijn dooden stierven mee.
Heb 'k ook vergeefs met hem gezworven, -
O zinloosheid van gnoom of fee, -
Toch heb ik 't niet bij hem verkorven:
Aanziet de toover van ons twee!

Want in die paardenoogen stralen
De oogen die ik heb bemind;
Al wat de jaren mij ontstalen
En wat 'k na jaren wedervind:
Ik hoor mijn moeder ademhalen,
Mijn vader spreekt in de nachtwind.

O wonder van het zielsverlangen,
Dat uit een oogbol vonken slaat,
Tot smaad van alle overgangen
Waar de natuur zoo prat op gaat:
Een dier behartigt de belangen
Van 't menschenhart dat nieuw ontstaat!

O oogen, bloeiend uit zijn oogen,
 O allervruchtbaarst diamant,
 Van maan- en sterrenschijn omtogen,
 Van hooger schijnsel de afgezant,
 Sla mij met uw hard mededoogen,
 Verteer mij in uw binnenbrand!... -

Alwie wil toov'ren moet de heide
 Vermijden in de avondstond:
 Daar spookt het slechte overlijden
 In wezenlooze reien rond.
 Het goede vindt men maar bij tijden,
 Ook al herkent men 't niet terstond.

Een wezen weet ons te genaken
 En voert ons naar de overzij
 Door eerst met ons verdwaald te raken,
 Schijnbaar in dienst van 't spookgeglj.
 Dan weet hij het weer goed te maken
 En toont zijn oogen van dichtbij.

Ik heb, door dankbaarheid gedreven,
 Hem naar de stal teruggebracht;
 Want zooveel trouw aan 'n ander leven
 Moet togedekt zijn in de nacht.
 Ik heb hem beter stroo gegeven
 En op zijn insluim'ren gewacht.

Allegorie

Een sigaret die opbrandt klimt
in flamboyante zwier ten hemel,
Waar hij, blauw engelengewemel,
Ontbonden langs de zold'ring schimt.

Stil en eenzelvig is die brand,
Bijna onaardsch reeds op de aarde:
Geen adem die de rook bezwaarde
Tot grauwe slierten langs de wand,

En zonder die kunstmaat'ge ringen,
Waarin de zielen, rond en zwaar,
In luisterrijke hemelvaart
Zich naar de zoldering verdringen.

Toch, eenmaal aan de mond ontstegen,
Dringt zulk een ring veel verder door
Dan 't stille zwieren, dat het spoor
Vaak bijster wordt op zijn dwaalwegen.

Met rook die van de lippen knalt,
Met oogverdraaien en gelooven
Wint men zijn vaste plaats daarboven:
Een koopman koopt wat hem bevalt.

Maar vóór zijn ziel, die opstijgt naar
De zold'ring, op succes mag hopen,
Zet God met spoed de ramen open
En blaast de ringen uit elkaar.

Het Gothisch rankwerk wijkt dan uit
En danst gracieus in zonnestralen
Met zijn ogiven en fialen,
Eeuwig verzekerd van de buit

Die hém ontgaat: een strooien halm
Blijft stroo, al komt hij uit Havana;
Hij heeft geen deel aan het Hosannah
Met zijn berekenende walm.

Berceuse

Slaap, mijn omneveld kind,
 Uw slaap is niet diep genoeg;
 Gij leeft reeds in 't schrikbewind
 Dat het bloed steeds door de aderen joeg

Met iedere schrik van het oog
 Dat de wereld ontwaart als zij is:
 Een vogel die overvloog
 In de buitenste duisternis.

Zoo klein en zoo fijn als gij zijt
 Vertoeft gij reeds in de tortuur
 Der bedrieglijke duurzaamheid
 Van het kwetsbare levensuur.

En zoo weigerend mild als uw mond
 Deze doem op een afstand houdt,
 Toch is ook waar gij u bevondt
 De valse schitt'ring van goud

En de klauwen der wedermin,
 Het omarmen van ver en nabij,
 Die ik nu maar voor u verzin,
 Maar die sterker worden dan gij,

Zoo sterk, dat uw adeldom
 Niet bestand zal zijn tegen de list
 Waarmee 't hunkerend lijf langs een om-
 Weg de eerloze worst'ling beslist.

Slaap, diep omneveld kind,
Uw slaap is al haast te diep;
Gij zijt als mijn ziel, mijn kind,
Waar ik steeds tevergeefs om sliep

En die mij nu ook in dit beeld
Als een vluchtige adem ontgaat,
Want gij zijt in uzelve verdeeld,
Iets dat weg is en nochtans bestaat,

Iets dat rein is en nochtans schoon
Voor het oog dat die streeling begeert,
Iets dat diep in het lichaam troont,
Onverlost, en van meet af onteerd.

En wanneer mij uw lieflijkheid tergt,
Is mijn ziel gevonden en ver,
Als een man die zijn schatten verbergt
In het hol van de avondster.

Feuilles mortes

Een snik tot glimlach omgelogen,
 Een rijkdom die oneindig schijnt:
 Zoo zijn de blaad'ren die verdrogen
 Tot kleuren als het licht verdwijnt.

En al dat goud om op te rapen
 En heel die schaat'ring in 't azuur
 Verwent het jaar voor het gaat slapen
 Als een zachtzinnig vagevuur.

Er komt geen eind aan al die kleuren,
 Zooals het bij elk afscheid is,
 Dat weken lang staat te gebeuren
 En dan nog talmt en langzaam is.

Dit zijn de ware schatten onder
 De schatten van het sluw gemoed:
 Het wankele van 't stervenswonder
 Wordt door een levensrest gevoed

Die eeuwig lijkt en ons wil troosten
 Met bonte onuitputtelijkheid, -
 Al staat de stormwind op in 't Oosten,
 De blaad'ren gunnen zich de tijd.

O wat een onzin van getrouwen:
 Als vogels schuilend op een tak
 Omklemmen zij met al hun klauwen
 Dit allertijd'lijkst onderdak,

Weinig bedacht op doodendansen,
Waarmee de boschgrond zich verrijkt,
Een spel met ongelijke kansen:
Zij vallen nimmer tegelijk,

En steeds zijn er nog hoog're bladeren
Die de allerlaagste gadeslaan
En niet gelooven in het naderen
Van wind en dwarr'ling en vergaan.

Men is haast bang ernaar te kijken;
O wanhoop van de laatste val:
Dit zijn de vele bladerlijken,
Maar dát is hij die doodgaan zal.

Het kan de diepste duiz'ling wekken,
De argloosheid van wat daar sterft
En wat door and'ren toe te dekken
Zich dubb'le adeldom verwerft.

Daarbij zoo sierlijk en gelaten:
Een nederwaarts gericht gebaar,
Dat wel geschiedt ten onzen bate
En voor de aandacht'ge wandelaar

De vlinder schept en 't zorgeloze
Van nieuwe bloemen uit de grond.
Tuur niet te lang naar al die rozen,
Zij zijn te diep in 't hart gewond.

Boerderij bij Doorn

In deze hoeve heeft Napoleon
In achttienhonderdelf overnacht.
Het was een lentedag, lauw, zonder zon:
De oude bode, die berichten bracht
Langs de oude postweg, waar het dorp aan lag,
Zweette zoo erg dat hij 't niet harden kon.

De kleine kamer waar de keizer sliep
Was stoffig en bedompt en rook naar kamfer.
Er was een haan die voor zijn venster riep;
De keizer uitte zich hierover schamper:
'Le coq gaulois!' - men zegt, dat hij slecht sliep
Die nacht, door 't eerste knagen van de kanker,

Waaraan hij in de vreemde sterven zou...
De dorpelingen vreesden hem maar matig;
Zij vonden hem te dik, zijn blik te flauw,
't Gevolg te klein, - de wacht liet, zeer nalatig,
Hen veel te dicht bij 't witgekalkt en statig
Door Frankrijk overwapperde gebouw.

Die witte vesting staat nog steeds gegrond:
Een vesting waarlijk, waar de bleeke keizer
Voor de allereerste maal 't beleg doorstond
Van angst en pijn in plaats van kruit en ijzer,
En aan 't onmerkbaar kruipen van de wijzer
Bij 'n flakkerende kaars de dood verstond.

De houthakkers en de beelden

Houthakkers zijn slecht geluimd
 Als zij bij de vijver rooien:
 't Oudste deel wordt opgeruimd,
 Waar de beelden 't grasperk tooien.

Twaalf in aantal staan zij daar,
 Niet als goden of als maanden,
 Maar toevallig en zóo maar
 Op hun groene voetstuk staande.

Stammen, aan de voet geveld,
 Moeten in hun val vermijden
 Dat de beelden zullen lijden,
 Korenmaagd en knotsenheld.

Dat kost hun het meeste zweet
 In die worst'ling der titanen,
 Dat maakt eerst de dag zoo heet
 In de schaduw van de lanen.

Elk kwartier ziet men ze zinken,
 Dennen, sparren, beuken, eiken,
 Hoort men bijl en vloekwoord klinken,
 Ziet men wéer een vaandel strijken

Voor de beelden, die zoo stom
 Als een maarschalk ter parade
 Door geen glimlachje verraden
 Dat het hun gelegen komt.

Leibniz zei reeds, dat de wereld
Le meilleur des mondes was:
Ied're hakker is een kerel
Van stavast en stáat ook vast

Op zijn beenen met zijn bijl
Hen de heele dag te sparen,
Ingespannen voor hun heil
In het blijspel der gevaren.

Wordt soms een van hen getroffen,
Dan is het ontslag in aantocht
Voor de werkman die voor 't ploffen
Niet de aangewezen baan zocht.

Want wat leeft moet verder leven,
Op zijn voetstuk bij de vijver,
Waar de houthakkers vol ijver
Naar de juiste richting streven,

Waar zij razen, waar zij vloeken,
Door een heev'ge angst bezielde,
Als een boom een beeld gaat zoeken
En het in zijn val vernielt. -

Weest, o mensch, niet al te zeker,
Dat God ooit de dood toeliet,
Dat Hij deze lijdensbeker,
Die g'j drinkt, voorbijgaan liet,

Dat Hij ondoorgrond'lijk samen
In 't geheim was met de krachten
Die u schâ, Hem schande brachten,
Hem de kroon van 't hoofd ontnamen.

Dood is slechts toevalligheid,
't Uitschieten van ruwe handen:
God vergeeft zich niet de banden
Die Hij knoopte in ruimte en tijd

Zóo te hebben doen verbreken,
Zóo te hebben blootgesteld
Aan de luimen en de streken
Van het dienstbare geweld.

En Hij draagt een deel der schuld,
Een weerspieg'ling der verwijten,
En tracht zich niet vrij te pleiten
Voor Hij zich 't gelaat omhult.

Grieksche zuilenrij

Uw smetteloos verrijzen
In 't bondige azuur
Laat zich in beeld bewijzen,
In wezen en in duur, -
Maar niet in de verschijning,
Maar niet in uw omlijning:
Uw trots, die de verdwijning
Van zooveel brokken schond.

Uw vormen brengen spleten
Neerbliksemend in 't nauw,
Doorknaagd als een geweten,
Gepleisterd als een vrouw;
Terwijl de wilde schapen
Hun distels in u rapen,
Slaan ze u het laatste wapen
Als tempel uit de hand.

O tanden der titanen,
Gij brokkelt langzaam af;
Gij maalt maar van vergane
Roemruchtheid buiten 't graf;
Gij bijt in alle wolken,
Gij knarst van doode volken, -
Gij glänst, om te vertolken
Dat toch uw ziel nog leeft!

Maar die dan ook zoo zuiver
Dat niemand twijf'len mag,
Zoo edel diep doorhuiverd
Van 't onbegrensd gezag
Der goden die u dreigen
Nòg toomloozet te stijgen:
De blankheid aan u eigen
Is nieuw voor hen en ons!

Gij zijt de ware heler
Van diefstal door de tijd,
De grootst gemeene deeler
Der onvergank'lijkheid;
De zaden mogen stuiven,
De eikenkronen wuiven,
Gij zijt nog als de duiven
Zoo wit en streng en schoon.

Welaan, ik sluit mijn oogen:
Dit geometrisch vuur
Wil zelfs geen blik gedoogen
Waarmee ik hooger tuur
Dan 't helmgras voor mijn voeten,
Waarover schimmenstoeten
Het heiligdom begroeten,
Zoo feest'lijk als voorheen!

Rondgang door het jaar

Op verzoek voor een almanak geschreven

Januari

Na bonte feesttijd breekt het witte licht
Van sneeuw en ijs van onder uit de aarde;
De schijnsels zijn van omgekeerde waarde:
De lucht is grauw en loodzwaar van gewicht.

Een week die zooveel heil'ge wond'ren baarde
Voelt weken lang tot voortgang zich verplicht
In de natuur, waar fonk'lend opgericht
Kerstboomen nog wat feest'lijkheid vergaarden.

Een naspel eerder dan een prille aanvang
Is deze maand, die iets afmattends heeft:
Een weduwe die graag gevrijd wil zijn.

Geef haar haar zin en volg haar wufte aandrang
En denk niet aan die omgekeerde schijn,
Waarin de hemel op de aarde leeft.

Februari

Soms druppelt het, en geel wordt 't witste wit
Als oude kant, het troetelkind der eeuwen,
Waarin de fijne steken binnensneeuwen
Om saam te smelten innig in 't gelid.

Ook 't licht is geel, en ouderwetsch van snit
En smelt de sneeuw, dan trekken alle meeuwen
Met hun verbeter en haatdragend schreeuwen
Eendrachtig naar hun tijd'lijk jachtbezit.

En dan weer sneeuw, al natter; en weer regen;
En soms een bundel warme zonneschijn;
En ook zijn mist en ijzel zeer in tel.

Geen maand, zoo kort van duur, is zoo gezegend
Met een verscheidenheid van weersgestel
Die ied're almanak een prul doet zijn.

Maart

Dit is een duivelskind, deze maand Maart.
Men kan dit in een stormnacht goed bemerken:
Hij buitelt door de schoorsteen op de haard
En blaast de torenhanen van de kerken!

Nochtans, al wat hij roert is slechts zijn staart,
Waarmee hij wind maakt als met vogelvlerken,
En van zijn hoef is enkel 't boerenpaard
De drager, dat de akker gaat bewerken.

Rust en beweging is deze maand eigen:
Wildheid der luchten, en op aarde 't wachtend
Verlangen naar wat eerlang komen gaat.

En drooggewaaide stoepen langs de straat
Zijn nooit zoo helderblauw en kalm en smachtend
Als wanneer buien in de hemel dreigen.

April

De eerste knoppen zijn al voorbereid:
Zij zwellen zooals ook de meisjes zwellen
Van weelde na die lange wintertijd
Dat 't hart zich nog niet open wilde stellen.

Straks zal hen wel een jonkman vergezellen;
En 't groeit heel snel, om 't even of men vrijt
Of dat men niet vrijt, - niets is te voorspellen,
Geen knop die ooit zijn zondeval belijdt!

Liefde doet wat zij wil: de smalle dijken,
De wegen en het eenzaam heidepad,
Zij staan vol knop tegen de avondval.

En zelfs de stad - die men vaak onderschat -
Zoemt van het vriend volk, dat neer gaat strijken
En zwelt en breekt dat het hen heugen zal!

Mei

Reeds mag het warm en broeiend zijn, het lam
Is onbeschut op 't groene land gelegen
In koele nachten nog. De kersenstam
Is met de teed're bloesem volgeregen,

Die als een kostbaar uitgestrooide zegen
Mèt lam en madelief de leiding nam:
Tezamen zullen zij het weiland veggen,
De bloem, de bloesem en het witte lam!

En in de nacht keert alles nog in naar
De winter die voorbij is en verstreken,
Maar niet als booze droom, en niet vervloekt.

Lamm'ren in sneeuw: denkbeeld'ge fabelweken,
Als 't wonder reine kleuren bij elkaar
Nog blanker dan het allerblankste zoekt.

Juni

De maand is uitgebalanceerd en snel
En jong en snaat'rend als een eendenkom;
De nachten zijn te kort en noord'lijk hel
En kant'len makk'lijk naar de ochtend om.

Dit is het ergst: men kent die nachten wel,
Dat men zich wentelt om en om en om
In 't lauwe bed, terwijl een Turksche trom
Van verre kernissen de zielsrust kwelt.

Alles in bloei, en alles hangt te bengelen
En daagt de zwaartekracht uitbundig uit
En vliegt en zweeft en doet wat 't niet kan laten.

En wie des nachts een draaiorgel hoort jengelen
Droomt kort en bondig van de acrobaten
Die, vallend, door een koord worden gestuit.

Juli

Verwonderd vragen van de eerste vruchten:
Zijn wij voor 't midden of voor 't eind bestemd?
Reeds schallen onze bongerds van geruchten
Die het welvarend appelvolk niet kent.

Het najaar stooft met zijn verbleekte luchten
Ons zoo verwoed niet als dit licht ons temt
En zoet en vloeibaar maakt; wij willen vluchten,
Maar kunnen niet, door 't rijpen overstemd.

Jong rijp jong rot: wij gaan de avond in,
En hangen pronkend achter meisjesooren,
Wij willen leven, en wij kunnen niet.

Wij werden niet als toovervrucht geboren,
Maar moeten bloeden in ons eerst begin,
En moeten sterven bij een kinderlied.

Augustus

De warmste dag, en dit merkwaardig korten
Der dagen, waar de dood de hand in heeft,
De dood van 't jaar, die zich nog op wil schorten,
Doch reeds in koop'ren donderkoppen beeft.

En als de hondsdag ons het graan niet geeft,
Dan komen onverhoeds de ijscohorten
Van koning Winter grijnslachend en scheef
Zich op het onbeschermd bouwland storten.

Een grijsaard, heet en geil, verwarmt zijn leden
Aan de eigen brand, en brandt geweldig op,
Met heel zijn toekomst saamgeperst in 't heden.

Maar als hij met zijn malsche prooi terneerligt,
Slaat hem de hitte, en op zijn kale kop
Buigen de laatste halmen onder 't weerlicht.

September

O koel getij, de maagd is u gewijd,
Maar gij zijt maagd'lijk als een lappendeken:
Verschoten, opgesierd en nooit gevrijd;
Want nu is wel de laatste kans verkeken

Voor oude vrijsters, die in de avondtijd
Voor buurbezoek de dorpsweg oversteken,
De opgenomen rok om 't been gevlijd
En om de maag're heupen gladgestreken.

Een moede maand, een wachtend land; de koeien
Staan 's avonds in het zilv'ren nevellicht,
En al het werk op de akker is verricht.

Men ziet geen boom in bloei, geen vlinder stoeien,
En waar de oogst tot schoven is gestoeld
Is alles zwijgzaam en reeds afgekoeld.

October

Een stervend blad is levender dan geen.
Het is als half geronnen bloed aan 't stroomen.
Aan alle kleuren is de kleur ontnomen
Die niet naar deze lijdensdroppen zweemt.

De hemel haalt de schatten uit de boomen,
En kijkt langs kaalgerukte takken heen
Om na die overdaad van edelsteen
Zijn eigen bleeke droom te kunnen droomen.

Rood is de kleur van wilde nachtsignalen,
Van jacht en van barbaarsche overvloed
En van 't verterend smachten naar een vrouw.

Bewaar uw teederheid voor 't hemelblauw,
October; laat uw hartstocht nederdalen
In blaad'ren die gedrenkt zijn in uw bloed!

November

Voorlaatste maand, bijna de Benjamin,
En zoo veelvervig als een Jozefsrok, -
Ook Jozef moest de donk're groeve in,
Waar hem de ijverzucht der broeders trok, -

Gij hebt in u iets van een zondebok,
Maar ook iets van een heugelijk begin;
Gij zijt de wijn, de lust, de laatste slok, -
Neen, de vóorlaatste: en dat is uw zin.

Al wat nog niet gestorven is mag leven
In deze rijke dubbelzinnigheid,
Die zich als luchtspieg'ling voor 't einde plaatst.

Geen aarzeling deed Abrams slachtmes beven,
Maar 't weten: al wie zich gelaten kwijt
Van 't vóorlaatste bewaart zijn God voor 't laatst.

December

Gehuld in mantels schrijdt het jaar naar buiten,
Stromp'lend en oud, door 't huisgezin beklaagd,
Zijn ooren schuil achter de mantelkraag,
Waaraan vanzelf reeds vlokken sneeuw ontspruiten.

Hij spreekt: 'Vóór mij het offer wordt gevraagd
Buiten 't gezin vrijwillig mij te sluiten
Blaas ik wat dunne ijzel op de ruiten,
Niet als een antwoord, maar als wedervraag.'

Vraag, vraag in uw wanhoop eindeloos voort,
O maand, die de last van 'n heel jaar moet dragen,
Vreugde en leed van twaalf maanden tezaam.

Elk streepje tijd schetst gij waar het behoort:
Het zet zich vast als ijzel op het raam
En smelt tot 't Niets van jaren, maanden, dagen.

Epiloog

Vergeet het jaar dat u weemoedig maakt,
Vergeet het jaartal dat u heeft doen beven,
Vergeet de helden die voor 't voetlicht sneven,
Vergeet het ziekbed waar gij hebt gewaakt.

Niets is er dat niet in 't vergeetboek raakt,
Waar zichtbaar slechts het jaar staat opgeschreven
Waarin wij fel en onnadenkend leven,
Zoodat men opgelucht het blaad'ren staakt.

Maar and'ren willen, dat men 't jaar omarmt
Als een geliefde van wie men gescheiden
Ter lange loutering door 't noodlot is.

En wie zich zóo over het jaar erbarmt
Vergeet zijn angst en zijn bekommernis
En vindt een goudmijn in de nacht der tijden.

Grieksche sonnetten

I

Scylla en Charybdis

Bezongen, hoeveel malen, in 't gedicht,
Rhetorisch wisselspel van zee en land,
Verkregen zij als tot een godsgericht
Dier kleine wereldzee de overhand.

Gesplitst was weldra ieder zeegezicht
In klip en kolk, en de matroos in 't want
Was op die dubb'le peiling afgericht
Als op zijn rechter- en zijn linkerhand.

Die vloed van aantijgingen gaf de stoot
Tot 't uitrusten van een ontdekkersvloot,
Die vóór de herfststormen terug moest zijn.

Maar het gevaar bléef in het mensch'lijk brein:
Het veelbelasterde ultramarijn
Was rimpelloos, en gaf zich nergens bloot.

Odysseus in de onderwereld

Bruin loof hing dampig voor de donk're grot,
Waar hij zijn nieuwste heldendaad beraamde,
En waar de bergstroom met de wind tezaam de
Verschrikkingen verkondde die hun lot -

Het lot der schimmen - woest omringden, tot
Eén hen verlossen kwam, die hen beaamde
Met offerbloed, en voor de oop'ning staande
Hun ziel en stem bezwoer tegen 't verbod.

Zij spraken: in de wind en in het water
Dat verderruischte; en met grage mond
Dronken zij van het bloed dat zij begeerden.

Maar and'ren zeggen: hij was de een'ge prater,
En praatte als een'ge schim, in droom, en wond
Zich op, tot hij waanzinnig wederkeerde.

Orpheus en Eurydice

Toen hem de steenen en de wilde dieren
Verveelden met hun schorre loftrompet,
Wou hij een vrouw met zijn gezang bestieren
En ruilde de natuur voor 't bruiloftsbed.

Zijn nieuwe liefde won het van de lier en
Wanneer hij speelde, - zelden, - was het met
Die ijd'le acht'loosheid bij 't feesten vieren,
Waar noob'ler kunst het bloeien wordt belet.

Het vonnis: dat hij deze vrouw moest missen,
Werd zeer verzacht, doordat hij uit de hel
Haar zonder om te kijken halen mocht.

Hij ging haar voor, al spelend op zijn tocht,
En keek tòch om, om zich te vergewissen
Van haar bewond'ring voor zijn snarenspeel.

Marsyas

Hij was geen snoever en geen ijdelruit,
Maar daagde Apollo uit alleen omdat
Hij zich steeds ver van hem gehouden had
En in zijn stem 't verterend godsgeluid

Nooit had geduld, noch op zijn kunst'naarspad
Die streng wijzende hand, noch in zijn fluit
Dat vreemde zuchten, dat de grens beduidt
Voor wie zichzelf liefst onvermengd bezat.

Vertrouwd ook met de diepste kunst'naarskwalen,
Bestreed de god hem niet als een gevaar,
Maar trof hem slechts met zijn alziende stralen.

Toen - om zichzelf te zijn - trok hij zijn huid,
Dat goddelijk bezoedeld schandkleed, uit
En bloedde naakt en stierf als kunstenaar.

Prometheus

Hij leerde hun van alles: spreken, tellen,
De landbouw en het nut van 't hemelvuur,
En hoe men vogelstrikken op moet stellen,
En hoe men strijdt en rechtspreekt en bestuurt.

Toen, door hun domme vragen aangevuurd,
Liet hij hun zien hoe zich de mensch kan kwellen:
Hij hing zich aan de rotswand, met als buur
Een gier, die ied're ochtend toe kwam snellen.

Na zeven dagen, zoo had hij geoordeeld,
Moest hij ontketend worden, en dan kwamen
Zij allen aan de beurt om 't na te doen!

Hij hing drie maanden voor hij stierf: een voorbeeld,
Waaraan zij allerhevigst aanstoot namen,
Maar dat men nu nog navolgt, net als toen.

Het verleden van Silenos

Men fluistert, dat hij Dionysos was,
De oude dronkaard, in zijn jonge dagen.
Vraag het hem niet: hij zal uw rust belagen
Met zotteklap in 't warme zomergras.

Hij zal u overreden, en u vragen
Wie hier de meester is van 't druifgewas;
En met hem drinkend uit hetzelfde glas
Zult gij 't gelooven, uit het veld geslagen.

En twijfelt ge, wie dan? Waar is het kind,
Het godskind dan, als 't zich niet hier bevindt?
Ge zoekt, ge drinkt, en luistert, droomverloren.

En zoo begooch'lend is zijn roode wijn,
Dat dit uw slotsom enkel nog kan zijn:
Of hij, of ik, werd hier als god herboren.

Leda en de zwaan

De vijver had hij zelf gekozen, maar
De snit van hals en vleugels liet hij over
Aan 't toeval van de zoete liefdestoover.
Aan de bevreemdheid van een zwanenpaar,

Dat met hem meegleed, aarzelend, tot waar
Hij op de oever klom als vrouwenroover,
Zag hij maar al te goed: zij waren grover,
Veel grover dan de witte wandelaar.

Zoo schoon was hij als zwaan, zoo vreemd vervoerend,
Dat zij, hem op haar legerstee beloerend,
Een zwaan wenschte te zijn die hem ontving.

Als bronstig manslijf lag hij in haar armen,
Ongodd'lijk zweetend, en zonder erbarmen
De droom vermoordend die zij onderging.

Daphne

Waarom zijn heesters en de liefste bloemen
Als toevluchtsoord voor vrouwen steeds bezongen?
Omdat een god die fabel had bedongen,
Opdat een god op dit gewas kon roemen.

Zoo hoort men door de eeuwen namen zoemen
Van haar die in die bladerafgrond sprongen:
Omdat een god in haar zich had bedwongen,
Opdat een god in haar zich held kon noemen.

Onstuimig had hij bij haar aangedrongen,
Haar verontrust, en met zijn slanke sprongen
Haar heengedreven tot ze om uitkomst bad.

Laurier, omvang haar met uw geurig blad,
Opdat de god, die haar niet mag beminnen,
Haar streelende zijn lust kan overwinnen!

Demeter's klacht

Domme godin van 't weerkeerend seizoen
Der feestelijk herboren korenaren,
Waarom toch vreest gij voor de doodsgevaren,
Die u in ied're oogstmaand sidd'ren doen

Om uwe dochter, die Hades ten zoen
U wel ontroofd wordt, maar om u te sparen
Ook steeds wordt weergegeven aan de haren,
Nog even blond en bloeiend, nu als toen?

'Ik leef niet in een overzicht der jaren,
Ik leef niet in een oordeel van 't seizoen,
Ik ben een vrouw, en kan geen toekomst baren

Uit een verleden vol van lentegroen,
En de minuut, dat zij is heengevaren,
Zal voor een eeuwigheid niet onderdoen.'

Phaëton

Zóo streng had hij de tijdsduur ingeperkt,
De vader, die zijn zoon de zonnewagen
Voor één dag overliet, dat bij het dagen
Geen vogel het verschil had opgemerkt

Met anders. Aan de verre einder zagen
De boeren hem omhoogklimmen in t zwerk;
Men molk de koe op tijd; en 't akkerwerk
Begon en eindigde als op and're dagen.

Er was geen onderscheid: de paarden draafden
Alsof de vader zelf de teugels hield;
De wagen sproeide vuur, door hèm beziel.

Toen wist de zoon: ik ben een onbegaafde,
Een werktuig, zonder eenig aanbelang, -
En stortte neer, vlak voor zonsondergang.

Ganymedes

Toen hij voor 't eerst de beker in moest schenken,
Naakt en berooid nog na zijn arendsvlucht,
Verwarden hem van meet af aan de wenken
Der oud're dienaren, en zeer beducht

Hun lang gewende dienstbaarheid te krenken,
Boog hij zich onder die denkbeeld'ge tucht,
Niet wetende wat van hun blik te denken
En van dat voortgefluisterde gerucht:

Wie was hier schoon? Wie zou hier de eerste zijn?
Wie was de jong'ling die door God geschaakt was?
De zaal gonsde ervan. Hij bracht de wijn,

Beefde en morste, en zag de borstelbrauwen
Van vader Zeus zich spiedende vernauwen,
En bloosde, en schaamde zich omdat hij naakt was.

De geboorte van Aphrodite

Hoe kan een vrouw uit schuim geboren worden?
De zeelui weten het, en slaan haar aan
Te hooger naar gelang zij bij 't ontgorden
Zich blanker en vervloeiender laat gaan.

Maar Kupris liet de zeeman buiten staan;
En die om háar de ranke boot vastsjorden
Werden met schuim gestraft en schuim'ge waan
En waren lichter aan bezit geworden.

Dit was haar baan: zwervers die om haar vochten,
Dichters en zangers, kooplui, fijne heeren,
Die haar in schoonheid zagen iriseeren,

En dan tot slot de grijsaards van de staat,
Die 't schuim opvingen met het and're kwaad
En plaats op de Olympos voor haar zochten.

II

Proteus

Lang moet men zwoegen voor men hem betrapt;
Men moet in 't water gaan, en zijn gelijke
Worden, en hem scherp in de oogen kijken:
Tien tegen één dat hij dan nog ontsnapt

Door naar een verre zandbank uit te wijken;
En als hij in zijn tegenstand verslapt,
Ontkomt hij aan de plicht van 't zienschap
Door op één van zijn robben te gaan lijken.

O Proteus, 'k laat u liever als de golven
Met al uw robben uit mijn oogen gaan
Dan dat 'k van ú de toekomst hooren moet:

Geen and're toekomst golft er in uw bloed
Dan die steeds door zichzelf weer wordt bedolven
En die niet reikt tot 't strand van het bestaan.

Tiresias in de onderwereld

Anders dan zijn spokige metgezellen
Bleef hem de wond're gave toebedeeld
Te kunnen denken, spreken en voorspellen,
In alles 't slechts vervaagde evenbeeld

Van vroeger: soms volijv'rig en gestreeld
Door hun geloof; dan weer, om hen te kwellen,
In zwijgzaamheid gehuld, of te verveeld
Om 't oude nog eens over te vertellen.

Maar wàt voorspelt hij, in dat bleek gedrang
Van schimmen in die eeuw'ge duisternis?
Dat men na duizend jaren minder bang

En minder vaag zal zijn? Dat eens de dood,
De diep're dood, hier te verwachten is,
Die ook Tiresias in 't Niets verstoot?

Het vat der Danaïden

Toen zij gestorven alle vijftig waren, -
Men sterft zelfs in de hel, - toen bleef het vat,
Doorzeefd, verroest, en moe van hun gebaren,
Aan 't einde staan van 't platgetreden pad,

Waar 't zooveel water doorgelaten had,
Dat de Acheron na tal van marteljaren
Zichzelf ontmoette en door de doodenstad
Emmersgewijs geheel was heengevaren.

Nu blijft het pad verlaten; en 't vat roestte
Steeds verder; en het roest groeide in de gaten;
En zóo volkomen werd de zeef gedicht,

Dat soms een schim - schim van een schim - de noeste
Arbeid hervat in 't schuwe schemerlicht
En 't vat volgiet dat niets meer door kan laten.

De steen van Sisyphos

Gedenkteeken, in eenzaamheid gesticht
Door de natuur die ieder ding bewaart,
Onder 't azuur behoedzaam uitgespaard
Tegen een groen doorheuveld vergezicht:

Zoo ligt de steen daar stil in evenwicht
Op deze berg, naar mineralenaard
Zonder één bijgedachte aan de vaart
Waarmee hij, vallend, voor de zwaarte zwicht.

Wie kent hem nog, die van diezelfde steen
Duizend lawines raapte, één voor één,
En nooit de top bereikte met zijn last?

Stil, zwijg van hem. Geen naam is ingekrast
In 't lompe rotsblok, dat door de eeuwen heen
Zijn weg vond naar de berg waar het bij past.

Philemon en Baucis

Op zoek in 't Phrygisch land naar de gastvrijen, -
Uit hoofde van hun bokkige natuur
Te dun gezaaid helaas in die contreien, -
Stapten de twee goden in 't avonduur,

Als mensch vermomd, naar de armoed'ge schuur,
Waar Baucis sinds onheugelijke tijden
De ruwe wol spon en hurkend bij 't vuur
Voor haar Philemon 't avondmaal bereidde.

De oudjes schrokken, haalden kaas en honing
En wildbraad en wijn en menige zaak
Die zij voor het oogstfeest wilden bewaren.

De goden, zeer verzadigd in die woning,
Besloten 't land te straffen, niet uit wraak,
Maar enkel om die twee te kunnen sparen.

Ariadne op Naxos

De vrouw die door een hêld verlaten wordt
Zal in een warmer schaduw voortbestaan:
Schijnbaar door hem in 't ongeluk gestort
Voelt zij haar donk're zinnen overslaan

Op zwoeler minnaars, minder dicht omgord,
Op weke zwelgers, die haar ziel verstaan
Met wijn en mooipraten dat de avond kort
En stoorloos in de nacht doet overgaan.

En op haar eiland, waar haar hart nog bloedt,
Vinden de rijkste moog'lijkheden vorm:
Er kwam een vreemdeling, er woei een storm

Die hem haar toedroeg: morgen zal hij komen!
Zij voelt zich in zijn wijnrank opgenomen
En speelt met panterstoet!

Danaë en de gouden regen

De dagen door waren haar droomen goud
Omrand in 't duister van haar kerkerstraf;
O eenzaamheid: wat anders 't zonlicht gaf
Werd stralender van binnen uit aanschouwd

Dan ooit in 's werelds bloei; een tooverstaf
Sloeg gulden bloemen uit de grond: vertrouwd
Taf'reel, maar feller brandend in dit graf
Waar zij haar weelde zocht uit zelfbehoud.

Terwijl in 't voorvertrek de oude vrouw
De stukken goud op haar vingers natelde,
Werd heel haar hemel licht en goud en blauw.

De god boog over, zocht haar op de tast,
Bloem die een bloem ter paring vergezelde,
En barstte als stuifmeel in haar donk're kast.

Io en de horzel

De horzel, die haar over de aarde joeg,
Was zelf geschrokken van 't vertwijfeld rennen;
Ondankb're taak, die blanke koe te mennen,
Die hem als 'n diadeem op 't voorhoofd droeg.

Maar als hij met zijn zoemtoon Hera vroeg
Of't niet genoeg was, gaf zij streng te kennen,
Dat hij haar steken moest, en nooit genoeg
Kon steken, nooit genoeg die blankheid schennen!

De horzel sprak, aan 't eind van weer een dag:
'Spring in een afgrond, opdat ik ontkom!'
Zij sloeg geen acht op dat verveeld gebrom,

En droeg geduldig al wat haar geschiedde,
Tot meerd're eer van Zeus, die haar bespiedde
Achter een wolk, waar Hera hem niet zag.

Niobe's klacht

'Werden mij zeven docht'ren, zeven zonen
Alleen ontnomen omdat zij bestònden?
Want mijn gesnoef was slechts in náam de zonde,
Er is geen god die dit met moord zou loonen!

Van de aanvang af was Leto's eer geschonden
Doordat ik haar het zevenvoud kon toonen.
Maar laat, o machten, mij nu waarlijk hoonen:
Zeven is zeven, - mensen, goden, honden!

Vergeef uzelf, Apollo, dat uw pijlen
Om een getál door 't luchtruim kwamen ijlen;
Zeven is zeven, - zeven maal zooveel!

Vergeef uzelve, Artemis, dat 't gillen
Van veertien kind'ren slechts uw wraak kon stillen;
Ja, veertien, veertien, - en het beste deel...'

Ikaros

Het was hun een'ge kans om te ontsnappen.
Het Labyrinth was kil, en 't heimwee groot.
De vader wist: een wedstrijd met de dood...
De zoon wist niets, en volgde alle stappen

Met heel 't vertrouwen van de tochtgenoot
Van een meesterlijk man: hij maakte grappen
Over het vleugelpaar dat dicht kon klappen
En dat met was aan beider schouders sloot.

De vader wist: als ik hem waarschuw, stort
Hij neer, omdat hij dan onzeker wordt;
Daarom gezwegen van het doodsgevaar!

De zoon wist niets, bewoog het vleugelpaar
In staat'ge rust, - tot aan zijn val in zee
Was hij de ware meester van de twee.

Hebe

Zoo hooge afkomst, en zoo need'rig werk,
Gewijd aan schotels gansch in goud gedreven:
O jongste spiegel van het godenleven,
En in die jeugd zoo zeker en beperkt.

Want jeugd is als een schild zoo glad en sterk,
En ied're kras erop wordt weggewreven;
Haar roerloosheid kent slechts dit eene streven:
Enkel door Zeus te worden opgemerkt.

Zij diende, en zelfs haar huw'lijk ging voorbij
Als letter op een onbeschreven blad
Waaruit geen volle volzin wordt geboren.

Voortaan zou zij bij Herakles behooren,
Naast wie zij vreemd en ver te pronken zat,
Een waakzaam oog op 't blinkend eetgerei.

De geboorte van Pallas Athene

De aegis zwaaiend, - en nooit jong geweest,
De wijsheid minnend, - en nooit raad gevraagd,
Kennen wij haar als opgeschoten maagd,
Die op de akropolis geen stormen vreest.

Voor haar heeft nooit een dageraad gedaagd,
Zij is de vrouw zonder geboortefeest,
Zonder een ziel die in 't verleden leest,
Zonder een kindsheid waar het hart om klaagt.

Zij is zeer moederloos, en zelfs haar vader,
Die uit zijn voorhoofd haar ter wereld bracht,
Kwam dit op slag gepantserd kind niet nader.

Zij is de stad, die altijd al oeroud was,
En die met wijsheid en gewin vertrouwd was,
Toen 't land nog schreeuwde in duist're baringsnacht.

III

Kirke en Odysseus

Zij stonden samen aan de steile kust,
Betooverd en onttooverd na die nacht,
De zwijnen weer naar 't schip teruggebracht,
Tot man herleid, en met 'n goed woord gesust.

Zij sprak: 'Opdat gij weer in de armen rust
Van haar die meer dan mij uw tooverkracht
Behoort, en die gij minder aarz'lend kust,
Daal af in Hades, waar 't orakel wacht.'

De branding ruischte, en hij zag haar aan,
En wist: bij 't liefdesspel, die nacht begaan,
Had zij een and're naam hem hooren fluist'ren.

Zij strafte en beloonde als een vrouw:
Zij bràcht hem thuis, maar om zijn huw'lijkstrouw
Zou zij zijn weg tot 't einde toe verduist'ren.

Hermes Psychopompos

Al zwaaiend met zijn staf lokt hij de zielen,
En danst hen voor onder een vroolijk lied;
Zij piepen schrill, volgen hem op de hielen,
En hij vergeet de achterblijvers niet:

Vrouwen en kinderen die in zwijm vielen,
Die hij over zijn schouder vallen ziet;
Dan, bij de stroom, laat hij hen nederknielen,
En wacht dat ieder de obool aanbiedt.

Dit is het laatste; dan keert hij terug;
En weer ziet men hem, dansend, op de rug,
Terwijl de veerman afzet van de oever.

En weer weerklinkt zijn vroolijk tartend lied;
Maar allen voelen het: zijn oog staat droever,
Omdat hij tegen de eenzaamheid opziet.

De roof van Kerberos

Om schuld te boeten doodde hij zooveel
Aan monsters: leeuwen, draken, waterslangen,
Dat hij zich met hun tanden kon behangen
Ter pantsering van ieder lichaamsdeel.

Maar toen het ging om Kerberos te vangen,
Springlevend en met ongeschonden keel,
Voelde hij zich als held op een tooneel
Verlevendigd met dwaze satyrzangen.

Hij was onwennig. En het bleek een spel
Dat alles van zijn heldenkrachten vergde:
Zoo spart'lend was het monster en zoo woest.

Pas toen de hond boven vrij rondliep, tergde
Hem 't raadsel of hij hem nu doden moest
Of weer terug moest brengen naar de hel.

Oedipus en Antigone

Zij kon zich nimmer schikken in de ware,
De diep're blindheid die zij in hem las:
Niet om zijn sneeuw'ge ouderdom te sparen
Hield zij steeds vol dat hij onschuldig was!

Hoe kan het noodlot ooit een mensch bezwaren
Die zonder oogmerk zondigde aan zijn ras?
Hoe zou een man ooit met zijn moeder paren
Indien hij wíst dat het zijn moeder was?

Maar hij, de blinde, wilde niet toegeven,
En gaf 't verheven noodlot volle maat,
En hield het hoog uit noob'le eigenbaat.

Totdat zij zweeg, en verder met hem schreed,
En op zijn grauw gezicht de angst zag beven
Voor de verborgen zinloosheid van 't leed.

Augias

Nog 's avonds laat verscheen hij in de stallen
En keek en snoof naar de beroemde mest,
Zijn trots, die kenlijk tot de laatste rest
Aan 't heldenfeit ten offer was gevallen.

Natuurlijk wist hij, dat 't gemeenebest -
Dat vaag verondersteld belang van allen -
Luid over de verbeet'ring zou gaan brallen,
Omdat de lucht nu minder werd verpest.

Maar hĳ was aan die geur gehecht als aan
Zijn eigen huid, die óok niet zind'lijk was,
Maar die hij daarom nog niet schoon liet boenen

Door vreemdelingen, die vol eigenwaan -
Alsof door mest ruimen een schuld genas! -
Met werk op werk hun god wilden verzoenen.

Dionysos en de Tyrrheensche zeeroovers

Zij grepen hem, de vreemdeling, en bonden
Onder wild mesgeflits hem aan de mast,
En lieten hem drie dagen daar te gast,
En lachten om zijn etterende wonden.

O zonn'ge tijden, dat goden opstonden
Met 't schuimend gevolg dat hun adel past:
Wijn en luipaarden en de zoete last
Van wijnranken, om heel 't schip heengewonden!

Zoo feestte hij, de gave borst ontbloot,
Terwijl de beulen als dolle dolfinen
In 't zog verbannen werden van die boot.

O droom, kom met een and're droom in 't reine.
Dolfinen, zwemt niet naar de overkant:
Daar staat een kruis reeds in de grond geplant...

Semele's dood

Geen vrouw ziet ooit haar minnaar als hij is:
Hij is een groot en wervelend phantoom,
Een reuzenrad, waarvan haar kleine droom
Eén stand omlijst, en al het and're mist.

Zoo wentelt hij door haar gevangenis,
En knarst en slijpt over haar kleederzoom,
Maar nimmer zal in haar eenzelvig vroom
Opblikken zij hem vatten als hij is.

Alleen de god kan zich soms openbaren
In zijn geheel. Tot maat'ging niet bij machte
Komt hij dan monsterachtig aangevaren,

Brandt door haar kleed, en maalt en slijpt haar stuk,
Onwetend, zelfs als god, van al die nachten
Dat zij een deel van hem borg in 't geluk.

Atalanta's nederlaag

Aan alle vrijers, door haar uitgedaagd,
Gaf zij de speerdood als een bruidsgeschenk.
Hoe slechte loopers! - vaak had 't haar gekrenkt
Dat zij niet door de besten werd belaagd.

Hippomenes was in de bocht gezwenkt
En had het met een jongenslist gewaagd:
Hij wierp met app'len, waarover de maagd
Wild struikelde, - dat was zĳn bruidsgeschenk.

Voor sluwheid openstaand meer dan voor kracht
Wilde het volk op haar vertoornde klacht
Des snelsten loon de slimste niet ontrooven.

En hij was nog veel slimmer dan men dacht,
Want ná die app'len, en de eerste nacht,
Verdween hij, - en kwam ook de speer te boven.

Klytemnestra's klacht

'Hoor ik mijn kind'ren achter zuilen hijgen?
En welke vloek wordt in hun mond gesmoord?
Alleen omdat 'k hun vader heb vermoord,
Durven zij mij met bloedwraak te bedreigen!

Maar voor de zwakken is 't gemompeld woord
Reeds daad, - geen bloed zal van hun handen zijgen;
Vonden zij mij in 't bad, mijn dood'lijk zwijgen
Joeg hen als naaktgeschoren lamm'ren voort.

Geef mij de furiën, - een beul - een vijand:
Al waarin 't wreed geweten zich vermomt,
En niet een jongen, die bloost en verstormt.

O wraak, ontdoe u van hun schaa'm'le bijstand:
Zoolang Orestes bij zijn dolken huivert,
Voel 'k mij onschuldig en voor God gezuiverd!'

Absyrtos

Die nacht werd hij gestrooid, - niet voor de visschen,
Maar voor een ander glinsteren: van oogen
Betraand in machtloos wee, steeds aangezogen
Door nieuwe brokken die men niet mocht missen.

Zoo kwam hij langzaam, langzaam op het droge:
Eindlooze vangst, bemoeilijkt door het gissen
Naar wat wellicht nog ronddreef in 't onwisse
Van al die golven die zijn lijk bewogen.

Absyrtos, hoor, uw oude vader stamelt
Zijn waanzin op de plecht, waar gij verzameld
En tot een zoon bijeengebonden zijt.

Zulk leed heeft niet uw moeder ondervonden,
Toen gij met heel uw lichaam haar verwondde',
Als door een pink van u uw vader lijdt.

Endymion

Hij was verwend steeds door de groote slaap,
Zooals een dier, dat zich de slaap toeëigent,
De leden rekt en strekt en gulzig gaapt,
En wegzinkt als een steen zoo zwart en zwijgend.

Maar toen zij hem in slaap bracht, overnijgend
En hem beschijnend, moest de teng're knaap
Voor 't eerst als minnaar in zijn sluimer stíjgen,
Haar tegemoet die hem had aangeraakt.

Zoo worstelde hij ied're nacht met haar,
Vol heimwee naar de kussen van haar mond,
En toch weerstrevend en onhandelbaar.

Zij kuste zelden, zelden; ook al laakte
Zij 't in zich, dat hij tot de morgenstond
Worstelen bleef en huiverend ontwaakte.

De geboorten van Hera

Trots, vrouwentrots, is niet 't plechtstatig tronen,
Waaraan een pauw zijn sluwe glans verleent;
Het is geen lediggang, verbloemd met schoone
Schitt'ring van paarlen en edelgesteent.

Veeleer is het de trots op kracht'ge zonen,
Op ied're nacht dat men in weeën weent
En 't glanzend rood gezwollen wicht kan toonen,
Waarin de vader zich t' herkennen meent.

De moeder der goden, met weinig kind'ren,
Bewaakte als een hond elk huw'lijksbed:
De vrouw moest lijden, en het kind moest lijken.

En verder was haar tijd veelal bezet
Met vader Zeus bij 't overspel te hind'ren
En ijzig naast hem aan de disch te prijken.

IV

Het lied der Sirenen

Men heeft ons vaak belasterd, maar wij zijn
't Binnenste lied van uzelf, o zeeman.
Doe ons maar op uw vloten in de ban:
Uw angst is schijn en uw vloeken is schijn.

Vergeefs bondt gij uw groote kapitein
Die, de ooren toe, ons niet vergeten kan.
Wanneer wij zingen weet gij meer ervan,
Wanneer wij zwijgen zal uw hart het zijn

Dat verderzingt; en wilt gij het niet hooren,
Dan vallen wij in wéer met 't zelfde lied,
Niet met een gebaar van: versmaad ons niet,

Maar uit speelsch en moederlijk medelijden
Met elk die zijn eigen ziel wil bestrijden,
En zich miskent, en dom blijft als tevoren.

Hekate

Door 't maanlicht neergetooverd op het pad,
Drievuldig rijzend onder 't stergewelf, -
Zijzelf - haar schaduw - en nog eens zijzelf, -
Heeft zij op ieder kruispunt postgevat.

Hoe moeizaam wordt haar tastbaarheid geschat, -
Haar schaduw - weer haar schaduw - en zijzelf? -
Of niets dan schaduwen, die helft aan helft
Een vorm weerspieg'len die nooit vorm bezat.

Schaduw aan schaduw in dit schaduwspel:
Het oog, door meen'ge toovervorm gekweld,
Vindt bij dit drietal nog een wrange baat.

Drie is 't getal waar zij te wachten staat:
Zij en haar schaduwen, die vroeg of laat
Vervagen, als de uren zijn geteld.

Tantalos

Zelfs 't water kreeg genoeg van altijd weer
Te vluchten voor het reiken van zijn droge,
Korstige lippen: half uit mededoogen
Half uit een stoffelijk gevoel van eer.

En alle appelen, die keer op keer
Sinds jaren de bewijskracht van zijn oogen
Als sapp'ge kruidjeroermijniets bedrogen,
Verdroot de wreede folt'ring evenzeer.

Haast wekte deze weerzin der atomen
Een omwent'ling waarvan de dichters droomen:
De stof die nobel wordt en fijnbesnaard,

Die voortaan weigert om de mensch te kwellen
En slaafs bewerktuigd zich in dienst te stellen
Van goden om hun ijverzucht vermaard.

Arachne

Zij was reeds spin voordat zij de godin
Uitdaagde tot een wedstrijd in het weven:
Zij kon aan dunne glinsterdraden zweven,
Die hielden heel haar spichtig wezen in.

Eenkennig en langdradig, niettemin
Schaamtevol hunk'rend naar het huwelijksleven,
Werd zij in 't duiz'lig werk zoozeer bedreven,
Dat men de armzaligheid van deze spin

Niet meer bemerkte, haar voor vol aanzag, -
De volheid van het flonk'rend weefgetouw, -
En niet meer afmat aan haar zure lach.

De strenge straf verlost haar als vrouw.
Zij leefde wreed en zonder zich te schamen.
Men zag haar veel met and're spinnen samen.

De diefstal van Hermes

Men moet, om koeien van een god te stelen
Klein zijn, heel slim en klein, en zelf een god;
Men steelt dan met een kinderlijk genot,
Vol broederzin en zinrijk lotsbedeelen.

Apollo, nog een herder toen, maar tot
Groot werk verkoren in de Muzenspelen,
Kon zijn misnoegen nauwelijks verhelen
En voor de Olympos bracht hij het complot.

De uitspraak: dat Hermes zijn lier moest geven, -
Zijn kleine lier, onzinnig primitief, -
Verzoende de bestool'ne en de dief.

O godenwijsheid buiten recht en orde,
Dat ook de mensch niet aan bezit mag kleven,
Als hij van herder kunstenaar moet worden!

Pentheus

Hoog in de boom vluchtte hij voor de menigt,
Die de verachter van haar dronkenschap
Van tak tot tak naar boven had gesteenigd,
Waar hij als vreemde vrucht hing, beursch en slap.

Daar kwam zijn moeder heerschend aangestapt,
De thyrsosstaf, die alle smarten lenigt,
Wild zwaaiend, en zij eischte rekenschap,
Zelf dronken, innig met haar god vereenigd.

Men wees haar zoon, de and're vrouwen krijschten;
Zij zag het bladergroen de angst omlijsten
Van deze bleeke onkoninklijke zot.

En 't was meer als vorstin dan als bacchante
Dat zij de lafaard scheurde in zijn strot
En bloed dronk met de and're godsgezanten.

Europa en de stier

Ofschoon zij moe waren van al die kransen
Te vlechten in elkanders donk're lokken,
Bleven twaalf oogen van bereidheid glanzen
Tot nieuwe bloemen die hun aandacht trokken.

Zij waren niet van deze plek te lokken,
Zij bleven tot de scheem'ring zich verschansen,
Te maagd'lijk trotsch om reeds te zijn betrokken
In ijd'ler spelen en in huw'lijkskansen.

En tot de avond viel was de prinses
In niets van de and're vijf te onderscheiden:
Zij zong en vlocht en wilde niet terug.

Toen zagen zij het bruine stiertje weiden,
Met list'ge oogen en een breede rug, -
En geen van hen bloosde, geen van de zes.

Hyakinthos

Geloof de fabel niet der jaloezie
Die Zephyros vanouds is aangewreven:
De discus is door hèm niet afgedreven,
Apollo zong een and're elegie:

De elegie van 't eenzaam godenleven,
Voor stervelingen ontoegank'lijk die,
In zin'lijk schoon hun slanke evenknie,
Naar oppermacht en naar verzwoling streven.

De wind school in Apollo's eigen vingers,
Toen hij de schijf wierp die hem klagen deed
En bukken deed naar 't lichaam van zijn vriend.

Hij peinsde lang, de nieuwe bloemen ziend,
En plukte ze en betastte ze en vlocht slingers
Rondom een Niets dat Hyakinthos heet.

Ino's klacht

'Ik sprong in zee, tezamen met mijn zoon,
Door Athamas vervolgd, mijn echtgenoot.
De goden vingden mij, vlak voor mijn dood,
Zoodat ik voortaan in hun rijen troon.

En ook mijn zoon troont, en het daag'lijksch brood
Heet bij ons ambrozijn, en waar ik woon
Voert razernij nimmer de boventoon,
En waanzin kent men er ternauwernood.

Toch ben ik ongelukkig, want ik kan
Die laatste oogenblikken niet vergeten,
En vaak sterf ik van angst nog vele malen.

Het liefst zou ik niet Leukotheia heeten,
En weer mishandeld worden door mijn man,
En tot de goden bidden voor zijn kwalen.'

Het kind Herakles

Toornig en trotsch, in alles reeds zijn vader,
Zooals hij in zijn wieg te spart'len lag,
Was hij de mannelijke leeftijd nader
Dan men wel aannam vóór die groote dag.

Zoo werd hij van zijn heldendaad de dader
Onder een schier volwassen hoongelach;
En op zijn voorhoofd zwol een gift'ge ader,
Toen hij de gift'ge slangen naad'ren zag.

Want dit was zijn geheim: dat aan die slangen
Hijzelf gelijk werd, in 't gespuwd venijn
Hun mind're niet, en even dood'lijk kronk'lend.

En 't donshaar op zijn bolle kindervangen
Was even kil en glad als schubben zijn,
En drie paar ooggen vochten, valsch en fonk'lend.

Narkissos

Holoogig spiegelbeeld van 't groot verdwazen...
Zijn wij dit zelf? Is het een ander niet
Die ons zoo duldloos toelonkt uit het riet
Als waaz'ge deelgenoot van onze extase?

Nooit staat het vast wat men in water ziet;
Geen peil is er te trekken op het glazen
Geheim, waarvan wij nimmer meer genazen
Sinds deze vocht'ge schoonheid ons verried.

Verried aan wie? Wellicht aan derden, vierden,
Die wankelend van golf op golf vertrokken
Naar de and're oever, van het beeld geschrokken?

Eens keert het weer. Eens staart er, laatst verraad,
Uit deze schomm'ling, die haar drift uitvierde,
De stilte van 't oorspronkelijk stil gelaat.

De keuze van Paris

Als herdersknaap, die nauw zijn afkomst heugde, -
Er stroomden vorstenhuizen in zijn bloed, -
Wist hij toch, dat men schoonheid eeren moet
Ver boven wijsheid, trots en and're deugden.

Gedrieën lachten zij hem toe, zoo goed
Wist hij de afgunst, die onmerkzaam vleugde,
Te overstemmen met de lout're vreugde
Om 't hoog're schoon van die godinnenstoet.

Zij won de prijs, - niemand was overrompeld:
Men klapte in de handen, en bekeek
De jonge pronker die hen vergeleek.

En na dit hoofsche spel om roem en eer
Hernam de werk'lijkheid haar rechten weer:
De keuze werd in heldenbloed gedompeld.

Vader en zoon

I. De oude molen

Een vader blijft steeds ver buiten zijn kind.
Hij is een man die wat een jongen zoekt nooit vindt,
En als het kind op leven en beweging reket,
Laat hij een bouwval zien die niets beteekent.

Wij wandelden naar de oude molen, hij en ik,
En hij herkende niet de ontgooch'ling en de schrik
Waarmee ik wieken miste aan 't lage huis.

Zijn machtloosheid werd nooit zoo wreed gemeten
Als aan 't gemis dat ik hem eeuwig heb verweten:
Vier wieken, en hun spokig stormgeruisch.

II. Een afscheid

Vertrouwen, smartelijk beschaamd,
En 't weten dat 't niet anders kon:
Zoo was ons afscheid bij 't station,
Waar ik bevrijding had beraamd

Van 't levenswerk dat hij m' opdrong
Als sieraad van mijn jonge staat, -
O vaderschap van raad en daad,
Besluit eischend op stel en sprong!

Ik had besloten: geen besluit.
'k Durfde niet meer te doen dan dit.
Hij zag mijn toekomst in 't gelid
Ver aangetreden voor zich uit,

Zooals hij zelf had willen zijn
Toen hij zijn loopbaan had gemist, -
De nieuwe kans werd nu beslist:
De zoon, het weergaloos refrein,

Dat ook de schrilste dissonant
In een onmeetlijk voorgeslacht
Vanouds zoo wonderbaar verzacht,
Dat alles, alles zich ontspant...

Hij liet mij in mijn twijfel staan, -
Twijfel niet aan mijn afkeer, maar
Aan 't aangewezen schertsgebaar
Waarmee de zaak was afgedaan.

Hij liet mij staan, en liet mij vrij, -
Zoo vrij als een nakomeling
Onder 't verpletterend geding
Van aller vaad'ren tooverij...

Zoo liep hij vlug de deuren door,
Die draaiden voor de zakenman
Even geruischloos als hij 't van
Mij eischte, zonder wederhoor;

Een man diep in de ziel verblind,
Een wandelende rekenschap
Van ied're voorbeschikte stap
Van hem voor mij, zijn zoon, zijn kind,

Dat hij als levend duplicaat
In 't leven losliet, en dat hem
Beamen moest met zwakk're stem,
Maar even krachtig metterdaad...

Toen, door een schrijnend wee beziel,
Liep ik hem na, en in de gang,
Tusschen het reizigersgedrang
Dat hem van het loket afhield,

Zag hij mij staan, tien hoofden ver,
Opnieuw staan, in mijn schamelheid
Verloren, in mijn jongensstrijd
Onzeker wank'lend her en der.

Maar opgenomen in die stoet
Van dringers naar het eene doel,
Wurgde hij in zich 't meegevoel
En wees mij, 't eigen vleesch en bloed,

Gebiedend achter zich terug,
Zeker van mijn hernieuwd besluit
Na weken, - en het treingefluit,
De aanblik van zijn breede rug

En 't haastig neergetelde geld
Bezegelden het slotaccoord
Van dat barbaarsche afscheidswoord
Dat woordeloos was opgeweld...

III. De twee slapers

Zijn toezicht was nooit drukkend zwaar,
En voor een and're, kalmer knaap,
Niet in 't geheim onhandelbaar,
Was het een waarborg voor de slaap
Van ied're dag en nacht geweest:
Dit wijze oog, zoo mild omfloerst,
Dat tot gehoorzaamheid beleest
Van 't handelsschip dat veilig koerst.

Ook ik sliep; maar in 't diepst geheim
Bleef ik vaak waken bij de maan,
Ontnam aan elke straal zijn vlijm-
Scherp ingetogen nachtbestaan
En richtte 't 's morgens vroeg op hem,
Wanneer hij voorhad bij 't ontbijt
Met sidderingen in die stem
Van slaap'rige welsprekendheid.

Dan keek ik, éénmaal maar, en dan,
Voordat ik aan mijn slaap begon, -
De zoon die enkel leven kan
Omdat de vader 't eerder kon, -
Dan schoot ik van de maan een stuk
Uit mijn oog in zijn lodderoog,
En ging, wellevend en gebukt,
De kamer uit waar 'k hem bedroog.

Wie sliep het best, wie sliep het langst
Van twee bewakers van elkaar:
De vader, uit op kindervangst,
De nobele slaapwandelaar,
Die slaap in 't groot rond zich verspreidt?
Of 't kind, dat dóet alsof het slaapt,
Dat waakt in eigen wond're tijd
En maanlicht uit de hemel raapt?

Nog zie ik hoe hij naarstig trad,
En ied're zonn'ge ochtend weer,
In 't slovend slapen van de stad,
Ten voorbeeld mij, en in zijn eer
Door zoet maanziek venijn getast
Wanneer hij niet, zoo'n arbeidsdag,
Meeslapen kon als eeregast
Aan het festijn dat geld inbracht.

Men zag het wel: hij had een zoon
Die zich een eigen wandel koos:
't Verraad spreidde zijn oog ten toon,
Blind van mijn bitt're oogentroost.
Maar hoeveel nachten heb ik niet,
Wanneer de maan ontsluierd was,
Zijn oogen en hun glans bespied
Die door mijn gif gezuiverd was?

Zoo zijn de rollen eens voor al
En tot in eeuwigheid verdeeld:
Twee slapers, wederzijds vazal
Van 't somnambulisch tegenbeeld:
Voor hem de slaap, werkdadig vroom,
Maar door een spieg'ling verontrust, -
Voor mij de zelfverwekte droom,
Waarmee mijn haat zijn oogen kust.

IV. Homunculus

Om bloed te tappen
Riep hij mij:
Van al zijn sappen
Gaf hij dit vrij.

Ik moest hem helpen
Van nacht tot nacht:
Zoo hebben welpen
De leeuw ontkracht

En sloegen met klauwen
Hun eigen lot,
Dat de oude niet bouwen
Kon om de spot

Over alles wat een
Vader doet:
Gebleven spatten
Van lusteloos bloed.

Toen joeg ik de vochten
Wild door mij heen,
En werd een bezochte,
Een rollende steen,

Die blind'lings de helling
Van 't leven afraast,
Een woeste jaartelling,
Een vloekwoord ernaast.

En hij stond als een
Klein oud man
De val te vervalschen,
Wat wist hij ervan?

Wat wist hij van vuursteen
En amethyst
Die in zijn duur geen
Verademing wist?

Wat zag hij van vonken
De sterren voorbij,
Verschoten, verblonken, -
Toen riep hij mij!

En de stem van zijn liefde
Achter mij aan
Vertwijfeld doorkliefde
Diezelfde baan,

Als uitkomst bevolen
Door de oude dwaas,
Als gloeiende kolen
De helling afgeraasd!

Ving hij mij later?
Haalde hij mij in?
Tot het eind bleef ik hater
Als in het begin.

Ik ben niet geboren,
Ik val maar alleen,
Tot vadermoorder
Raas ik als steen!

Durf maar, jij oude,
Te springen in 't vlak
Dat mij aan mijn schouder
Als erts afbrak!

Durf maar en spring maar,
Je komt tòch te laat! -
(Ik loop achter 'n lijkbaar
Moe langs de straat...)

Spring maar en val maar! -
(... In donkere tooi
Naar een graf waar ik al maar
Kluiten op gooi...)

V. Ballade van het vierde kruis

Gij hebt ons smart'lijk lijden toebedeeld,
 O Heer, maar daarvoor ook Uw zoon gezonden:
 Uw liefstgeboor'ne en Uw evenbeeld,
 Zelfs met Zijn doornenkroon en geeselwonden.
 Sindsdien, wanneer de wereld ons besteelt,
 Ons fnuikt en foltert in ons zielsverlangen,
 Is Híj het die de ergste wonden heelt, -
 Maar Gíj hebt nimmer aan het kruis gehangen.

Het was Uw Zoon maar; en het mag dan zijn,
 Dat met Hem één Gij zijt langs and're banen
 Dan voor 't gezond verstand aanvaardbaar schijnt
 En voor de ketterij der Arianen:
 Zelf leedt Gij niet die duldelooze pijn,
 Gij werd niet in Gethsemane gevangen
 En weggesleept en tot Gij dood zoudt zijn
 Tusschen twee roovers aan het kruis gehangen.

Ontken het niet: Gij hieldt U achteraf,
 En liet een Ander voor de zonden boeten
 Van heel een menschheid die Gij 't aanzijn gaf
 En die Ge als zwijnen in hun draf laat wroeten.
 De Schepper knoeit, - het schepsel wordt gestraft, -
 Dan nog een Zoon, om 't schepsel te vervangen:
 Het is omslachtig, - maar vooral is 't laf,
 Want Gíj hebt nimmer aan het kruis gehangen.

Was Hij niet zoo zachtmoedig, 'k spoord' Hem aan
Zich door een nieuwe hemelvaart te wreken,
Aan 't hoofd van booze engelen ruim baan
Voor 't nu eerst in zijn eer herstelde teeken
Makend: het schandhout, de ontzielde waan
Van schietgebeden en van kerkgezangen,
En U er naar het leven mee te staan
En U als Barabbas aan 't kruis te hangen!

Geef, God, dat mij geen sluitrede ontgaat
Bij 't overpeinzen van Uw duister wezen;
Uw best verweer is dat Gij niet bestaat
En dat Gij mij dus ook niet hebt te vreezen.
Maar vrees mij tóch maar, Gij die 'k leven laat,
Want als een bloedhond volg ik al Uw gangen,
En maak mij eeuwig schuldig aan die smaad:
Zelf hebt Gij nimmer aan het kruis gehangen!

VI. De werkplaats in het bosch

Toen ik de Chaos uitgetreden was, -
 De holle weg geleek een navelstreng, -
 Vond ik in 't donker woud een vuurschijn gloren,
 Waar God de kleine plek bewoonde die
 Nog niet aan de onzuiverheid ten prooi viel.

Hier zwoegde Hij bij kaarslicht aan een draaibank,
 En paste verre maten aan elkaar, -
 VÉR, omdat alles, wat hier toegepast
 En als model beproefd werd, in de wereld
 Rechtvaard'ging vond in grootere verhouding:

Een knikker, die Hij in een doos liet vallen,
 Verbeterde 't gebrek der zwaartekracht
 Om zich gewetenloos in dienst te stellen
 Van moordtuig, oorlogs- en beleeg'ringswapens
 En van de hand die Cyrano versloeg.

De dood werd voorts, nog algemeener en
 Ook waar geweld niét heerschte, overwonnen
 Door de aanmaak van een stel duurzame poppen,
 Die op de draaibank in een paradijs
 Dronken van liefdeslust te aad'men schenen;

Terwijl de liefde niet door toorn beschaduwd,
 Door haat en door het starre zelfbehoud,
 Maar door de zachter schaduwen van 't kaarslicht
 In slaap gewiegd werd na de eed'le extase
 Van buiten zich te branden in een ander.

Kunstmaat'ge landschappen, blanke kasteelen,
Volmaakt en als een zaal'ge lust voor de oogen,
Ontsproten aan Zijn handen, die zoo godd'lijk
Hamer en beitel, boor en zaag hanteerden,
Dat deze wereld zich wel voegen moest...

Maar ik, die pas nog in de wereld toefde,
Ik twijfelde aan die dwang van hier naar ginder
En aan Zijn macht om meer te doen dan dit:
Wetten te stellen, waar de mensch van afwijkt
En die geen wetten zijn, omdat zij falen.

Ik sprak tot Hem: 'Eer dat de moord verdwijnt
Omdat een knikker glad in doozen rolt,
Eer dat de liefde schoonheid's marionetten
Tot tastbaar en vereeuwigd voorbeeld neemt,
Eer dat de mensch naar dit geknutsel zweemt,

Dat Gij meent naar Uw hand te kunnen zetten,
Eer dat in 't nuchtervale licht verschijnt
Waarmee Gij bij Uw walmend kaarslicht solt,
Zal alles blijven als het vroeger was
En nimmer worden zooals Gij 't bedoelde!'

Hij boog het hoofd, en knutselde nog voort
Aan een nieuw stuk, dat 'k meende te herkennen,
En wierp me een van Zijn blinde blikken toe,
En sprak alsof Hij een beschikking voorlas,
Terwijl Zijn handen onder 't werk niet talden:

'Helpt gij mij niet? Ik repareer hier niets
Dan wat gijzelf brooddronken hebt verdaan.
Nu komt uw oude speelgoed aan de beurt,
Dat gij versmeet, waarom ge als kind gezeurd
Hebt, dat gij in een rommelhoek liet staan.

Herken de knickers die gij toornig staalt
Van makkers die er nog veel minder hadden,
De poppen die gij niet op tijd gevoed hebt,
Het klein kasteel waarop ge uw hakken zette
Omdat het minder mooi leek dan in de aanvang.'

VII. De weg

Weg die alle wegen wijst
Volgens vaderlijk bestek,
Stoffig zijt gij en vergrijsd
En bij zonen niet in trek,

Die zich met die tochtgenoot
Muitende nog wel verdragen,
Maar zich dra op 't zijpad wagen
Dat hen tot henzelf verstoot

En hen brengt in de betoov'ring
Van een glans die 't oog verleidt:
Vrije ruimte, vrije tijd
En de schoonheid der omloov'ring...

Ziet hen dolen door het woud,
Speurend, in zichzelf verdeeld,
Waar het al maar doffer goud
Waardeloos tot was vergeelt.

Duister dooft er lamp na lamp,
Blad na blad, en 't houdt niet over, -
Beter was het pad wat grover
En door laarzen aangestampt

Die de regelrechte taal
Van het wegbereiden spreken,
Doof voor 't sluw verlokkend teeken,
Veelervaren kadastraal.

Is er uitkomst na die tocht?
Blijft een vader niet een vader?
O, dat men hem vinden mocht
Voor het woud zich gansch ontbladert!

Eens, vermoeid van herfst'ge schijn,
Zullen zij terug gaan dwalen
Om de vader in te halen, -
Maar die zal reeds verder zijn.

VIII. De vader

De vadernaam, - hoe nog dat woord verzaadt
Zelfs in de diepst verzade levensavond,
't Gerijpt caesarisch heerschen ondergravend,
Rimpels gladstrijkend tot een kindgelaat.

Zonder de vader is men maar hoogdravend
En stoft op kracht en praal die niet bestaat;
Men kan niet snikken; en het sterven gaat
Zwaar en weerbarstig, tot in 't hart gehavend.

De grootste geesten geven zich nog in
Zijn hand; elk houdt een grijsbesnorde zwoeger
Over na alle strijd als laatst gewin.

Zij staren peinzende op hun blazoën,
En laten voor 't verguld niet onderdoen
De ruwe balk, ruw als die hand van vroeger.

IX. De overlevende

Wanneer mijn vader sterft, laat mij dan staan
Vereenzaamd als een treurboom in 'n plantsoen,
Gesmukt met 't teerste, avondlijkste groen,
Bijna bebloesemd, sneeuw wit aangedaan.

Bijna een bruid, boven de sponde waar
Sinds kort mijn moeder ook een toevlucht vond;
En ruischende hernieuw ik 't oud verbond
Met mijn diepst neergebogen treurgebaar.

Zoo, treurend, zou ik willen sterven ook.
Maar hoe te sterven, zoo ver boven hen?
Erbarm u mijner, treurboom die ik ben,
Gedoemd te bloeien onder de stadsrook,

In 't tweeslachtig plantsoen, geen stad, geen land,
Dalend als sneeuw en stijgend als de bruid
Boven mijn vaders doode handen uit
In deze aarzelichte tusschenstand.

X. Het nieuwe gezin

Wanneer 'k mijn vader was geweest,
 Gelijk naar lichaam en naar geest
 In ied're trek, en niettemin
 Mijzelf erbij in 't oud gezin,
 Dat 'k aldus weergaloos omspande,
 Almachtig binnen zijn vier wanden,
 Zou 't leven rimp'loos zijn vergleden
 In paarsgewijze tegenheden,
 Innig elkander toegedaan
 In 't kruislingsch wiss'len van hun baan,
 Als visch in water, wolk in wind,
 Of in de moederschoot het kind,
 Dat zich aan zijn verwekker paart
 En saam met hem door 't leven vaart.

Ten overstaan van 't and're ik
 Had men die lichte liefdesblik,
 Die nimmer zich omfloersen laat
 Of door zijn zwaarte in haat omslaat:
 Het onvermijdelijk verkoelen
 Dat minnaars zonder boos bedoelen
 Doet heulen met de tegenstand
 Die ons als hardheid ingeplant
 En in 't gevoel is ingeschapen:
 Een steek'lig en weerbarstig wapen
 Tegen de zoete dwing'landij
 Van blikken van de overzij,
 Dat nu, als vestingwerk onteigend
 En tot ontmant'ling overneigend,
 Vervallen als in vredestijd,
 Zóo weinig deelnam aan de strijd
 Dat voor geen vonk te vreezen viel,

Ontspringend aan de vreemde ziel
En ons als vijandschap bewust...

Geen twist hoefde in huis gesust;
Want ieder hoog bevel was heel
Hetzelfde in zijn tegendeel
Weerspiegeld en tot beeld herleid:
De jeugdige onervarenheid,
Die tot voordien, misplaatst en krom,
En met het vlegelwoord 'waarom'
Steeds op de lippen, diep miskend, -
Dom stiertje dat de stier berent, -
De vader onrecht deed, omdat
Zij nimmer nog geweten had
Wat 't is van hoog af neer te zien -
En te bevelen bovendien -
Op wat zoo ver en gruw'lijk vreemd
Ons woord als van een ster verneemt...

Die afgrond was nog maar een kier,
Niet breeder dan het glimpapier,
Waarop het maand'lijksch schoolrapport
De vader voorgehouden wordt,
En waar een spitse onvoldoende
Hem met de achterstand verzoende
Van 't onge oefende vermogen:
Er trekt een glimlach door zijn oogen
En, paedagoog maar voor de sier,
Verkreukelt hij het glimpapier,
Waarop de afstand van 't geluk
In lichtjaren staat uitgedrukt,
Streng en onwrikbaar, niet te peilen,
Maar door de vader te doorijlen
Met één bezielde blik die zich

Naar de eigen schooltijd heeft gericht,
Toen hij het zelf niet beter kon...

Een dubbelster is meer dan zon
En maan en satelliet tezamen:
Zij luist'ren naar dezelfde namen
En keeren in tot 't zelfde huis;
En aan de moeder, die zoo kuisch
En onaanraakbaar is geworden, -
Zonder dat toch de lust verdorde
Om man te zijn in haar bezit, -
Wordt, hoog vervuld tot 't laatste lid,
Geslacht pas in zijn volste zin
Geslacht, en niet, als in 't begin,
Nog maar een daad die wordt bedreven
Zonder dat 't einde is omschreven.
Dit einde is de zoon, die deelt
In 't onvergank'lijk ritueel
Door onvermoed in zijn bestaan
Tot aan zijn oorsprong in te gaan
En vaderlijk en diep gezegend,
Door geen afgunst'ge blik bejegend,
Ineen te vloeien nacht na nacht
In 't werk waarvan 't verderf ontkracht
Is door het doel dat men zich stelt...

Geen angst die ons het hart nog kwelt
Voor onberekenbaar verborgen
Vreemd harteleed; en heel geen zorgen
Om wat de jeugd nog kan misdoen:
Minuut was met minuut verzoend
En gleed ineen tot kralenkrans...
Zoo groeide 'k op, als kind reeds mans
Genoeg om ieder raadsbesluit

Te toetsen aan hetgeen 't beduidt
 In 't onvermijdblijk wank'le brein
 Van wie onfeilbaar niet kan zijn, -
 Daarbij als man niet ingenomen
 Tegen de pas ontloken droomen,
 Die, wist ik, in hun dwaze vlucht
 De wijsgeer van zichzelf niet ducht
 Zoodra hij peinzend zich laat gaan
 In 't schuw herinnerd voorbestaan...

Dan eind'lijk kwam de dag dat ik
 Verrast werd door mijn stervenssnik,
 Terwijl de zoon tot vader werd:
 Een dubbelster tot drie gesterd, -
 De heele lieve lange lijn
 Waar 't menschenleven in verdwijnt,
 Die losmaakt wat aaneengeboeid
 Eenparig door de tijdstroom roeit:
 Vader na vader, zoon na zoon,
 O losse vastheid waar men woont,
 Zichzelf gelijk en toch een ander
 En met de eeuw'ge medestander
 Op schouderhoogte naast ons voort-
 Bewegend naar de donk're poort
 Die ons hergeeft aan wat wij zijn:
 't Geheimnisvolle wereldbrein
 Dat, vader wel, of vader niet,
 Ons 't laatst verblindend uitzicht biedt
 Van saamgegroeid met ons geslacht
 Binnen te treden in de nacht,
 Die licht mag zijn of duisternis...

De waarheid die omsluiert is
 Spreekt haar orakeltaal tot ons:

De vogel kent men aan zijn dons,
Maar ook aan 't haav'loos veeren pak
Waartoe de tijd zijn pennen brak:
Een oude, vuile adelaar
Die niet meer naar de hemel vaart...
Toch vaart hij! Maak zijn baan gereed!
Verjongd in 't onaanrandbaar kleed
Dat hem nog heugt uit prille uren
En tot zonsondergang zal duren,
Stevent hij naar de bergtop heen,
Waaraan zijn brekend oog ontleent
De kracht tot 't baren van het kind
Dat breekt uit 't vlies en wegen vindt
Om eens voor al, springlevend feest,
Te worden die hij is geweest!

Madonna met de valken

Voor Kinny

De ontmoeting

I

De wilde zwier die gij de worp verleende',
Een onbesuisd en maagdelijk gebaar,
Verwees mij naar dezelfde heem'len waar
De valk, aanvallend, zich in klim vereende

Tot een schier zinnebeeldig vogelpaar
Met 't reigerdier, waarover wolken weenden
Hun sneeuwig licht en waarvan ik alleen de
Schoonheidsdronkene doodsstrijd werd gewaar.

Een zaligheid, die mij voorzichtig ried
U slechts als minstreel zingend te veroo'vren,
Vervoerde mij aan 't maal tot 't meesterlied

Van valkenjacht en wreede minnepijn,
Waarin ons beider lot werd omgetooverd
En ik de reiger, gij de valk zoudt zijn.

II

Ik raad de glimlach van uw valkenier,
Zoozeer zijt gij uw keurvalk toegenezen;
En menig held werd wreev'lig en verlegen
Door uw verrukte aandacht voor dit dier.

Maar toen wij na de maaltijd onder vier
Oogen genoeg woorden hadden verzwegen,
Verzette zich mijn zangersbloed ertegen
En 'k trok zijn kap tot op de smalste kier.

Daarachter lag uw pols, uw arm, uw naakte
Welvingen, schooner en onstuim'ger dan
Al wat men ooit aan vrouwen heeft begeerd.

De valk sliep in, oud, somber en verweerd,
En gaf de vesting vrij die hij bewaakte,
Tóch nog bewaakte op die vrouwenhand.

III

Dit is de wanhoop van ons dubbelwezen:
Dat de eerste kus de laatste is van die
Ontastb're kussen die het lijf genezen
In geestlijk vuur van Wellust's tyrannie.

Voor ware liefde moeten alle drie,
Verleden, heden, toekomst, vrienden wezen.
Zong ik vergeefs? Moet ik de barbarie
Van tanden achter lippen van u vreezen?

Ook ik was ridder, in de strijd bedreven,
En aller lijflijkheden boezemvriend,
Gewend van bloem naar schooner bloem te zweven.

Totdat ik, uw ontgloeide schoonheid ziend,
Mij in mijn lied verborg, waar milder brand
Zijn stralen richt naar de eeuw'ge overkant.

IV

Verneem de machtspreuk waaraan 'k stem verleen
Om uw begeerten edel te vermoorden:
Ik kan u slechts beminnen met mijn woorden,
En woorden zijn bestemd voor God alleen.

Zij kaatsen van Hem naar de menschheid heen,
Hoezeer hun zin de enkeling bekoorde;
De kelk mijner liefde is vol ten boorde,
Maar spilt geen drupp'len naast de altaarsteen.

Bid dat ik u bemin als 't zonlicht doet
Dat achter ied're vrouw een schaduw teekent
Waar 't stil en koel is en te wonen goed.

Ziet hen zich lengen bij zonsondergang:
Reuzinnen die éenzelfde vorm omvangt
Waarnaar de nacht en 't rusten wordt berekend.

V

Ik slacht mij voor mijn lied'ren, niet voor u!
Mijn bloed blijft in een ommeegang besloten
Ver van uw welig woekerende loten
Waarvan 'k de geuren, niet de sappen huw,

Huw onder streelingen die onvergotten
Mijn bloed bewaren voor mijn lied'ren luw,
Lentelijk spelend over mijn peluw,
's Nachts als de hemel wordt opengestooten.

Dan stroomt mijn bloed over de lichterlaaie
Drempel en daalt naar de geboortegrond
Van zooveel lied'ren als er harten zijn.

Hoe kan ik daar uw lusten in uitzaaien
Anders dan als kaf uit uw korenblond,
Rouw uit uw roes, en droesem uit uw wijn?

VI

Toch nog dat hunk'ren van het wulpsch gemoed?
Lusten te koelen past een minstreele niet.
Ziehier mijn lijf waarover gij gebiedt,
Ziehier mijn ziel die voor die loondienst boet.

O Vrouwe, al te smachtend tegemoet
Treedt gij de tonen van mijn hartelied,
Maar eer de schijnontmoeting is geschied
Groet ik uw schoonheid of 'k een ander groet.

Wées dan die and're, en geef u gewonnen
En ga met mij mede, dwars door de rijen
Die zich met hun zwaarden in 't zonlicht zonnen,

En volg mij naar die edeler contreien
Waar wolken hun koele wangen aan vlijen,
Zoo koel als gij, als eens de tocht begonnen...

VII

Ja, volg mij, voeg uw juub'lend lied bij 't mijne
Tot een reisvaardig samengaan van klanken
Waarvoor de simp'le zielen inn'ger danken
Dan 't zielloos hof waar wij minstreels verschijnen!

Hier leeft gij niet. Kom met uzelf in 't reine
Over de ware groei uwer tot kranke
Gespletenheid geleide wingerdranken:
Zielsdrift als de uwe laat zich niet omlijnen.

Gij wilt verkwijnen hier waar hoofsche regels
Liefde scholastisch in twee twijgen splitsen:
De dienst van eed'len en de bronst van vlegels.

Waartoe uw hartstocht langer op te hitsen,
Ver van de horizon, waar aarde en hemel
Versmelten in éénzelfde lichtgewemel?

VIII

Te dralend in uw keus, te vast gebonden
Aan 't aad'lijk broeiness dat uw jeugd deed rijpen,
Kunt gij de kansen die ik bied slechts grijpen
Zoo ik uw wil wonder weet af te ronden.

Zoodra de onmacht al te zeer gaat nijpen
Van 't wezen ons door 't noodlot toegezonden,
Zoeken wij heul bij hartstocht en bloedzonde,
Die de aarz'lende haar lot pas doen begrijpen.

Want bloed is wijs en wild en weet de reden
Waarom een man een vrouw scheurt uit 't verleden
En tot zich opheft na haar diepste val.

Wanneer gij mij in 't park zult tegentreden
En 'k deze nacht nog naast u rusten zal,
Zuivert zich toekomst uit 't onzuiverst heden!

De vlucht

IX

Het merelkoor legt 't avontuur aan banden.
Zwijg toch, o merels, in mijn tooverkring
En overstem de luit niet, waarbij 'k zing.
Gesloten luiken maak ik dra te schande!

Acht gij één vrouw te ontvoeren te gering,
Gij met uw wijfjes in de lustwarande?
Slaap nu maar in, zacht fluitend naar elkander,
En gun mijn toeleg stilte en schemering.

Hoe weinig vraagt het wonder: één accoord,
Met tooverslag en harts slag zwaar beladen,
En reeds heeft mij de lentenacht verhoord!

Need'rig en stom zie ik haar voor mij staan,
Ter vlucht gereed langs donk're zwerverspaden
En marmerwit door 't toov'ren aangedaan.

X

Alleen met haar, haar schrik reeds weggestreeld,
De mantel tot het oor omhooggeslagen, -
O, fluisterwoorden in dat oor te wagen! -
Warm ik haar voeten en voorvoel de eelt

Die deze teed're kussens zullen dragen;
Ook schalksche schrammen worden uitgebeeld
Voor haar verwond'ring, die het niet verveelt
Naar de ontberingen der reis te vragen.

Dan rusten wij; en wat ik níet vertel
Is de ontbering onder 't zoet omprangen
Voor 't steig'rend lijf dat ook de ziel wil vangen.

Er snijdt een zwaard door ieder liefdesspel.
Zorgt gij, o ziel, door 't zwijm'len overtroefd,
Dat gij steeds aan de goede kant vertoeft!

XI

De ware minnaar drukt op niets zijn stempel:
Hij wendt de blik van wat hem 't diepst bewoog;
Hij kent het zonlicht aan de regenboog,
Het gastvrij huis aan de verboden drempel.

Zelfzucht beteg'lend, volgt hij het exempel
Van hoe 't voortvluchtig en verzaligd oog
Wars van beroering de holten doorvloog
Van Liefde's open gouden zuilentempel.

Als jong erbaar'nen in ons nieuwe rijk
Is ons niet zinnebeeld en liefdeblijk
De branding die een kuststrook overweldigt.

Geweld is ijdel en bezit ongeldig:
Nimmer gescheiden noch te dicht bijeen
Spoeden als tweelinggolven wij ons heen.

XII

Alwie een landschap zingende doorkruist
Zal het als klui'z'naar van 't heelal bewonen;
Met honig en met vruchten zal 't hem loonen
En met 't kristal dat naast de wegen ruischt.

Ook 't paradijs was beter onbesuisd
Betreden dan met zijn gezeten zonen
In 't licht gesteld onder de overschoone
Glasstolp, oneindig, en toch klein behuisd.

Wij varen in een mist van mijmerij
De zeeën af van 't golvende domein,
Waar steden langzaam klimmen op het droge.

En op elk vierkant marktplein levert gij
Tegen de burgers die verzadigd zijn
Slag met uw fonkelende valkenoogen!

XIII

Denkt ge in dit kleed van zon en edelsteen
Naast mij te schitt'ren als de minstreelsvrouw
Die gij niet zijt? Begeef u in de rouw
Van ons streng overstemd geluk, en meen

Niet met de praal van 't machtig vrouwenleen
Mij te overpralen! En, liefste, wat zou
Ons lied wel uitrichten, zoo iedereen
Zijn hoogst genot op uw gewaden bouwd'?

Kies 't kleedzaam kleed van nonnen en begijnen,
Waarin uw erfadel omzwachteld wordt
En aan uw wellust alssem wordt geschonken.

En scheld mij niet, als ik van liefde dronken
De lange nacht met mijn vioolspel kort
En u, in 't zwart, nog zwarter laat verdwijnen...

XIV

In deze schatkamer Vermoeienis
Vergaar uw schatten. Draal niet al uw droomen
Te leiden naar dit daag'lijksch onderkomen,
Waar 't avondrood zoo mild en vloeiend is,

Zoo balsemzwaar door stofwolken heenstroomend
Op de gebogen rug en 't murw gemis;
Wie door het leven strompelt op de gis
Wordt door de slaap eerst veilig opgenomen.

Stof in de keel en wonden aan de voeten:
Geen waarborg om de Muze te ontmoeten
Die zoo be vleugeld door de dagen schrijdt!

Het lied is pas geschonken heerlijkheid
Wanneer de rustpoos, in de ziel doorleefd,
Aan het geradbraakt lijf zijn vrijheid geeft.

XV

Wanneer wij samen in 't ironisch vale,
Tot aan de hals gesloten boetgewaad
De al te karige aalmoezen ophalen
In een tot slop gekromde achterstraat,

Is 't niet uit honger of uit eigenbaat
Dat wij ons weren; want die zwerverskwalen
Tellen de lange nacht niet, en er staat
Geen ster aan 't zwerk die men hoeft te betalen.

Dan sluipen wij als dieven naar ons hol
En stelen ruimte in een overvol,
Tot in de reten stinkend logement.

Wij zijn bij 't stelen op de nacht belust,
Als ieder eigendom is uitgerust
Van zijn bezitter die het niet meer kent...

XVI

Een kleinood stoffig van het vele reizen,
Schamel en grauw, tot barstens toe verminkt,
Is overdag ons lied niet aan te prijzen
Als 't zuiverst water dat de ziel indrinkt.

Maar als wij 's nachts van 't zingen rusten, blinkt
Onder het stof het goud, dat de bewijzen
Van onze adeldom aan 't maanlicht klinkt
Dat door gebroken ruiten op komt rijzen.

Volledig hoeft de stilte niet te zijn:
Eén ademtocht op 't havelooze bed,
En hoort, en hoort: het lied is weer gered.

Niet beter laten zich de lied'ren zuiv'ren
Dan waar spitsboeven, ronkend van de wijn,
De nacht met hun verworpenheid doorhuiv'ren.

XVII

'k Herinner 't mij rein stralend, uw gezicht,
En trotsch als weerlicht en als elpenbeen.
Waar is uw prille hoovardij nu heen,
Sinds gij uw schreden naar de mijne richt?

Deze eindelooze vastendag ontsticht
Uw aanschijn tot een mask'ring, waaruit geen
Waarheid zoo weeklagend spreekt als 't beweend
Verlies van wat nog uit uw oogen licht:

Twee edelsteenen op een ondergrond
Van flets fluweel, door spinwebben belaagd,
Die zich aan 't temp'ren hunner pronkzucht wijden,

Schieten nog vuur naar 't zelfde hemelrond
Als waarin ik mijn verre liefde waag,
Die 'k aan geen vrouw, zelfs u niet, kan belijden.

De mededinger

XVIII

Vaak, als ik speel, de veelbeproefde klanken
Waar ik mijn ongeboren leed in leg,
Kijkt gij afwezig over mijn hoofd weg,
Tot vrouw vereenzaamd in dat overslanke,

Haast pijnlijk ingetoomd zijn uwer flanken, -
En steeds maar langs een witte meidoornheg
Wegkijkend naar den einder, - tot ik zeg:
'Het lied was schoon, laat ons de zanger danken!'

Ik weet waaraan gij denkt, zoo'n dag in Mei,
Wanneer uw droomen mij mijn lied ontvreemden -
Of niet ontvreemden - en stom in u wroeten.

Dan is mijn lied in u, krijgt kleine voeten
En handen die naar and're spelen zweemden
Als ik 't zijn zin gaf - en uw zin erbij.

XIX

Wanneer gij uitbot, knop na glanz'ge knop,
Bedenk dan wat aan welken en verkwijnen
De oogst u kost waarin gij wilt verdwijnen
En waar ge uw liefde voor hebt opgekropt.

In tucht en reinheid, gansch uzelf, zijt ge op
Uw schoonst in streng ontplooiden kelkelijnen,
Een maagd'lijk wezen, tot in 't hart doorschijnend,
Dat nimmer zwelt en zich tot vrucht verpopt.

De Schoonheid, die ik dien, strijdt met de schoonheid
Die als een lokaas uitgeworpen wordt
Om de natuur de velen af te dwingen

Die leven willen uit uw diep te kort,
Uw leegte, die, als wij de bloem bezingen,
Zich sluw en honigglinsterend tentoonspreidt.

XX

Het ruitervolk, dat bij de oude kerk
Ons niet wou doorlaten met goed en have,
Verplichtte ons als moegesloofde slaven
Te heulen met een harde kerkhofzerk!

Daar zitten wij: beloond voor 't zangerswerk
Met grijns en vloek, dat puik der liefdesgaven;
Waart gij gewend op paarden rond te draven,
Thans wordt uw draf door paarden ingeperkt!

Maar laat, o edelvrouw, u niet ontrooven
Uw toorn'ge blik slechts langzaam uit te dooven
Wanneer de hopman op verkenning gaat.

Zijn pluimen hebben meen'ge vrouw geschaad.
Maar gij, gij komt zijn aalmoes wel te boven,
Zoo zwaar gewapend als gij voor hem staat...

XXI

Wat foltering als gij de nacht doorwoelt,
Van jachtgezellen droomend die hun klauwen
Gedienstig om uw vingers henenvouwen:
't Heraldisch dier op 't edelst lid gestoeld.

Hebben zij op die standplaats reeds voorvoeld
De ontluistering van jeugd en goed vertrouwen?
Laat dan die vogels met uw minnaar rouwen
Over de schande waar uw droom op doelt.

Zonder uw valken zijt gij maar een schim
Van wat gij waart...De jachtstoet is verblonken,
En in de bosschen daalt de herfst op aarde.

En ieder blad verliest zijn eigenwaarde
En klimt niet meer zooals de vogel klimt
Die tuim'lend van het zonlicht heeft gedronken.

XXII

Domweg verraden, lief, - uw leliehuid
Is tot uw heil ommanteld en verkapt!
Geen kunst'naar puurt uw fraaie leden uit
Dit schuwe, sluwe schrijden, stap voor stap!

De hand aan 't koord, en voedsel uit een nap, -
Domweg verraden, mont're eng'lenbruid!
En vraag mij nu de wrange rekenschap,
Tot wild me uw adem om de ooren fluit!

Wees kalm, 'k leid u niet rond in lijkgewaden;
Verschaalde wierook is geen kerkhofwalm.

Wij sluipen - zingend steeds - langs kloosterpaden,
Waar wijngeur door het donk're najaar talmt.

Heb ik u ook als edelvrouw verraden,
Uw stem blijf 'k trouw, uw heesche maagdengalm...

XXIII

De dikste kloostermuren zijn bezeten
En spitsen de ooren naar ons veil rumoer.
Ik ben op u, gij zijt op mij gebeten.
Ik ben de duivel, en gij zijt zijn moer!

Mijn liefde heb ik aan uw val gemeten.
Ik sla de maat voor een soldatenhoer.
De dikste kloostermuren zijn bezeten
En spuwen kruis en krans en kralensnoer.

Hoe vaak hebt gij mij 't zangersfeest verweten?
Kom aan, 'k verkoop u aan een heerenboer
Die met twee gouden hammen heeft ontbeten!

Ontucht'ge padden spieden door de reten
Naar de geliefde van een troubadour.
De dikste kloostermuren zijn bezeten!

XXIV

Daar staat de wacht voor Liefde's heiligdom,
Met IJverzucht aan 't hoofd, Laster en Schande
Geweerd en ondervraagd, en aan hun banden
Rukkend met krolsch gekijf en zwijnsgegrom

Al de Verleiders, heel die geile drom
Van in de Lust bedreev'nen, d'afgebrande
Vetkaars van 't overspel nog in hun handen,
Begeerig grijnzend nog in pijn gekromd!

Maar: 'Slaakt hun banden!' was mijn woest besluit.
En 'k wachtte. Daar tradt gij de tempel uit
Om u neerbuigend met hen af te geven.

Gij mengde' u onder hen als waren 't zieken
Die in een hospitaal zoo band'loos leven
Dat men niet weet waarnaar hun wonden rieken.

XXV

Dit is het wat ons aan Sint Jozef bindt:
't Bescheiden offer en de vrome list
Om de uitverkorene, hoezeer bemind,
And'ren te schenken ter ontvangenis.

Gehoorzaam kopp'len wij haar aan de wind
En de zwier van een fonk'lende lichtmis,
Die 't bed gespreid, de zin gewillig vindt
En voor het eerst ervaart wat dienen is.

Weersta hem niet, die wind, die geest, die pronker,
Maar lig te luist'ren in een vreemde extase
Naar hoe uw liefde godd'lijk wordt ontwijd,

En wacht tot zij, nest'lend in 't schemerdonker,
Het laatste kaarslicht hebben uitgeblazen,
Inkeerend tot een somb're naamloosheid.

XXVI

O nacht, waarin de ziel zoo ziende wordt
Als was zij haar grenzen voorbijgezworven
En duiz'lig uit haar vlucht teruggestort
In bitt're zelfkennis...Want hoe verdorven,

Hoe scheefgegroeid, hoe levend afgestorven
Verschijnt zij niet zichzelf, het merg verdord
Als rijshout dat het aan de sappen schort
En dat door 't botste mes wordt stukgekorven.

Daar komt een engel, streng vermomd, en ent
De hooggesteelde pluim der zaligheid
Op de geliefde die uw ziel verbeeldde.

Laat die tuinier genieten van uw weelde;
Schrik op in de nacht, rij's woest overend, -
En slaap weer in, en zonder zelfverwijt.

XXVII

Hoe lang is hij nu bij haar, deze geest?
Hoe diep vreet zijn venijn mij in de leden?
Hoe vind ik ooit aan zijn vijand'lijkheden
Het vlammend einde dat mijn haat geneest?

Verwacht men dat, waar 't een bij 't and're beest
Zich samenleest in 't zwijmziek spart'lend Eden,
Ik als de derde man kom aangetreden
Om bij te lichten bij het schaamt'loos feest?

O lange gang, waar 'k met de vetkaars aan
Mijn vinger als een etterende wond
Met hun onzichtbaarheid de strijd aanbond,

Waar 'k twintig maal heb heen en weer gelopen,
Waar 't sputt'rend bloed de vloer langs is gedropen
Tot aan de drempel waar ik voor bleef staan...

XXVIII

Toen ik hem uitliet, - en ik was zijn groot
En streng verheven aangezicht genegen, -
Sprak hij van geld, maar ik hield zijn hand tegen
Eer hij de goudbestikte beurs ontsloot.

En op mijn vraag, in need'righeid verzwegen,
Antwoordde hij: 'Geboren is de dood
In haar die leven toeliet in haar schoot:
Gij vindt haar oud en ziek terneergelegen.

Nog steeds zijn voor mijn aangezicht gevloten
De door die duist're drift gedreev'nen, toen
Zij mij belaadden met hun schoone dooden.

U, standgehouden, wil 'k mijn wijsheid leeren:
Wie wij tot 't allerhoogste ordonneeren
Moet zich van 't allerliefst bezit ontdoen.'

XXIX

Zij had die stille, pijnlijke glimlach
Die vrouwen hebben na elk avontuur
Van dood of leven in het nacht'lijk uur,
Een zoet weeklagen zonder zelfbeklag.

Ik haalde water, als een goede buur
Die helpt wat hij kan, en de nieuwe dag
Bescheen haar waar zij moe te rusten lag
Met het gezicht eenkennig naar de muur,

Opdat 'k - genoeg vernederd - niet zou zien
Hetgeen de engel mij alreeds bericht had,
Al wist zij: 'k telde het niet eens misschien.

Wat 't meest gevreesd wordt komt de ziel ten goede.
Voorgoed nam 'k haar als vrouw onder mijn hoede:
Om de verwoesting die hij aangericht had.

De berusting

XXX

Als alles is verloren, keer dan in
Niet tot uzelf, en ook niet tot de ander,
Maar tot die vreemd gevangen tegenstander
Die in zijn kooi op wraak zint op 't gezin.

Haat, walging, ijverzucht om medemin,
Zelfs die geheime afgunst op elkander,
Dit alles is verbeeld in die aanrander
Van uw geluk en daag'lijksch zielsgewin.

Vermijd die gier, die vuile huisgenoot,
Die in 't bevliesde oog zijn haat ontbloot,
Van heel uw liefde heel den dag getuige.

Maar als de liefde in stukken is gespat,
Doe hem zijn kop tegen de tralies buigen
En strijk zijn havelooze veeren glad.

XXXI

Tezamen staan wij voor 't bestoven raam
En paaien ons met al die schoonheid niet
Die men van kindsbeen af door glas heenziet
En zonder erg als 't eigenste beaamt.

Want smart en scheiding maken ons bekwaam
De schoonheid ver van ons te schuiven die 't
Hart nog begeeren zou om zijn verdriet
Schuw te verbloemen met haar naam en faam.

Dan neem 'k uw bleeke vinger, en in 't stof
Teeken ik 'Liefde', naam van wind en rozen,
Die buiten onder 't zelfde minnekoozen

En aan dezelfde oude rozenstruik
Hun spel volvoeren, om het even of
De blik in hun beroering onderduikt.

XXXII

Wij breken samen 't brood met trage handen,
Tot de oudste levenshand'ling aangeschikt, -
Tot plots door dit verzaad'gen heen komt branden
De nooit genoeg gedoofde stervensschrik.

Wij sterven bij de maaltijd, gij en ik;
Dood's verste voorpost gromt in de ingewanden;
En dan te denken, dat geen liefdessnik,
Geen zwijmel, ons verlost van deze schande.

Dit is wat in de liefde 't zwaarste telt;
En zelfs de onstuim'ge, roemgekroonde held
Wordt peinzend aan de disch die hem vereenigt

Met haar die sierlijk en zeer jong van bloed
Zich met hem samen naar de afgrond spoedt,
Terwijl zij de ijd'le, ijd'le nooddruft lenigt.

XXXIII

Avondlijk zwierend met zwerfzieke kleuren
Waaiert hij uit, de roode zonnebal:
Hoe vlammer hij zich tracht op te beuren
Hoe onweerstaanbaarder hij dalen zal...

Zoo komt ook de ziel na 't zwerven en leuren
Voor 't lang beslechte pleit te staan, dat al
Haar stralen slechts de horizon doen scheuren
En ondergaan in de eend're avondval.

En toch, zoo diep tot in de kern doorknaagd
Is de oude aarde van zonsondergangen,
Dat men zich volgzzaam in haar krater waagt.

En heb om deze krater heel geen zorgen:
Wie uitgeworpen wordt, de and're morgen,
Wordt op dezelfde plek weer opgevangen.

XXXIV

Zoo zwerf dan opnieuw, met langzamer voeten,
En uw herinn'ringen één duimbreed voor,
Steeds omziend naar die vijand, steeds op 't spoor
Van paden waar ge uzelf niet zult ontmoeten.

En steeds die onrust om wat zich dáardoor -
Want zelf is meer dan wereld bij 't doorwroeten -
Moet laten vermijden, tot aan 't schelzoete,
Thans in zijn slag belemmerd merelkoor.

Alles wat in u was het aanzijn weig'rend
Graaft gij een kuil, waar 't u niet hind'ren kan,
Een witgepleisterd graf vol spokig leven.

Dans over dit graf, duistere speelman,
En speel, en ieder spook dat op komt steig'ren
Mag nog een wijle naast uw strijkstok zweven.

XXXV

Een doodendans had ik nog nooit beproefd,
Maar naast uw tred kwam mij die dans gelegen;
En ik speelde, spotziek en opgeschroefd,
En wand'lend kwamen wij de dooden tegen.

Maar toen gij mij aanzaagt en uw gegroefd
Gelaat 't mijne zoo stil was toegenegen,
Was ik niet meer de troubadour die snoeft,
Doch 't kind dat weeklaagt, aan uw borst gelegen.

Zijn wij verzoend na deze doodsverkenning,
Bijeengebracht door dit bitter betraande
Einde, dat mij van wrange hoon bevrijdde?

Neen, onverzoend: geen lijflije gewenning
Aan troost en meelij zal de dood gewaande
Liefdesstrijd te niet doen tusschen ons beiden!

XXXVI

Dat het barre Niets ons elkander dreef
In de armen, o reken 't ons niet aan.
Om de martelende doodsangst die beeft
Om erbarmen, wees met ons lot begaan.

Ellende doet naar vergetelheid's waan
Verlangen, waarin ons alles begeeft:
In zoete fluist'ring gevlijd wil 'k zijn aan
Haar wangen, en aan haar lichaam verkleefd.

Hoeveel beter baat dit dan kerkgezangen,
De priester die onze zonden vergeeft,
De heilige kilheid van kloostergangen!

Dood ís reeds kil, - laat ons 't hart dan maar warmen
Aan elkanders brand, in elkanders armen,
Eer de ontbinding ons tezamenweeft.

De vervoering**XXXVII**

Wie nimmer, naast haar aan de berm gelegen,
Geduldig al haar rimpels heeft geteld
Verdient geen vrouw uit wie gezang opwelt
En geen gezang dat voortsnel langs de wegen.

Neen, uw bejaardheid staat de zin niet tegen,
Want hoeveel jaren, rimp'lig aangemeld,
Verstaan zich niet met wat elk leed vergeldt:
Schoonheid onzienlijk, aan de bron ontstegen.

Gekneed als leem en in het slijk vertrap
Verwierft gij allengs Schoonheid's meesterschap
Dat men met neergeslagen blik benadert.

Bij u kan 'k heel het vrouwendom beminnen,
Want ied're kaars van mijn ontstoken zinnen
Draagt ge in úw handen, tot de spits dooraderd.

XXXVIII

Maar 's nachts, wanneer de ruimte zich vernauwt,
De tijd terugglipt naar een vroeg're tijd,
Is het uw éigene veelvuldigheid
Die als een wonderbloem zich openvouwt.

Dan word ik met uw jong gelaat verblijd,
Dat zich hervindt in teeder zelfbehoud
Als groeide en rijpte 't nimmer nog, - van oud
Weer jong - zéer jong in mijn armen gevlijd.

Geroerd en dankbaar is uw vrouwenoog
Gezuiverd tot het kinderlijkste staren
Dat ooit genot tot vreugde heeft verhoogd.

En 'k zie de gele stip der kandelaren
Zich dansend bij uw lijfssieraden scharen
Waarmee ge u pijlsnel door de tijd bewoogt.

XXIX

Laat al uw zusteren om ons heen de ronde
Van haar lieftheden voor mij oopen:
Een keur, van heinde en ver naar hier gezonden,
Van minnaressen die mij 't hart doen poopen!

Toch houd ik me aan uw zijde ingebonden:
Een toeschouwer, die hoopt, maar niet mag hopen
Zijn slag te slaan en uit die schoon bevonden
Slavinnenschaar de schoonste weg te koopen!

Zij naadren, en de bonte droomgezichten
Versmelten tot de vrouwe mijner keuze,
Die gij wel wezen moet, en toch niet zijt.

Verrukking! Welk een dwarreldans van leuzen
En van in vrouwendienst gesmede plichten:
Gij - zij - en ik, - van ied're band bevrijd!

XL

O droomen van alle vrouwen, geboden
Aan de ontbering in spelonk of kluis,
Waar heiligen zwichtten voor liefdesgoden, -
Waarom is die vervoering steeds verguisd?

Zoo vervolmaakt was nooit een droom onkuisch:
O keer terug tot wat ge eens zijt ontvloden
En laat, als 't bloed vergeefs om stilling bruist,
Tot eeuw'ger sferen zaligheid u nooden.

Eén vrouw - en allen: waanzin van de ziel,
Waarbij het prevelend verstand verviel
Tot de opmaak van een lange zondesom.

Geen hemelrijk, geen paradijs komt zonder
De zegeningen uit van 't paringswonder.
Hooft, eng'len kreunen in de vrouwendrom...

XLI

Strijk weg mijn vochtig haar als ik ontwaak,
En houd mijn hand die zulke bressen sloeg
In de muur van 't moog'lijke, wijd genoeg
Om met God's eng'len slaags te zijn geraakt.

Berisp mij om wat moede weerzin, vroeg
Of laat, aanvretend reeds met de voorsmaak
Van verzaad'ging, uitrichten zou; en maak
Het kort, en lach, en spot, en dan genoeg.

En richt mij op tot man, en laat het water
Schier brandend zijn van koude op de tong,
En meng het eten zout, ervaren voedster!

De dwaze droomer kent maar één behoedster:
Die eens bij zijn wieg een wiegelied zong
En de goede toorn opspaarde voor later.

De moeder**XLII**

Heb ik als moeder u eind'lijk herkend?
Mijn lied'ren zweven in staat van genade
Uw stralen tegen, nog weinig gewend
Aan zulk een treffen, mij door schroom ontraden,

Met 't innerlijkste van uw element
Dat tot ons dalend langs de hemelpaden
Van engel tot engel zijn zegen zendt
Naar waar wij hunk'rend in uw maanlicht baden!

O moeder, zelve voor verheffing schromend
In de eng'lenrij, waarin ge als laagste troont,
Giet dit licht, uit zilv'ren emmers stroomend

Tot waar de arme ziel verdorstend woont,
En leun, en reik, en als gij overnijgt
Grijp dan mijn lied, opdat dit met u stijgt.

XLIII

In armoe gekoesterd, in leed gewiegd,
Rijst uit het schoonste dat men kent de Schoone;
Die komt bij de Allerheiligste te biecht
En zuivert zich om met haar saam te wonen

In 't voorportaal der heem'len, en daar vliegt
De hoogste jubel heen der Muzenzonen,
De sterke zangers, die geen lust bedriegt,
Geen zielsbedwelmingen voorbarig loonen!

En die de heiligste en de schoonste was
Verheft zich op die adem die genas
Allengs nog meer: een wederzijds genezen

Van stemmen en gestalten, die voor God
Toch nog als de onzuiv'ren blijven vreezen
In 't wankel stijgen van hun eng'lenlot.

XLIV

Eens, in een stal waar dierenoogen fonkelden,
Waar in hun door een ster geleid vertrouwen
Drie koningen het kind mochten aanschouwen,
Daar werd als een'ge van puurheid omblonkene

Zij uitverkoren uit de vele vrouwen:
Gebenedijde, wonderbaar verdronkene
In 't Licht dat zich vergietend in de donkerte
Wel kan doen lijden, maar niet kan verflauwen.

En na die keus werd zij nogmaals gekozen:
Een stal verschaft soms op de hemel rechten,
Het kruis droeg haar op bei zijn armen hoog.

Thans zit zij, boven 't licht, zich te onthechten
Aan 't onderscheid van doornenkroon en rozen
Dat nog op aard de zintuigen bedroog.

XLV

Maar altijd kan men van Haar voet terug
Zonder dat ons Haar bijstand zal begeven:
Zoozeer is God in tastbaarheid bedreven
En in het slaan van die gewelfde brug

Naar de aarde, waar Haar evenbeelden, even
Verheerlijkt, met Zijn stralen in de rug,
Ter adoratie staan in stoffen stug,
Waarin de beeldhouwers naar zachtheid streven.

En niet alleen in beelden is Haar beeld,
En niet alleen in stof is Zij verstofflijkt,
Ook 't menschenleven is met Haar bedeed:

Wanneer op heidepaden herderinnen,
Of in een slotpark vrouwen streng en hofflijk
Haar lieflijkheid onttrekken aan de zinnen.

XLVI

O Hemelskoningin in blauw gewaad,
Laat niet de moeders met hun boezem pronken.
Of heeft Uw licht nimmer zoo rein geblonken
Als in dit vleesch dat mij mijn ziel ontraadt?

Te weif'lend het gebed, zoodra 't in lonken
Van kinderlijk begeeren ondergaat;
Op deze grens van liefde en eigenbaat
Heeft niemand zich nog zielsrust ingedronken.

Ook mijn mond stond eens naar de roodgeknopte
Vloeilichte welving die moeder verstopte
Of door warme kieren aan 't daglicht liet.

Hemelsche liefde kent die listen niet:
Waar Gij ons met uw boezem begenadigt
Is het oog verblind en de mond verzadigd.

De ontluistering

XLVII

Staat gij nu weer voor mij, zoo ondoordringbaar
Als in een hof de oudste appelboom,
Welks weeld'rig witte bloesem ons de zoom
Van witter wolken ver maakt en onvindbaar?

Het water uit de put, waarbij ik droom
Van eeuwig water, spieg'lend en ondrinkbaar,
Wordt opgeschept door ú, en in het klinkklaar
Besloten vocht proef ik úw aardsch aroom...

Welk moeizaam werk, langs 't dagelijksch verbazen
Om steeds éenzelfde vrouw met bord en glazen
Behoedzaam tot het hoog're op te klimmen.

Is dit de een'ge weg? Laat dan uw vruchten
Wat sneller nog bederven aan de lucht en
Geef mij de geur mee met uw and're schimmen...

XLVIII

De vlucht van de aarde weg is 't aardsche trachten
Niet ongenegen in zijn klein bestek,
Waar alle maten bereidvaardig wachten
Op 't mateloos verheev'ne, als een vrek

Die zich niet houdt aan de eene gouden plek
In huis, maar die in koortsdoorgloeide nachten,
Tot spaarzaam zelfbedwang niet meer bij machte,
Alles verkwist aan waar het hart naar trekt.

Gij zijt die kleine maat die opgeld doet
Bij 't onverzaadbaar Babylonisch stijgen
Van hartewenschen naar de verste sterren.

Maar schoon ik u voor and'ren vrekkig hoed,
Laat ik de hemel niet door u versperren
En laat me er door uw goud niet onder krijgen!

II

Veel liever heb 'k u schamper en verweerd
En met het treurgebaar van onheilsdagen
Ontmoedigend dan dat 'k uw hart moest vragen
Een gloed te temp'ren die mijn hart verteert.

Om niet te veel geluk ineens te wagen
Heb 'k mij tot de afzicht'lijkste bekeerd, -
Maar door de ontbering wordt mijn ziel vermeerd
Tot vreemder bloei dan wat in rozenhagen

Zoo makk'lijk woekert met de geur'ge roos,
Die heftig blozend aan haar stekeltakken
Zich tot een zee van pronkzucht laat vervlakken

Door 't streng geoeffend oog, dat liever in
De rotswoestijn zijn rozen zonder zin
Aan paden toovert dor en troosteloos.

L

Van al dit zwerven wordt de ziel zoo moede
Alsof een staag doorstormde binnensee,
Ons machtig opjagend, van lieverlee
In 't schuimend perk een kerker doet bevroeden.

Ik zie ons beiden naar de kimrand spoeden,
Op zoek naar vrije doortocht voor ons twee,
Doch steeds teruggeworpen en daarmee
Eerst recht de prooi van onze zwerverswoede.

En dan wordt alles onverschillig: of
Wij ver zijn of nabij, noord'lijk of zuid'lijk
Van deze kim, die als een kust zoo duid'lijk

De zwervers aanlokt, afstoot, en Godlof
Ook aan de somb're dwaasheid helpt om samen
Een middagslaap van eeuwen te beramen.

LI

Zoo heb ik van den aanvang willen zingen
Met u, door botte bijval ongedeerd,
Het blind gelaat de menigt toegekeerd:
Die zet geen voet in onze tooverkringen.

Steeds half in hooge gunst en half onteerd,
Steeds kind'ren van die woeste schemeringen,
Waar niemand zingt om naar de prijs te dingen
En waar men alle regels heeft verleerd.

En onvernederd door de koorts der kussen,
Niets ziende van elkaar, alleen maar stáan,
Als donk're zuilen met wat licht ertusschen.

O hoog vermeet'le nooit vergeten waan:
Zingende zuilen met veel stilte ertusschen, -
Tot wij na 't lied als sterren verdergaan.

LII

Geluk is tot de laatste rest geslonken.
De nooddruft van een zwervend vedelaar
Maakt mij eenzelvig, u onhandelbaar,
En beiden aan ons hongerlied geklonken.

Een slecht te naam en faam bekend staand paar,
Kijfziek, berooid, niet meer van liefde dronken,
Zijn wij nog steeds niet diep genoeg gezonken,
Al maakt de weezin onze zielen zwaar.

Men doolt steeds verder in het aardsch moeras;
Soms meent men wel tot aan de hel te waden
Die aan een enkel dwaallicht zich laat raden.

Maar 't een'ge wat ons foltert in die dras
Is deze angst: dat 't laatste pad der paden
Afglijdt naar 'n pad dat nooit nog 't laatste was...

LIII

Te denken dat gij eens de Vrouwe waart
Wier valk mij wegen wees en wegen afsneed:
Geen vogel die nog van ons lijden afweet
En het versiert, heraldisch en vermaard.

Dit schuw omsluipen van een warme haard -
Of van wat kille aarde van een graf breed -
Ontluistert de geliefde, die haar straf meet
Aan een verleden dat geen heden baart.

Van alle praal beroofd kwam ik in 't reine
Met de doortrapte jager die ik ben,
En ziet, ook zonder valk zijt gij de mijne!

Wanneer de hartstocht mij ter jacht beveelt,
Jaag ik op 't Niets, in u verzinnebeeld,
U, de geliefde, die 'k maar amper ken...

De moord

LIV

Aan vreemde hoven haalde men ons in.
Ik zong de lied'ren die gij alle kende',
De smart'lijke en de verstorv'ne en de
Lied'ren van ontoelaatb're wedermin.

Daar stondt gij, bleek verstarde koningin,
Die 't leven als een vestingwerk berende:
'Min haar! Min haar!' - zoo galmde 't in de bende,
Als weerslag vol van roez'ge tegenzin

Op deze lied'ren zelve, die mijns ondanks
De beste koppelaars ter wereld waren!
Mijn hand bespeelde averechts de snaren,

Lokkende met een loon dat nooit nog loonde...
En gij, gij hadt behagen in de ontvangst,
Buigend en blozend, waar 't gespuis mij hoonde!

LV

Heil u, o medeminnaars, die verheven
In heiligheid of schoonheid 't mannenhart
Verzoenen met wat aan de eer misdreven
Door mind're man tot moord en doodslag tart!

Voor ons, bedrogenen, 't geringste part
Van het geheel der liefde; maar gegeven
Werd 't toch aan óns, en wie de draad ontwart
Ziet de eend're inslag erdoorheen geweven.

Maar deze pluizigen, van makelij
Onschoon, door geilheid rafelig, en slechts
Op goed geluk in 't knopen leggen vaardig:

Naast hèn lijkt zelfs de burger edelaardig
Die luidkeels jammert om het hem van rechts-
Wege en deskundig toebedeeld gewei.

LVI

Waarom moest gij met tergend sluw beleid
De aanraders nog stijven in hun spot,
Toen 't lokken van een lust'ger vrouwenlot
Stormenderhand uw zinnen had bevrijd?

Waren als tochtgenooten wij niet tot
De dood vereenigd, wank'lend, toch bereid?
En nu dat smalen, en die meerderheid,
En dat lichtzinnig opgaan in 't complot!

O oogen die mij diep te schande maakten,
Ridder tot minstreel, minstreel tot een nar,
Toen alle narrenbellen uit mij zongen!

Gij heks, die maar te graag uw boeien slaakte'
En mij met 't ijzer om de ooren sard'
Tot vreugd van hen die zich om 't pleit verdrongen!

LVII

Verwijlend in uw schoot, kon 't hoogverraad
Der liefde mijn geborgenheid niet deren.
Wel was ik zwak, een worm, licht te bezeeren,
Maar macht'loos was uw diep verholten haat.

Een vrouwenlichaam wreekt zich steeds met smaad
Op hem die in haar poorten mocht verkeerren:
Lag 'k eerst uw gouden drempel te onteeren,
Thans trapt gij op mij, schrijdend over straat!

En steeds is 't aan de medeminnaars dat
De aanvall'ge weten laat, dat zij haar schat
En heel haar tempel weer gezuiverd heeft:

Aasgieren fladd'ren aan onder uw hoede
Om tegen de verstootene te woeden:
Neerslacht'ge prooi, waaraan úw geur nog kleeft...

LVIII

Moord, hoogste zekerheid in 't wankelmoedig
Steekspel der liefde: als alle trefkansen
Verkeken zijn, als alle lange lansen
Rood en versplinterd steken in 't rampspoedig

In wellust smorend handgemeen, als bloedig
Besmeurd onder verlepte lauwerkransen
De liefdesparen zich verschrikt verschansen
En heel geen uitweg weten meer, - dan doet zich

Uw rechterlijk bevel ten laatste hooren,
O moord, hoog boven 't stemgeraas der koren,
Die handenwringend het tooneel vervullen

En die nu, naar de stomme voorgrond wank'lend,
Voor deze bloed'ger tusschenkomst u danken
Vóór zij als klagers 't aangezicht omhullen.

LIX

Vrouwe, dit afscheid doet de zinnen gloeien
Met méer dan tinteling van lijfsgevaar.
Hier kwam tot zekerheid een twijfelaar,
Bevrijd, gesterkt, gezegend door zijn boeien!

Ziet, ik erken als voor het hoogaltaar
Onze in der eeuwigheid niet te besnoeien
Banden; want, hoeveel ander bloed mocht vloeien,
Óns feest is dit, - zoo huwen wij elkaar!

Voor u koos ik de jongste, slank van leden.
(Daal diep, mijn mes, opdat zijn bloed opspruit'
Als een vergiftigd bruisen van robijn!)

Men kan niet altijd bij elkander zijn.
Herdenk mij dagelijks in uw gebeden,
En draag mijn moord als sieraad, bleeke bruid.

LX

Door duistere gangen vervolgt mij 't beeld
Van haar wit gelaat, in doodsschrik bevroren;
En wie van de wachters had niet bezworen,
Dat haar schim langs de vocht'ge muren speelt

Van deze in zijn treden verloren toren?
En nu de nachtwind mijn slapen bestreelt
En het water en brood zijn uitgedeeld,
Nu meen 'k haar stem in mijn kerker te hooren:

‘Vergeet mij, zooals ge uw moeder vergat,
Die zelfs in uw droomen u niet komt storen,
Hoezeer zij uw ziel van de aanvang bezat.

Ik blijf van u, zonder u te bekoren,
En word als geschreven muziek herboren,
Met al mijn toebehooren, blad na blad...’

LXI

Onzichtb're wanden van mijn kerkernacht,
Omvang mij met uw donkere deernis,
Beschut mijn ziel, die heel mijn wereld is,
Tegen een wereld die naar inbreuk tracht.

Wordt het te eng in mijn gevangenis,
Dan doe 'k u deinen op mijn ademkracht:
Beurt'lings verruimt gij u tot sterrenpracht
Of krimpt ineen tot de allersmalste nis.

Zoo adem ik als machtig moordenaar,
Wiens borst 't heelal torst dat hij pas beroofd heeft
En vonken aanblaast tot een nieuw heelal.

De sferen schikken zich naar zijn gebaar,
En God weet niet hoe Hij nog scheppen zal
Nu de eenling gloeit van 't vuur dat hij gedooft heeft.

De gevangenschap

LXII

Gevangen zat ik maanden, mijn viool
Snaarloos en glansloos in een hoek gesmeten;
Maar nooit was ik mijn smart zoo snel vergeten
Zoo 'k niet mijn ziel tot zingen had geschoold.

Daar kwamen al mijn lied'ren aangedoold,
Elk schrijlings op de vensterrand gezeten,
Door ijs'ren tralies naar hun maat gemeten,
En met de morgenzon als aureool!

Ik zag ze komen, elk lied een juweel
Dat door een wreede pijn was gladgeslepen;
Zij maakten mij voor heel de toekomst blind.

Een zanger zingt - zingt - en verbrandt zijn schepen;
En als het koord hem met de grond verbindt,
Snijdt hij het door, en kiest het beet're deel.

LXIII

Nooit was het eenzaam, en zelfs in de lucht,
De kerkerlucht die mij de borst benauwde
Zweefde dat als een preveling vertrouwde
Aanzeggen door der dingen vogelvlucht -

De stomme dingen - van wat geen gerucht
Ooit tot een tastb're samenklank vernauwde;
De dingen lieten alles bij het oude,
't Zeer oude, dat de dingen niet meer ducht...

Dan werd het avond, 't groote licht ging uit,
En uit mijn lichaam tastten zich die and'ren:
Zelfstand'ge geesten, spelend om mij heen.

Zij speelden weinig maar, beschaamd gestuit
Door 't schuw besef door wat zoo zwevend scheen
Te veel aan een gevang'ne te verand'ren.

LXIV

Liederen, komt maar aangevloed uit 't ruim,
Waar gij u reeds onder elkaar verstondt
Over de kleine, voorbestemde mond
Waar ge op zoudt staan met uw etherisch schuim.

Loslippig en naar eigen lust en luim
Zingt gij in mijn toren de uren rond:
Eén bellenblazen tot de avondstond,
Eén stoeien en één godd'lijk plichtsverzuim.

'Lok ons maar niet, wij lied'ren zijn kleinzeerig:
Een afspraak wondt ons, en het goed vertrouwen
Van zangers beschamen wij als de vrouwen

Die u met hun komen en gaan verrasten,
Die u benaderden, van dwang afkeerig,
In vrijheid, en op 't tijdstip dat haar paste.'

LXV

Een muis - een vogel - en de blinde maan
(Blind aan één oog, dat hij de sterren schonk),
Dit was het dierenrijk in mijn bestaan,
Toen ik lauw water uit een wijnkruik dronk!

'k Was vroolijk soms en gaf hun te verstaan
Dat er geen wezen is dat ver van honk -
De muis, de vogel en de blinde maan
(Twee oogen blind, nu er geen maanlicht blonk) -

Verbannen zich niet van de rots ontklonk
Waaraan Prometheus van zijn grootheidswaan
En 't snedig rooven van een zonnevonk

Oók niet genezen werd... Vervolgt uw baan,
O muis, o vogel en o blinde maan -
Of ziende maan, en 't volle maangelonk!

LXVI

Een lied is niet oneindig, maar 't ontspringt,
Zijn afkomst trouw, aan een oneind'ge droom;
Het is de waterval in ied're stroom,
En met zijn ringen is elk hout geringd.

Doch wie als ik, in 't onverbreek'lijk toom
Van uur na uur getemd, zijn lied'ren zingt
Verruimt zich zoo, dat hij tot de oorsprong dringt:
't Eeuwig geruisch van water en van boom.

Duik onder, dag en nacht, gebonden stem,
Die uw gedragenheid aan 't dragen toetst
Van zooveel golven als de maalstroom telt.

De onzangerige mensch wordt steeds gekweld
Door 't adem scheppen dat de adem stremt:
Het hijgen zonder levensnood is 't zoetst.

LXVII

In 't huis der smarten komt een zetel goed
Van pas voor dichters die hun recht ontleenen
Aan de alwetendheid van al dat weenen
En lachen van de stemmen in hun bloed.

Zij spréken recht; er gaat geen dag meer heen en
Geen bitter uur mondt uit in uren zoet
Zonder dat zij wat leed en onrecht doet
In het gedicht verachtelijk doen versteen.

Maar waar hun bronzen stem gebiedend spreekt
Over de liefdeswet die werd geschonden
Worden maar zelden luisteraars gevonden.

De woorden die gij in uw kerker preekt,
O dichter, blijven eenzaam als gijzelf, -
Maar hoort de nagalm, diep in 't steengewelf...

LXVIII

Maar aan die nagalm doet het hart niet mee.
Het hart blijft dood waar 't leven moet verwekken,
En in de ure van 't geboortewe
Weet het tot klinkend graf zich af te dekken.

Waar dichters zijn zoekt men vergeefs de plekken
Van warme asch en hunk'ring met zijn twee;
Want woord is wet, en wil de spreektijd rekken,
En woord is werk, en kent geen avondvreê.

Maar nu wij zwijgen, gaat het hart te keer
Om de vervlogen woorden te achterhalen,
Zoo ver gedwaald als maar een woord kan dwalen

Dat, vol van Liefde's lof, nochtans niet meer
De wegen vindt naar waar zoo zielsbedroefd
De een'ge wacht die troost en steun behoeft.

LXIX

Hoe wonderlijk dat vrouwen tot ons keeren
Versierd in haar oorspronkelijke staat
Van een die men geen trouw ooit hoeft te zweren
Omdat ze als beeld voor eeuwig voor ons staat.

De troeb'le tijdelijke bedwelming schaadt
Niet om wat levenswijsheid van te leeren;
Maar eer zij in die droesem ondergaat
Weet zij tot bloem'ge geur zich uit te teren.

Als zulk een wijngeur zweeft gij mij nu aan:
Geur van vernieuwing van wat 't oudste was,
Geur van ontbinding van wat 't laatste kwam.

IJl zweeft gij rondom 't leeggedronken glas,
't Gebróken glas, waarvan de scherven staan
Rechtstandig in het hart dat 'k u ontnam.

LXX

Ontbering is 't vermogen van de ziel
Dat alles ommunt tot aanwezigheden,
Dat ied're poort met smeedwerk vol kan smeden
En spaken draaien laat in 't leegste wiel.

Houwt gij uit marmer, kunstenaar, de leden
Van uw geliefde die in zonde viel,
Weet, in dat blok ligt zij terneergeknield
Als na haar eerste biecht in 't ver verleden.

Zoo, leeft zij in mijn lied als liefste gast,
En biecht haar zonden op, die deugden worden
Door 't rust'loos toedoen der geheime orde

Van valsche munters, die de zwaarste schulden
Met zilverglans van Liefde's gangb're gulden
Hebben gedelgd of lachend bijgepast.

LXXI

En steeds opnieuw dit schrille afscheidnemen.
En altijd wéer dit mart'lend ondervragen
Of zij 't wel is die aan mijn oor komt fleemen
Haar op te nemen in mijn kerkerdagen.

De een na de ander komt mijn rust belagen
Met haar al pooverder verbleekte emblemen;
Maar kon 'k de laatste voor mijn lichtstraal dagen,
Zij zou, bloedwarm, toch weer naar de eerste zweemen.

Eind'looze vrouwenstoet, die steeds zichzelfe
Gulzig verteert, en steeds zichzelf weer voedt
Met 't eigen afgezogen schimmenbloed!

Hoe te beteug'len deze rij van elfen,
Die 's nachts, gezeten op een bezemsteel,
De weem'ling toont van 't wippend achterdeel?

LXXII

Hoe lang zal die bezetenheid mij tergen?
Een vrouw die men in lijve niet bezit
Kiest in de ziel de plek waar vastgeklit
Zij haar geheime ontucht kan verbergen.

O kronk'lend lijf, gebraden aan het spit
Van uw begeerten die mijn bijstand vergen!
Straks rijdt gij joelend over alle bergen
En wenkt mij u te volgen op uw rit.

Ik volg. De walging die mij overmant
Staat bij de heksen in de beste reuk:
Wie walgt kent van de lust de binnenkant.

Moet 'k op die bergtop haar verderf aanschouwen?
Zie 'k daar haar naaktheid, rein en ongekreukt,
De weg opgaan van al die and're vrouwen?

LXXIII

Benauwend peinzen bij de flakkerkaars...
Daar wordt de heks de beulsknecht toegewezen.
Haar hals is van het pijn voorvoelen paars
Omlijnd: een onomstoot'lijk naar den vleeze

Met teekenen gebracht bewijs voor deze
Vervloekte afgoderij... En weer de kaars,
Bevallig nijgend om bij licht te lezen...
De Bloksberg, en de schande, eenmaal 's jaars...

Een gil! - Ik sluit dit boek van hekserij,
Rochelend met alle angst van háar lichaam
Daarginds, verminkt buiten mijn medeweten!

O God, wij waren zooveel nachten saam,
En zij was aan Uw rechterhand gezeten,
En kocht ik haar niet met mijn lied'ren vrij?

LXXIV

De strenge nadruk van Zijn hemeltaal
Verbood mij naar de diep're zin te vorschen.
Nu eind'lijk was mijn zielsstrijd achterhaald
Door Een die beter wist; en het klonk norsch en

Verbeten als een ruw gestemd koraal
Van boeren die op harde dorschgrond dorschen;
Maar 't daalde als regen op mijn liefdeskwaal
Niet meer geheel alleen mijn last te torsen:

'Vermoord haar die te veel voor u geworden
En aan uw ziel de woekerklimplant is,
Die met u samen tot de steel verdorde

Zoo gij niet ingreept in haar wildernis.
Breng haar vannacht - en vraag 't waarom en 't hoe
Aan wijzeren dan gij - de doodsteek toe!

LXXV

De vlam sloeg uit. Er kwam een troubadour
Die zingend 't hooggestapeld hout opsnelde
En met zijn greep de blanke hals omknelde
Van de als heks terechtgestelde hoer.

Als altijd lag de duivel op de loer
Om deze twee van meet af vergezelde
Zielen te rooven; maar God, die de hel de
Besten misgunt, heeft hèm snel weggevoerd...

'Zij had een kind, een kind!' - Zonder te willen
Zocht hij de markt nog af, of daar niet soms
Een vond'ling lag tusschen de vele voeten.

En onder 't knett'ren en het klokgebons
Bleven de vrouwen in die rijen gillen
En in het raadsel van zijn moordlust wroeten.

LXXVI

Een moord is snel begaan, sneller vergeten.
Men snijdt iets uit zijn eigen ziel vandaan;
De leegte groeit in lutt'le uren aan;
Terwijl het door de daad bezwaard geweten

Uit zijn gekromde houding recht komt staan,
De armen strekt, en de onomvaamb're veete
Met God nog maar aan 't stamelwoord kan meten
Waarmee de schuld voorgoed is afgedaan.

Haastig gezuiverd sloop ik in die nacht
Voor 't tralieraam, waarachter 's werlds bloei
Door de bevolen misdaad was besnoeid

Tot statig lustpark, waar de liefdesparen
In hun ommant'ling uit verbannen waren,
Of naakt verstard tot kille marmerpracht.

LXXVII

En meer van zulke nachten, wijd doorzaaid
Van 't niet meer in zijn loten schietend kruid
Van droom en sterren, waar geen groei gestuit,
Geen eglantier tot zedigheid verfraaid

En opgeleid wordt dan door 't woord dat uit
De hemel daalt; en hoe de windroos draait,
De zomer met zijn korenaren zwaait,
De nacht houdt maat, en maait ze tot besluit.

O fonkelstreng kalmeerend stoppelveld,
In u wordt onze ziel door niets gekweld;
De korenbloem der maan zelfs is gevloten.

Hoe kaal, hoe glanzend en hoe strak vervaardigd
Is dit domein, waar soms een late doode
Zich tot een vluchtige danspas verwaardigt.

LXXVIII

Zoo zou ik jaren in dit kloosterleven,
Waar 'k prior ben en heel de broederschare,
Naar niets dan de eigen zielsrust kunnen streven:
Een leege ziel, en jaren achter jaren...

Versterving, met de moeiten te besparen,
Een boete in luwe eenzaamheid bedreven:
God laat het hart soms uit zichzelf bedaren
En Hij vergeeft wat zich niet láát vergeven.

O onverdiende hemel reeds op aarde,
Zonder een lout'ring die het lijf bezwaarde,
Zonder de pijnen van een monnikspij,

Met overgroeide wonden naar den vleeze,
En heel den dag maar in de geest genezen,
Eentonig, onbevlekt en onbevrijd.

De wereld**LXXIX**

Hij trad bij mij binnen met vroom gebaar
En toonde de vrijbrief met roode zeeg'len.
Maar ik.: 'Laat koningen mijn noodlot reeg'len,
Hier blijf ik, ook al dreigt mij lijfsgevaar!'

De monnik sprak: 'Zoo menig kluizenaar
Deed wel als gij; en niemand wierp hem tegen
Dat hij zijn heil verspeelde en de zegen
De menschheid te dienen onwankelbaar.'

En ik weer: 'Gij wilt mij vragen mijn kunst
Te wagen aan wie niet gediend wil zijn?
Genoeg van vrouwen en hun hovelingen!

Laat mij hier, o vader, en elk refrein,
Niet meer gewijd aan roem en vrouwengunst,
Zal men nog jaren in de hemel zingen!'

LXXX

Maar hij hield aan, en toonde mij de paden
Waar langs een omweg zich de mensch hervindt,
Het schijnverlies van 's werelds maskerade
Waarvan heel laat de ontmask'ring pas begint.

Wie zich bewaren wil loopt alle schade
Van schepen molmend buiten weer en wind;
Door eens in 't jaar naar de overkant te waden
Vindt Christofoor nimmer het Christuskind.

Zoo was zijn taal, en hij schonk mij als teeken
Van zijn vertrouwen deze rozenkrans,
Een kralen kostbaarheid, makk'lijk te breken.

'Bang zijt gij als zoo'n kraal om u te deren;
Maar buiten wacht de beste buitenkans
Langs velen tot uzelf weer in te keeren!'

LXXXI

Wat lijkt die toren klein, waar ik de uren
Tot eeuwigheid aanlengde in mijn lied.
Húis ik daar nog waar mij dat raam bespiedt?
De torenvalken wachten and're burenen...

O mensch'lijk hart, hoe grootsch is uw verdriet
Te moeten scheiden van dit in zijn muren
Zoo wreed bevestigd oord, waar gij de pure
Vereev'ning smaakte die 't alleen-zijn biedt.

En als 'k mij omwend, met te snelle schreden
De onbevange wereld tegemoet,
In de ijle weerloosheid der pas bevrijden,

Bepaalt de som van mijn onzekerheden
Niet deze wereld die ik moet bestrijden,
Maar 't afscheid dat nog in die muren woedt.

LXXXII

Gekoesterd niet meer in die eenzaamheid
Waar de onbevriende ziel zichzelf genoeg is,
Voel ik mij achterhaald en uit de tijd
In deze wereld, waar zoo lang gezwoegd is

Terwijl ik droomde... Beter ik vermijd
Die boerenvrouwen, keerend van de vroegmis,
Vol achterdochtige nieuwsgierigheid
Naar hem die naamloos en niet saamgevoegd is

Met zijn gelijken... Moet 'k mij laten plagen
Door kinderen, die mij verwonderd vragen
Waar of ik was en wat ik zoo lang deed?

Ik speelde, kind, ik speelde met het leed,
Vermomd in 't onoprechtste boetekleed,
Dat mij niet vrijspreekt voor mijn laat're dagen...

LXXXIII

Nu moet ik zingen, en ik zing alleen,
En zing te hoop, als speelman zeer gewillig,
De domsten van het dorp, die onverschillig
Hun plaats innemen, schuif'lend, één voor één.

'k Verlaag mijn eed'le kunst tot wat 't gemeen
Laat gelden, mijd de tonen droef of grillig,
En sla mij in vertwijf'ling door 't kwaadwillig
Schokschoud'ren met lust'ge lied'ren heen.

En raap dan kopergeld, en dank te diep,
En ben te blij zelfs nog met dit vertoon
Van weldoen waarbij men de neus optrekt.

'k Herinner mij de monnik en 't gesprek
Dat mij als zanger tot de menschheid riep
En meet het laagste aan het hoogste loon.

LXXXIV

Dit zijn de wegen die 'k van vroeger weet.
Een liefdespaar liep er verrukt te zingen.
Dit is de zijweg der herinneringen,
En dit het pad waarlangs men weer vergeet.

Maar in de strijd die zwerversliefde heet
Komen steeds nieuwe paren mededingen,
In zelfbedwelming of met handenwringen,
En 't pad is weldra weer tot weg verbreed.

Hoevelen zag ik aan een heiderand
Voor de verboden zwijm'ling niet gezwicht, -
Dan haastig voort, als van een moord beticht:

Een man, een vrouw, en diep het hoofd gebogen,
Voortvluchtig naar het einde van hun logen,
Geketend haat aan haat, en hand aan hand.

LXXXV

Laat mij maar boomen planten rond een graf
Dat geen bestaan en geen bestemming heeft:
Ik neem ze heimlijk van de wegen af,
Vorm hagen waar het licht inniger beeft,

En ruischend wordt er dan opnieuw geleefd,
Op 't vluchtig kerkhof dat berusting schaft
En toegang tot de donk're droomen geeft
Waar mij het leven nooit genoeg van gaf.

Ik groet de onbekende die daar ligt
Bedolven in de kleine, groene heuvel,
Waar 't zonlicht langs de versche zoden glijdt.

En dan de wind die in de blaad'ren keuvelt,
En dan de stilte die zich voorbereidt, -
En dan de wind weer, - en het droomgezicht...

LXXXVI

De wegen zijn vol van zingende vrouwen;
Maar in de steden zien ze uit vensters neer,
Op de mirakelen van 't straatverkeer.
Ontgoocheld in hun minziek dwaas vertrouwen

't Achter gordijnen genesteld hartzeer,
De loerblik op de tred van trotsche pauwen,
De spitse degen en de haneveer:
't Is al waartoe hun levens zich vernauwen.

Leer hun een lied dat die eenkenn'ge smarten
Verwijdt tot werelden van minnepijn
Om de Onkenb're die hen allen mint!

Helaas, in déze wereld zijn de harten
Even veeleischend als er zinnen zijn,
En willen kennen wat hen samenbindt.

LXXXVII

Hoe tonen te vinden die 't volk bekoren?
'k Monster mijn lied'ren en vind er niet veel
Die zich goed verstaan met andermans ooren, -
Te veel ooren, luisterend naar één keel.

Staat men mij toe, wanneer 'k de zinnen streef
Met 't loos vermaak dat niet te fel mag storen,
Een weg mij te banen naar waar het heel
Stil en toch klankrijker wordt dan te voren?

Wein'gen beminnen de stilte die klinkt,
Want stilte is één, en klanken zijn veelvuldig,
En ieder wil het lied voor hèm geschreven.

De zwerversbent, die mijn vermaardheid huldigt,
Heeft men kieskeurigheid nooit aangewreven, -
Toch is er geen die mijn liederen zingt.

LXXXVIII

Soms drink ik mee met hen, en zing zoo valsch
Dat zelfs de wijnkan van verbazing scheel kijkt
En 't druivennat, dat bijkans tot de keel reikt,
Opborrelt naar mijn zangerige hals,

Om mee te doen, en mee te borrh'en, als
Ik het refrein waarmee 't beroemd rondeel prijkt
Zoo feilloos zing, dat door de neus het deel wijkt
Waardoor 't rondeel te veel lijkt op een wals.

Dan zakt de wijn, en zegt tegen de maag:
'Hooeren uw warme wanden bij die gek,
Die in mijn vroeg're wijnkan zich weerspiegelt,

Die met zijn hoofd op alle maten wiegelt
En met zijn slokdarm zich aan lied'ren waagt
Die and'ren beter zingen in 't vertrek?'

LXXXIX

Treed uit dit rook'rig hol, o zanger: geuren
Der lente vullen u met nieuwe zwijmel;
Laat in de kroeg uw luidkeelsche gerijmel:
Dit is het feest van alle hemelkleuren!

Waarom zou een mislukte zanger treuren
In deze hof, waar wonderzoet en heim'lijk
De wind, zijn meesterschap bewijzend, eind'lijk
De toon vond die de meesters waardig keuren?

En 't speeltuig is nog goed genoeg om deze
Eentoon'ge lentedem af te lezen;
Wel ben ik dronken, maar ik houd de maat!

Staan vrouwen ginds te luisteren op straat?
Ik ben zoo eenzaam, eenzaam, haast genezen, -
En hoor de kroegdeur niet die openslaat.

XC

Eén toon maar, - toon der tonen, - aangevloed
Uit aller tonen vloeib're moog'lijkheden,
Uitstroomend in zichzelf, en door de breede
Vreemdere stroomgebieden ongemoeid.

Zoo blijft één snaar steeds aan haar toon geboeid,
Haar toekomst voedend van 't verstild verleden:
Een levend lichaam, dat in al zijn leden
In eed'le volgzzaamheid is uitgegroeid.

Omringd door zwervers die mijn spel bespotten
Knaag ik, zooals een straathond op wat botten,
Aan de éene toon, die mij weemoedig maakt.

O zwerversvolk, zoo gij uw hoonen staakt,
Kunt gij verzaligd rijden naar 't schavot en
De beul omarmen die uw hals aanraakt.

XCI

Dorst'gen van ziel, u zou ik willen laven
Door u te schenken wat gij 't meeste schuwt,
Door van de smart te zingen uw verruwd
Gemoed verfijnen met mijn geestesgaven.

Door stormen na te bootsen werd 'k uw haven;
Ik was de vrouw, die gij vol weerzin huwt,
En maakte u tòch gelukkig door met sluw
Mijzelf te zijn uw zelfzucht te ondergraven.

Of wilt gij niet? Want reeds als ik één droeve
Toon aansla, zie ik uw gelaat verstroeven,
Met al het wantrouwen van de ééndagsvlieg,

Die liever dan zijn zwakheid te bekennen
En uur na uur zich aan de dood te wennen
Dolzinnig glinsterend zijn dag volliengt.

XCH

In kelders dook ik onder bij de dieven,
Maakte met moordenaars gemeene zaak
En gaf mijn lijf om hoeren te gerieven,
't Onvruchtbaar lijf, na 't eerste oogstfeest braak.

'k Ontcijferde de spicht'ge hiëroglyphen
Waarmee de duivel tot zijn loos vermaak
Kans heeft gezien zijn rechten te verbrieven
Aan 't menschdom dat naar goud en wellust haakt.

Ik stal, moordde en koppelde; mijn smaak
Werd feller, bitterder gekweld, en vaak
Folterde 'k vrouwen die ik had geschaakt

En die ik nu bij stinkende fornuizen -
Verstrooiing na mijn alchimistentaak -
Met vuur kon schenden en met goud verguizen!

XCIII

'k Kan niet genoeg van moord en ontucht hooren.
Mijn slaap is goed als ik van zonden weet
Die 's duivels nachtrust zouden kunnen storen:
De hel op aarde is nog eens zoo heet.

Was 't Christus niet die met Zijn doodsweet
Die brand gebluscht heeft? Christus is geboren!
Maar Hij die eeuwen lang Zijn hout versleet,
En hangt, en hangt, laat alles als te voren...

'k Aanbid U, Heiland, om het zoet geduld
Waarmee Gij zonden op U hebt genomen
Waarvan Gij in Uw reinheid niet kunt droomen.

Doch weet: wanneer Gij eens terug zult komen,
Zal op de berg waar Gij verschijnen zult
De duivel staan, in hermelijn gehuld.

XCIV

Door God zelfs blijft de zonde ongemeten:
Mensch moet men zijn om in het zwak te tasten
Der schepping met haar onverrichte vasten
En haar in 't stof verstikte oergeweten.

Zonde is groot, en nimmer te belasten
Met 't moordtooneel van bovenaardsche veeten:
Duiwels door eng'len in een poel gesmeten
Zijn óok bij 't ergste kwaad maar Zondagsgasten.

Zonde is wijd, en overspoelt Uw handen,
O God, die zooveel klei tot vormen kneedde
Om voor Uw creatuur een huis te maken.

Zonde is diep; zelfs wie de hel betreden
Peilen de grondgolf niet onder dit branden
Dat 't menschdom drijft naar zijn ombruiste daken.

XCIV

Verloren kansen, onherstelbaarheden,
Een troostwoord dat men nagelaten heeft, -
En stolde een traan van lang verstomde bede
Niet tot een ster die in de nanacht beeft? -

En al die doodgevroren teederheden,
En al dat hunk'ren, star en overleefd,
Dat toch een glans verleent aan lang geleden,
Waar 't leven lokt dat naar voleinding streeft:

Dit is de hel naast de gevlamde hel,
't Hermetisch toegeblokte ijspaleis,
Waarin de mensch pas tot een zondaar wordt:

Uit wanhoop houdt hij in het schitterspel
De gaten waar het levend ijs uit stort
En waar de wet zijn moordlust mee bewijst.

XCVI

'k Zit met melaatschen aan en drink de wijn.
Bedwelming is de kunst om kort te leven.
De ziel wil los en ongebonden zijn,
En is in band'loosheid nog méer bedreven.

Ik ben een onderdaan van koning Zwijn.
Wie leven wil die leev' - ondanks het leven!
Tusschen twee punten loopt de kortste lijn
Een wijnkroes langs waaraan twee lippen kleven.

Zwijn'lend in bloed en ronkend karmozijn
Wil ik de hel door al mijn aad'ren weven.

De troubadour die zondigde verdwijnt
En er zal niets van hem ten hemel zweven.

De vrouw die zondigde verschijnt, verschijnt...
Geef mij de wijn, mijn God - of neem mij 't leven!

De zoon**XCVII**

Die nacht had ik een droom waarin zij stond,
Een jongen aan de hand, de haren blond.
En in die aanblik van oneind'ge duur
Verstreek een uur - een nacht - en nog een uur.

En vlak voor het ontwaken sprak haar mond
De woorden uit die ik al eer verstond,
Want heel die nacht van schier oneind'ge duur
Was aan dit woord gewijd, van uur tot uur.

'Dit is het kind, roek'loos door u verwekt,
Waarvoor gij uw armzalig leven rekt.

Met mij hebt gij al eeuwen afgedaan,
Maar 't kind komt als een raadsel voor u staan.

Bezie het goed, zijn haren zijn zoo blond
Als 't mijne was toen gij mij op jacht vond.'

XCVIII

Vervaagd en tastend, zuinig toegemeten,
Dan niet haar stralen heel de ziel beslaande,
Gloort uit het grijze weten vóór elk weten
Herinn'ring aan die wij verduisterd waanden.

Zoo deze droom, mij klaar voor oogen staande
Met de onwrikbaarheid van 't kwaad geweten;
Zoo deze stem, die mij mijn schuld beaamde,
Door jaren zwervens nog niet uitgesleten.

Nooit slijt het uit wat men een vrouw misdeed,
Of wat men naliet onder 't makk'lijk mom
Van 't hoogste na te streven, - en waarom

Het hoogste? - De welluidendste gezangen
Raken de rand niet van dít zwerversleed:
Een vrouw die naar een kind loopt te verlangen.

IC

Veel jaren volgden dat ik droomloos sliep,
Doch overdag mijn heil zocht bij kasteelen
Waar edelvrouwen met de jachthond speelden
Totdat de oudste hen naar binnen riep.

Zoo gafk haar alle eer; steeds weer herschiep
Ik onze ontmoeting in haar onderdeelen:
Ik liet de merels in de struiken kweelen
En zag de valk die naar de hemel liep.

En zong dan zelf, en diende in ootmoed haar,
En minde haar, en schonk haar kinderen
In overvloed, die op de jacht meelingen.

Hoe vroolijk was dit, - en hoe droevig, - maar
Met de afloop steeds van 't trotsch refrein: 'Ik ben
De troubadour die naar haar hand mocht dingen.'

C

Een zoon die onbekend, niet onbemind,
De wegen afdooft waar hij is gevangen,
Niet wetend dat een vreemd'ling zijn verlangen
Amper bedwingt naar 't nooit gekoesterd kind,

Dat zich aan zooveel mannenoogen bindt
Zoodra 't maar 'vader' denkt of droomt, de lange
Zwerfdagen lang, en op zijn moeders wangen
De sporen dier afwezigheid hervindt:

Die zoon sleept met zich mede 't vaderhart
Zooals een boef de kogel aan zijn voet,
Waarvan hij zich soms in 't geheim ontdoet:

Verbaasd bekijkt hij 't looden lichaamsdeel,
Dat, hoe onoogelijk, gedeukt en zwart,
Toch 't wonder van zijn levensweg verbeeldt.

CI

O zoon, laat mij niet aan mijn sterfbed denken,
Onoverschaduwd door uw teed're jeugd:
De rotte stam, door blaad'ren niet omvleugd,
Heeft niets om eng'len naderbij te wenken.

Ondragelijk die pijn een zoon te schenken
Aan de aarde zonder aardsche vadervreugd.
Waar is de spiegel die zijn glimlach heugt,
Waar de rivier die langs zijn voet kwam zwenken?

Eens, tusschen zondaren en boetelingen,
Zal ook mijn zonde naar de vuurgloed dingen,
Als achter mij de hellepoort zich sluit.

Hoe diep word ik het duister ingedragen...
Denken de duivels nieuwe folt'ring uit,
Voor vaders die hun zonen nimmer zagen?

CII

Daar is één mensch die mij verborgen blijft.
Hoeveel gaat er niet schuil dat niemand kent
Dan aan het woord dat ervoor is bestemd,
Het bange woord, dat 't kleinood zwak omschrijft.

Geen die op stráat zijn paarden glanzig wrijft.
In poelen overfloerst zich 't firmament.
En in een schatkist raakt het goud gewend
Bij staatsgeheimen te zijn ingelijfd.

Maar, blijft ook alles hier op aard verborgen
En onbespied, van één ding ben 'k gewis:
Háar trekken, en haar blonde lokkenpracht,

Die niet genoeg had aan haar beeltenis,
Maar ook een jongensvoorhoofd heeft bevrucht,
Waar moederhanden het tersluiks verzorgen.

CIII

Ik vond hem in een tuin. Twee vogels speelden
Tusschen de blaad'ren bij het lustpriëel.
'k Wees hem die vogels en hun kleine keel:
Moeder en kind, die gelijkmatig kweelden.

Met bei mijn armen om zijn hals, en veel
Te zelfverzekerd in mijn vaderweelde,
Vroeg ik, terwijl 'k zijn jongenswangen streeelde:
'Waar is de derde vogel in 't struweel?'

'De vadervogel met zijn kromme rug?
Die is vannacht de and're twee gaan zoeken.
Zij zingen lied'ren in groene uithoeken.

Zij zien hem wel, maar zijn hem veel te vlug
Hij is al oud, en zal dit uur vervloeken.
De derde vogel komt nooit meer terug.'

CIV

Uit leege ruimte schep 'k wat mij ontroofd is.
Het kind, dat uit mijn warmste nachten stamt,
Vindt voor de spiegel, als het licht gedoofd is,
Kristallen onderdak in zwaveldamp.

De gele tong, die onder koop'ren stoof sist,
Smelt pronkmetaal uit klei, en zou die vlam
Mij weig'ren dan wat mij in droom beloofd is
Toen ik mijn zoon in bei mijn armen nam?

Zie hoe 'k de wetten der natuur ontduik!
De intocht van zijn onbestorven graf
Kan nu niet lang meer op zich laten wachten!...

O onvoldoend geschoolde wonderkrachten,
O schamel bloeisel van mijn tooverstaf:
Een mist - een dwaallicht - een gebroken kruik...

CV

Kon hij één zomermiddag hier verwijlen,
Dan liet hem ter toetsing voor mij staan,
En liet hem zingen, en verdreef de feilen,
De fijnste breuk, uit 't glashelder orgaan.

Ach, sleutel van 't geluk, u bij te vijlen
Was van geluk te veel; ik wist daaraan
Niets te ontleenen dan het leed te peilen
Wanneer hij weer van mij vandaan zou gaan.

Maar toch, één maal maar raad te mogen geven,
Lachend of streng, zooals de vaders doen
Die zich bevest'gen in een jonger leven,

Dat was genoeg, dan had ik mij gekweten
Van wat mij voorzweeft in dit visioen, -
Dan mocht hij verdergaan, en mij vergeten.

CVI

En menig kind heb 'k in mijn hart gesloten
En in mijn hooge kunst wèl onderwezen;
Steeds was 't het hare dat ik leerde lezen,
Steeds was 't het mijne dat 'k weer heb verstooten.

Zij allen wilden mij als vader vreezen,
Zoo niet mijn bloed, dan toch mijn geest ontsproten;
Zij bleven bij mij tot hun vroege dood en
Leefden dan verder, door het volk geprezen.

Zoo werd ik wijdvertakt, en zag met schrik
De gansche menschheid, voor één oogenblik
Nieuw en veredeld, aan mijn lippen hangen.

Had mij dat stille heimwee niet verteerd,
Ik had mij nog als minstreel laten vangen
En kloosterscholen tot mijn kunst bekeerd...

De verzoeking

CVII

Neen, voor de velen passen lied'ren niet
Die 't hunk'ren van het menschlijk hart vertolken:
Hart spreekt tot hart; en ook de grootste volken
Verboeren en verburg'ren 't minnelied.

Ik zing voor beken en voor heidekolken,
Waar de geest Gods zijn nieuwe kans bespiedt
Schooner te zweven over waat'ren die 't
Hellevuur puren uit de avondwolken!

Die macht'ge vreugd heeft nog mijn ziel te goed
Om werkzaam in dit brandende geweld
Hém voor te zijn die zoo almachtig scheen!

De hel, de hel, leen mij, o God, Uw hel,
Leen mij de weerglans van haar sulfergloed,
En 'k rimpel er het zoetste lied doorheen!

CVIII

Maar waag 'k mijn lied, dan tergt de waterplas
Mijn onvermogen om met deze gouden
Bezetenheid gelijke tred te houden,
En alle woorden, die ik samenlas

Ter loutering van 't sidderend aanschouwde,
Verschompelen als ijdel siergewas
Voor 't zonnevuur, dat steeds de meerd're was,
Ook waar het bloedig in een poel verflauwde.

Geen hel, geen hemel. Hoezeer opgelaaid
Tot purper dat met zijn tweeslacht'ge slip
De geest aanvuurde tot elk dwaalbegrip,

Wordt wederom het water met één zwaai
Zichzelf, - door zon die daalt en wind die waait
En stem die prevelt nauwlijks aangestipt.

CIX

Mijn God, hoe zingt Gij als Gij zingt, hoe klinkt
Uw toornig lied waarvan de wolken schallen?
Hoe zijn Uw zegezangen uitgevallen,
En hoe Uw staam'ling als Ge in ootmoed zinkt

Uzelf ter eere neer voor de getallen
Der wenteling waaraan muziek ontspringt,
Zoo ijzig teer, zoo eindeloos geringd
Van sfeer tot sfeer langs al Uw stervazallen?

Hoe zingt Gij? En waarom laat Gij mij niet
Zoo zingen als Gijzelf, met U alleen?
En niemand, niemand hoeft 't van ons te weten..

De avond daalt. Gij hebt Uw kaars vergeten,
Die men verdort, verrimpeld, flikk'ren ziet
In 't water van dit somber heideveen.

CX

Wijs mij de smidse die het dorp niet kent
En waar de duivel vuur staat te verkoopen.
Vuur, barnend vuur, in u, mijn element,
Krullen mijn strofen tot voleinding open!

Met water kan men maar de leden doopen;
Maar vuur vreet in, en gloeit en schroeit en schendt
Een vleeschkrater, van bloedlava omlopen,
Spuwt helsche schoonheid op het perkament! -

De oude smid kent al mijn vroeg're lied'ren,
Die in de doofpot sluim'ren in de hoek,
En hij verheugt zich niet op mijn bezoek.

Hij graait en schraapt in 't vuur, en geeft me als ieder een
Dwalende vonk, waarvoor een kleine zonde
In ruil meer dan voldoende wordt bevonden...

CXI

Ziehier een duivel, die te tand'loos lacht
Om ook maar een moord te kunnen begaan,
Een doode slang van 't menschelijk geslacht,
In winterslaap, en van zijn glans ontdaan,

Een larf, een slaaf, tot 't uiterste ontkracht
Door 't sloven van zijn zwarte eigenwaan...
O, tot de laatste kilte ontzielde pracht
Der vuur'ge zonde: roet is uw bestaan!

En toch die glimp van oervermogens - toch
Dat hopen - toch dat wonderziek vertrouwen
Op een tot walmend puin vervallen waanbeeld!

Ziet hem daar staan, amechtig bij zijn aambeeld,
De lompe blaasbalg, die de lucht moet kauwen,
Werk'loos en leeg, - want dat vergeet hij nog...

CXII

‘Ga nog niet heen,’ zoo sprak hij, ‘jonge man, -
Of oud, want heel wat jaren zijn verstreken
Sinds die verblindend witte liefdesweken,
Waarbij dit smidsvuur gansch niet halen kan.

Waar is zij thans? Men zegt, zij is verbrand
Als heks, - daarvan is 't beter niet te spreken;
En ook is uit mijn boeken niet gebleken
Of 't kind van u was of een and're kwant.

Maar onverschillig wat haar eer bevlekte,
En om het even wie het kind verwekte,
Als vroeger zal zij u weer vergezellen!

Gij spraakt te veel met God; dien and're heeren;
Dicht mij uw schoonste lofgezing ter eere,
En zij zal, schoener, u in de armen snellen!’

CXIII

'Duivel, gij zijt de duivel, en uw vrouwen
Zijn schoon of minder schoon, en er is één
Die gij om loon mij weer wilt toevertrouwen, -
En kunt gij 't niet, dan... dan kan God 't alleen!

Ik wil uw wezen voor uw oor ontvouwen:
Een schoone vrouw hebt gij steeds maar te leen,
Al kunt gij haar bezit tot mij vernauwen
Die nu al jaren om haar waarde ween.

Gij schiept die vrouw - en God schiep haar het eerst.
Gij tooide' haar - en God herzag de tooi
Waarmee uw schoonheidszin haar had behangen.

Het paradijs was koel, Eva was mooi,
Er kropen uitermate list'ge slangen
Op appelboomen, sijfelend om 't zeerst...'

CXIV

Ten einde zong ik niet, want in mijn ooren
Barstte 't geknetter waarmee vuren dooven;
Daarin ging roch'lend hulpgeschrei verloren:
't Was niet meer nodig hem de kop te klooven!

Satan bestrijdt men slechts door God te loven.
Weersta de zonden niet, die u bekoren!
Weersta geen gloed, - maar laat Zij'n licht van boven
't Duister verdrijven en 't rosse nachtgloren!

Werd ooit de Schepper machtiger bezongen
Door menschentong dan in die roet'ge muren,
Terwijl voor 't venster kind'ren zich verdrongen?

Er stond een vrouw bij hen die wel op háar leek,
Geduldig wachtende tot het gevaar week, -
Wat bij de duivel nooit zéer lang kan duren.

De loutering

CXV

Zij was een ruwe boerenvrouw, maar wijs
In groot're dingen dan zijzelf bevroedde;
Zij gaf mij haar ervaring mee op reis,
Zacht sprekende, terwijl zij haar kind voedde.

En ik, die zingend steeds in de voorhoede
Gestreefd had naar der Muzen eereprijs,
Vond nu de ootmoed, inniger te moede
Dan bij 't gestreel der zoetste liefdeswijs.

Zij ried mij eenzaamheid; daar kon ik groeien
Boven de twijfel en de ijd'le plichten
Jegens de wereld en haar kaal gewin.

En reeds deed ik een keus uit berggezichten
En zocht een rotswoning voor 't late bloeien
Van 't streng beperkt éénhoofdige gezin.

CXVI

Door 't bergland liep zij met mij mee, die vrouw.
Zij wist de plekken waar de steenbok huist
En waar de jager met de bloote vuist
Het arendsjong plukt uit het hemelblauw.

Maar daar, waar de allerhoogste bergstroom ruischt,
Zich blindlings door de starre winterkou
Baanbrekend en in 't licht zich zuiv'rend, zou
Mijn troeb'le zielesmart als slikzwart gruis

Te verontrein'gend zijn... Ik koos een dal,
Vaal en verduisterd als een avondval
Tusschen de zonn'ge toppen weggeknelde.

Zij gaf mij brood; en in het huiswaarts keeren
Wuifde zij zelfs geen woordeloos vaarwel,
Om beter nog mijn eenzaamheid te eeren.

CXVII

Onvruchtb're kwelling, moordenaar te zijn,
Hoereerder, dief en lasteraar des Heeren,
En 't van zichzelf te weten al die keeren
Dat snerpand licht de zond'ge ziel inschijnt.

Want, waarheid of bedrog, arg'loos en rein
Weet zich de ziel tegen 't besef te weren
Dat haar al 't kwaad ten haren laste deren
Kan dieper dan de eerste kinderpijn.

Onnut bedrijf: geen zonde komt aan 't licht
Dan tot de kern verloochend, van de mensch,
Zooals hij was en zijn wil, onderscheiden.

Zoo kaats dan, spiegel dier verworpen tijden,
Door zuiv're kinderzedes afgegrensd,
Als manend zinbeeld slechts háar aangezicht...

CXVIII

Met mijn liefde grenz'loos alleen, verviel
Ik allengs tot deze stijgende halen
Op mijn viool, schrijnend als ademhalen:
Een steeds herhaalde laatste snik der ziel.

Wat wonder, - hier, waar mergelsteen de kale
Nooddrift werend omringt van mijn asyl,
Blijft ied're klank gekluisterd aan het schriel
En overspannen aanslaan der finale.

Waarom mij niet te spieg'len aan de roos,
Die, kan zij zich niet meer ten hemel reiken,
Aan de eigen pronkzucht kwijnend moet bezwijken?

Breek, speler, zeker die viool dan maar,
Zoo weinig pronkziek, smal en lichaamloos:
De donk're kunstbloem van de kluizenaar.

CXIX

Waartoe, zoo Hij mij mint, zoo hemelhoog
Zijn troostrijk licht van mij vandaan gehouden?
Ik kan niet klimmen, en Hij wil Zijn gouden
Oogen niet laten zinken in mijn oog.

Met al Zijn liefde ben 'k de minst betrouwde,
Een op de grens gezeten nachtpauwoog,
Die met Zijn stralen zich vergeefs volzoog
In deze traag doorwielde wereldkoude.

De afstand stijgt; ik voel mijn sterven al
De som vermeerd'ren Zijner ongenade,
En uit mijn oogen slinkt het laatste licht.

Het Niets, die and're god van het heelal,
Houdt met de Vader zwevend evenwicht:
Op welke schaal ik sta is licht te raden.

CXX

Maar was ik niets, dan had ik ook geen stem.
En was Hij ver, dan had Hij ook geen Zoon.
En ik vergeet Maria op Haar troon,
En zooveel and're tronen onder Hem!

Nog kan 'k verlossing vragen, en de klem
Van mijn verwijt wordt in de hemel schoon;
Terwijl 't erbarmen, dat Hij eng'len toont,
Zich zoet vermensch'lijkte in Bethlehem.

Daarom, o stem, spreek tòch de hemel aan,
En bid tot troosteressen die Hij zond
Opdat uw schreeuw tot staam'len wordt verzacht.

Niet enkel sterren schijnen in de nacht,
Maar ook de lamp waarmee de moeders gaan
Naar 't kleinste bed, een vinger op de mond.

CXXI

Bejaardheid kromt zich naar de kindertijd,
Waar 't hart, in gouden miniatuur geschreven,
Door bloesemranken liefderijk omweven,
Onmerkbaar in de tekst van 't leven glijdt.

Welke is de hemel waar men heen zal zweven:
Het sneeuwgebergte of de bloemvallei,
De eng'lenharpen of het speelgerei
Dat men zich weer opnieuw wil laten geven?

Ik laat mij drijven op de tegenwind
En zweef het dal in waar mijn moeder wacht,
In 't oud kasteel, door schimmen slechts bewoond.

En ik verdiep mij in haar jammerklacht
Om de eenzeligheden van haar zoon,
Die nú zich pas te beteren begint.

CXXII

Tusschen het Kruis en het Madonnabeeld
Hingen de vogels. Aan hun breede vlerken
Mat ik als kind de afstand af die 't scheelt
Als men de bitt're en de zoete werken

Der godsgenade beurt'lings op wil merken
En toetsen aan hun raads'lig tegendeel.
Van foltering naar liefde ging 't de perken
Te buiten in die zaal van 't oud kasteel...

Mijn moeder zei, dat daar die vogels hingen
Omdat mijn vader ze geschoten had
En bij zich hield als jachtherinneringen.

En 's avonds, huiverig en moegespeeld,
Wist ik soms niet tot wie of wat ik bad,
Daar tusschen 't Kruis en het Madonnabeeld.

CXXIII

Vaak was ik met mijn moeder saam, en vond
Zóo stil haar oogen op haar handen rusten,
Haar rustelooze handen, dat 'k haar kuste,
Veroverend, en met onstuim'ger mond

Dan zij welvoeg'lijk achtte. Zoo ontstond,
Uit afweer, drang, gefluister dat mij suste,
Dat wondernet van ijl geweven lusten
Dat ons, onwetend, met elkaar verbond.

En in haar torenkamer sloop ik binnen
Als kleinste minnaar onder alle kleinen
Die voor hun moeder schaamtevol verschijnen.

En zag ik 't allernieuwste koele linnen
Over haar schoot, dan kon het spel beginnen
En mocht 'k haar kussen, koel, en weer verdwijnen.

CXXIV

Maar eens, toen de kus langer dan lang duurde
En 't linnen warm werd van ons samenzijn
En zachter op 't gevoel, kraakte in de muur de
Geheime deur terzij van 't raamgordijn,

En liet mijn vader door, bevlamd door wijn,
Maar strak en dreigend, en hoe langer 'k tuurde
Hoe meer zijn oogen en hun scherp venijn
Vat kregen op een jeugd die ik bezuurde.

Want jeugd, hoezeer ontgloeid, leeft in het duister
En blijft in lichte torenkamers voor de
Diep in het bloed verboden drempel staan.

Hij keek mij aan als wou hij mij vermoorden,
Maar bleef aan die geheime spleet gekluisterd,
Als een verspieder die niet heen durft gaan.

CXXV

Dien avond, dwalend door 't onheilgd slot,
De angstkreet van mijn moeder nog in de ooren,
Werd ik tot een opstandigheid herboren
Die mij als tegenstander wierp op God.

Ik sarde honden; liet mijn vloeken smoren
In kelders, mijn gewetensangst ten spot;
En ondermijnde met een moordcomplot
De onaanraakbaarheden van de toren.

En achter 't struikgewas in 't park ontging
Mij niet het paarziek joelend handgemeen
Van knechts en meiden in de schemering.

'k Omsloop hen woest, trachtte mijn oor te scherpen,
En vocht met de aanvechting een punt'ge steen
Naar deze steen des aanstoots toe te werpen.

CXXVI

Hoe steek'lig is die rots, hoe scherp gekarteld.
Dit is mijn nieuwe eigen duivelsrots!
Daar worden kleine duivels op gemarteld
Met hand en tand en weeld'rig slijmgekots!

Waar ik ook met mijn kluiz' naarsblikken bots
Boren de bezems tusschen beengespartel,
Maar klein, maar klein, - al groter dan, tot plots
De grootste duivel naakt komt aangedarteld!

Ik ken hem als mijzelf, zijn oogen staren
Mij in de ziel als starre maansteenoogen:
De glans waarmee 'k mijzelf steeds heb bedrogen.

Hij schudt een bundel naalden uit zijn haren
En maakt mij ziende door met looze steken
Mijn oogen voor God's wereld blind te steken.

CXXVII

Madonna, 'k roep u aan, verdrijf die geesten!
Spaar mij verzoeking die in 't lichaam boort
En naar de ziel de smalle navelpoort
Opent voor 't zwijm'lemd vuur der hellefeesten!

Eén stap van U: mijn bede is verhoord!
Verjaag de bokken en de and're beesten
Die bij die overspoten rots tempeesten
Van wellust trekken uit het hennepkoord!

Zij daalt, zij daalt, - geen reiner blauw werd ooit
De duivel ter bezwering voorgehouden...
Maar wáárom, God, zoo wulpsch met goud getooid?!

Zij daalt, zij danst, strekt naakte armen uit,
En 't lichaam, dat dit kleed te zeer benauwde,
Wordt snel door de gehang'nen uitgebuit.

CXXVIII

Een rondedans is voor geen kruis bezweken.
De duivels zijn met katervocht bespet.
De bergen zijn zoo geil uiteengeweken
Als trokken zij de hemel mee in bed.

Vergeefs zwaai ik het heilig veilig teeken:
Zij dansen bij hun steen met sloer en slet;
Een rondedans is voor geen kruis bezweken
En wordt zelfs door de Moeder niet belet.

Moeders laten hun logge borsten weeken
In de rivier tot alomprangend vet
Waarin de duivels spitse vingers steken.

Zij dansen, dansen, nauw begonnen met
Hun rondedans, die voor geen kruis bezweken
Zich schielijk heenslaat door mijn schietgebed!

CXXIX

Door pijn slechts wordt de wellust uitgedreven,
Gees'ling verzuurt de balsem van het kwaad
Waarmee de zondaar zich heeft ingewreven
Onder de kreeg'le kemelharen draad.

Daar staat hij in zijn schraal pontificaat
Zichzelf de zegen van het vleesch te geven,
Het murwe vleesch, dat hij zoo innig haat
Dat brokken geest aan bloed en etter kleven.

De haren pij los! Ziet die blanke droom
Waarover moeders weenden toen 't ontstond,
En weenen zullen, eens als 't in het graf daalt.

Ik roer de roodste striemen door die room
En raak de kreten nog die uit mijn mond
De roem verkondigen die op mij afstraalt!

CXXX

Niet wond 'k mij meer aan u, begaanb're wegen,
En aan mijn staf kleeft nog maar 't eend're slijk:
De afstand tusschen kluis en bron gelegen
Is alles wat er rest van 't kronkelrijk.

Vasten en gees'len, waaraan 't lijf bezwijkt, -
De ziel kijkt toe bij die onzeek're zege, -
Vormen het pad waarop de zwerver strijkt
Langs de afgrond waar hij uit is opgestegen.

Maar dan weer komen dagen dat de geur
Van alle bloemen die mij ooit verrukten
Storm loopt tegen een dichte kluiz'naarsdeur.

Wie zich zoo lang in boetepijnen bukte
Vindt dan geen kracht die bloemen af te wijzen
En streelt het leem waar zij niet uit verrijzen.

CXXXI

Hoe feller ge u kastijdt hoe sneller heen
De ziel vliedt van dit doelloos Golgotha.
Geesel u maar, - zoo stoorloos en sereen
Zijn nooit uw avonddroomen als daarna.

De ziel léert niet zooveel door schande en schâ;
Zij is het schepsel dat maar zondig schéén
En, tot zich ingekeerd, de deugd weldra
Herovert waarmee God het heeft beleend.

O leengoed dat ik niet verdien, o smart
Geen smart te koest'ren over mijn sluipmoorden,
Mijn wreedheid, 't ruw vertreden van een hart

Dat zich niet weren kon... Sla toe, sla toe,
Beproefde hand! - en glimlachend en moe
Stamelt mijn ziel de oude kinderwoorden.

CXXXII

Geen hartslag mag mijn folt'ring overslaan,
Ook tusschen avondrood en ochtendgloor,
Dat mij geen droomherinnering bekoor'
Met haar vervlogenheid, haar lach, haar traan...

Brengt mij ook maar één tel van 't goede spoor
't Troostziek gezinde licht der volle maan,
Dan moet ik mij een uur met knopen slaan,
Dorsten en hongeren, als straf daarvoor...

Zoo waak ik voor behagen; en ik droom
Dat 'k niet måg droomen, dat ik aan de stroom
Van eeuwig zilver strafbaar water schep,

En enkel nog mijn droge tong laat duren
Die als een slang vol diamanten kuren
Zich schichtig langs de sterrenhemel rept.

CXXXIII

Door wrok vergiftigd en van wroeging blind
Krom ik mij dieper dan ooit zondaars deden
Die God, door gramschap overmeesterd, in 't
Stof heeft geworpen en als worm vertreden.

Wormen evenwel, in stukken gesneden,
Kronk'len nog voort als eindloos levend lint
Van nieuwe wormen... Maar van mij in 't heden
Leeft niets de toekomst in, geen lid, geen kind.

Aanschouwt hem, deze aardworm met twee vleug'len,
Die zich nog in zijn ondergang verheft
In glans der rede boven 't reed'loos kronk'len.

Ontneem mij, God, dan ook maar dit besef,
Want steeds nog, steeds nog laat 't zich niet beteug'len
Opwiekend op Uw troon te willen fonk'len!

CXXXIV

Hoe vaak heb ik de weg naar God gewezen,
In lied'ren, speels maar, onder schoon vertoon
Van deze zelfde ijdel uitgelezen
Woordkunst, die nu mij met haar schitt'ring hoont.

De weg naar God, zegt men, neemt langs de Zoon
De heiligste omweg, waar het heerlijkst vreezen
Ons scherpt en voorbereidt... O machtsvertoon
Des Vaders, en steeds op een omweg wezen...

Geef mij de rechte weg, de staat'ge weg,
Het koninklijke in de hemel schrijden,
Dat mij een kinderdroom reeds heeft voorzegd!

Maar hoe mijn zielsgrenzen zich ook verwijden,
En hoe de hemelen mij ook verbeiden:
God heeft mij 'n stroobreed in de weg gelegd.

CXXXV

En dan maar wachten, wachten, en het woord
Verbeiden dat de hemel op doet klaren:
Het machtig tooverwoord dat eng'lenscharen
In hun verzaligd vleugelwieken stoort

En aan God's handen feilloos de gebaren
Ontwringt waarmee Hij 't lang versperde oord
Der oorden voor mij opent, en mij voort-
Helpt, onvoorwaard'lijk, naar Zijn harpenaren.

Daar ben ik ijl, alleen, nog maar een geest,
Die in de oneindigheid zijn intrek neemt,
Eén met de snaren, die hij mild bespeeld:

Een blinde vrede, die naar leegten zweemt
Zóo vol van 't allervolste, dat wat 't meest
Verloochend is 't innigst wordt uitgebeeld...

CXXXVI

'k Wil niet alleen, ik wil met and'ren gaan!
Op 't kerkhof zal ik met trompetten dreigen,
Opdat, wanneer de aarde omhoog gaat stijgen,
De oudste dooden naast mij zullen staan!

En mèt de aarde zullen ster en maan
Als parelsnoer ter hemelvaart zich rijgen,
Nadat zij, sieraad van aeonen, zwijgend
In duisternis hun plicht hebben gedaan.

En gij, o aartsengel, vergeet ook niet
De trouwe zon, die ied're avond sterft,
En weer herleeft ter gulden zinsbegooch'ling,

En die Uw Koninkrijk nu 't laatst beërfte,
Opdat men bij dit licht der zelfverlooch'ning
De tranen in elkanders oogen ziet.

CXXXVII

De zon is in haar waden weggezonden,
Weemoedomzwachteld 't eigen lot betreurend,
En voor mijn kluis, van vereenzelv'ging dronken
Met zooveel zonedood ontdoken kleuren,

Voel ik mijn lichaam tot 't gebeente scheuren,
En zuig de zaligheid in, reeds geslonken
In gloed, nog als herinn'ring na te speuren...
Zoo lang heeft nooit een zon nog nageblonken...

Nog ben ik open als een weerloos rund
Dat men geen tijd tot loeien heeft gegund,
Bebloed, verminkt, en 't woord nog niet gevonden.

De hemel trok, de eng'len één voor één,
Mèt 't roode licht te gruw'lijk door mij heen...
En 't woord is 'valk', - mij murm'lend toegezonden.

CXXXVIII

En op mijn ziekbed gaan mijn zinnen uit
Te leuren met hun lang versmeten gaven:
Een pronkviool, een lied, een minstreelsluit...
Ik voel mijn voeten langs de wegen draven.

Word ik de paus in dit momp'lend conclave?
Moet ik de stoel aanschuiven voor de bruid?
Mijn woordenstroom wordt door geen woord gestuit
Dat zich als machtwoord in die stroom kan staven!

Vliegen daar raven? Zijn het raven wel?
Neen, valken! - en mijn koorts brandt tot de balken
Waarop het roetzwart van die vogels wemelt!

Dit is het woord, het lang verwacht bevel
Des hemels, door mijn ijlen opgehemeld:
'Ga heen tot de Madonna met de Valken!'

De verlossing

CXXXIX

Hoorde 'k die stem om weer te kunnen zwerven?
't Verlangen wendt zooveel aan listen voor.
Want geen verklaart mij het orakelwoord,
En nergens kan ik zekerheid verwerven.

Madonna met de Valken? Nooit gehoord!
Geen heil'genprent die mij Haar beeld wil verven,
Geen wondermare van rouwmoedig sterven,
Geen stroom van pelgrims naar dat bedoord.

Toch strompel 'k voort, al heb ik 't met die stem,
Die tegenstander, steeds weer opgenomen,
Vol achterdocht jegens onvrucht'b're droomen.

Kom, overwin die droom, door u verzonnen!...
Maar wie hem nazint schrikke niet door hem
Als werk'lijkheid te wòrden overwonnen...

CXL

Een elk leest mij de dood van 't aangezicht,
Maar zelf begroet ik 't leven bij elk zwenken
Van deze weg, waar vrouwenbeelden wenken,
Achter 't geboomte troostrijk opgericht.

Daar wacht zij mij, de gouden liefdesschicht,
De smartendolk, de spits der godsgeschenken,
In 't hart geboord en 't kleed van het doordrenken
Met heilig bloed zoo rood - zoo zwaar - zoo licht.

Sterven is goed waar zulke avonturen
Bij ied're bocht de kreup'le voet beloonen,
Die oppermachtig is in 't pijn verduren.

Ik zoek een schoon genaamd Madonnabeeld:
Madonna met de Valken... Laat hen hoonen
Die ik te vaak met navraag heb verveeld!

CXLI

Mijn vraag schalde in kloosterhoven rond.
Men schonk mij voedsel en een bitse zegen,
En wist van niets, - en in een najaarsregen
Hervond 'k mij weer waar ik Háar nimmer vond.

Ik ben verkleumd tot roofburchten gestegen.
Geen grot waarvoor ik niet te smachten stond,
Geen kleurig reisverhaal dat 'k niet verslond,
Geen landkaart die 'k door list niet heb verkregen.

Beed'laars en zangers, bastaards en melaatschen
Hebben misschien een uur nog nagepeinsd
Om 't doel van deze pelgrim te ontraads'len.

Zoo was mijn weg, door vele landen heen,
Gebonden aan een vraag die snel ter been
Voor ieder antwoord was teruggedeinsd.

CXLII

Mijn God, schèp Haar, indien Zij nog ontbrak!
Schep Haar uit een der stoffen om mij heen
Waarin Uw adem vorm en onderdak
Aan zooveel Moedermaagden heeft verleend!

Boots Haar uit klei, snijd Haar uit elpenbeen,
Uit molmend hout, gestolen van een wrak;
Houw Haar uit marmer, albast of hardsteen,
Verf Haar op platen die een kind opplakt!

Vol is de wereld van Uw creatuur.
Waarom Haar niet met valken uitgedoscht
En mij naar 't eens gegeven woord verlost?

En mocht Zij door de tijd verbrijzeld wezen,
Wijs mij Haar voetstuk dan, waarop te lezen
Is wie Zij is, in letters van lazuur!

CXLIII

Leven is wind, en 't woord is stof en gruis.
En deze wind stuwt woorden op tot wolken
Die alle beelden onzer ziel bevolken,
Heilig, schoonschijnend, grootsch of onbesuisd.

Alleen mijn woord is in de wind niet thuis;
Levend, kan ik het leven niet vertolken;
Ik raaskal van Madonna met de Valken,
Maar 't woord blijft liggen, kracht'loos en verguisd.

Moet dan de dóod maar liever aan het werk?
O zwerver, laat hèm blazen op de woorden,
Of hij een stervende zijn beê verhoorde!

Of heeft veeleer zijn gier'ge ravenvlerk
Het woord bedèkt waarvoor ik reizen ging,
De roepstem na der zielsvertwijfeling?

CXLIV

Dit zijn de eigenlijke hemelheeren,
Door duivels uitgedoscht ons te beschermen,
Ons zieken, met hun zwoel stinkende veeren,
Ons koortsigen, die langs de wegen kermen.

't Zijn gieren, raven, sperwers, die in zwermen
Door 't zuid'lijk land het wand'lend aas bezweren
Wat langzamer te gaan en hun ontfermen
Niet met de hand voor de oogen af te weren...

Nu zijn het meeuwen. Krijsch, verradersvolk!
Gij zijt te wit, met oogen dom en rood,
Gij jaagt niet op de vuist met mij ten strijde!

Rondom de plecht waar 't lauwe water kolkt
Bespotten zij de zieke reisgenoot,
Veroordeeld om aan vogels zich te wijden.

CXLV

En nu nog de woestijn, waar 'k kwalen lijd
Te fol'trend om in lied'ren uit te zingen;
Een gruwzaam oord, zoo dood'lijk uitgedijd
In steeds dezelfde scherpe kimmeringen,

Dat zich het Kruis en al zijn zegeningen
Tot spelen stemp'len uit de kindertijd,
Te ver, te nietig om nog mee te dingen
In 't smart'lijk steekspel naar de eeuwigheid.

Geen zelfverwijt. Mijn leven is nu om
En om gedraaid als een wegwerv'lend blad,
Dat dra onder het zand zal zijn verrot.

De troubadour vertrekt met stille trom,
Verwoest, onteerd, ondeugdelijk voor God, -
Tot op het woord, dat hij nog niet vergat.

CXLVI

Waar doodsbeend'ren het zegend zand uitsteken
Zijn maar geschonden afgoden te gast.
Een leeuw is 't die mij daar in steen verrast,
Het brokk'lig ingevreten Kaïnsteeken

Op 't mensch'lijk aangezicht, en tot zijn last
Twee borsten die zich op de liefde wreken.
Ik heb zijn maansteenoogen goed bekeken.
Ik ken hem, en ik heb zijn hoof betast.

Duivel, nu wieg mij in uw zandstorm voort!
Ik heb u zelden, zelden uitgebannen.
Gij hebt mij nog veel zeldzamer bekoord.

Toch laat 'k mij gaarne door u overmannen:
Uw zand is oud, en goed om in te rusten;
Gij zijt de moeder die mij 't knarsendst kuste.

CXLVII

Laat mij als aas de eeuwigheid aanstinken
In steenen schemer van uw doodenstad,
Waarin God's woord, God's klokgelui weerklinken
Als echo die een eeuw te reizen had.

Gun tot verblijf me uw diepste put, opdat
Ik dieper zink dan ooit een mensch kan zinken,
Een grafgewelf, waar hagedis en pad
Voedzaam venijn uit mijn oogholten drinken.

Daar is het goed; de vloek die ik verbijt
Wordt daar vertaald in alle helletalen,
Gedempt, verstrooid, ontbonden, ver van strijd

Om deugd of zonde, ver van 't ademhalen
Dat, nog vervuld van uw misdadig dralen,
Als schamp're zaag mijn levensdraad afsnijdt...

CXLVIII

Een rots verheft zich in het heet azuur,
Omcirkeld door een vogel die 'k herken.
Er loopt een bergpad tot aan de rotsmuur.
Opeens geloof ik weer in wonderen!

O hart, sta in die matelooze duur
Uwer vreugde niet stil!... Of ik het ben
Die deze vogel roept waarnaar ik tuur?
Wat schrijft hij met zijn zwarte veeren pen?

Ik klim, en klim, en met mijn laatste krachten -
O lang verbeide doodsstrijd - ben 'k bij machte
Een blik over de lage muur te werpen...

Wat zoete schrik die door mijn ziel gaat snerpen!
Wie ben ik? En wie zijn die twee die daar
Met vogels staan, in sierlijk jachtgebaar?

CIL

Een vrouw is altijd in de jachtijd schoon.
Maar schóoner is de onaardsche dronkenschap
Een vrouw, een jacht, een dag, opnieuw betrap
Te hebben in hun tijdelooze woon.

Daar staat zij, met dezelfde eerekroon
Van teerblond haar als toen zij rad en rap
Dezelfde vogel wierp die zich daar schrap
Zet voor het hoofsch en dierlijk dienstbetoon!

En naast haar staat, twee valken streng gekapt
Op de in leer geschoeide vuist ten troon,
De blonde jonkman die ik als mijn zoon

Nog niet herkennen wil... Nog niet?... De stap
Des doods komt om de laatste rekenschap.
Zij zien mij niet, - en dat is 't beste loon...

CL

De valken zijn reeds onder hem aan 't jagen,
Waar roode zielsnood zich in 't zand vergiet.
Dit is wat van de jacht nog overschiet:
De reiger werd een mantel omgeslagen.

Hij hoeft geen nest meer, want een nest verried
Steeds wie zich in de tijd terug wou wagen:
De Moeder blijft ons vóór tot 't eind der dagen,
Te zekerder waar zij ons 't wreedst verstiet.

Dit is een nieuw begin en een oud lied:
Een blauwe mantel wordt ons omgeslagen
Waar men niet licht de bovenzoom van ziet.

Wantrouw de koelheid van de slippen niet:
Steeds hooger, warmer zult gij Haar belagen
Om toegang tot Haar moederborst te vragen!

Droomen binnen drie wanden

Veete

Twee moeders, bits als pauwen,
Zonden hun zonen zeer vroegtijdig
De laan uit van het streng en evenwijdig
Lustpark der vrouwen,
Opdat met gladde bek en klauwen
Zij de oude veete zouden beslechten,
Waar geen meer 't rechte
Van afgwist... In het nauwe,
Stoffige strijdperk aan het tegenstrijdig
Hunk'ren ten prooi om 't uit te vechten
En een verstolen vriendschap op te bouwen,
Stonden zij stijf, achter zich 't nijdig
Schreeuwen der moeders, die over hun hoofden
Elkander zand en gruis
Toewierpen, waaruit per abuis
Nog wormen vielen... Geen van hen geloofde,
Dat deze stofwolk anders was dan 't gouden
Roemruchte stralen dat hun jeugd vernauwde
Tot één onstuimig ridderlijke zomerdag...

Het souper

Zij was zoo mooi, en trots haar rimpeling
Zoo poezelrond in 't donzig blond gevleesd
Aanschijn verschanst,
Dat het volijv'rig beest
Dat 'k was oploste tot een schuwe glans
Over haar zwart fluweelen leest...
En toen zij schimpen ging
Dat ik te ijl geworden was,
Verschool ik mij in 't glas
Vol roode wijn op de versierde tafel, -
Damast tot bloemen en kristal verkaveld, -
Waar ik de kans schoonzag
Haar mond met die goedronde lach
Zoo te benaad'ren, dat zij, dolle vrouw
Die schuimend oplost in haar eigen lonken,
Zoetzalig, zatgedronken,
Insluim'ren zou...

Het witte kasteel

I

Ik heb er weinig maar beleefd,
En niets geschreven dan op berkenblaren
Wat nagetrokken nerven, schots en scheef.

Van waanzin weet men weinig te bewaren:
Een witte muur, een vrouw in 't weduwzwart, -
Of was zij onbestorven te ontwaren,
Met heel diezelfde waanzin in haar staren,
Die nagetrokken leegheid in haar hart?

Sluit het maar af, het is te diep verward.
Sluit ook 't kasteel, ja, grendel alle deuren;
Want bij de vijver zal niets meer gebeuren
Dan die vermolmde wind vol klimopgeuren
Die de berusting met zijn waanzin tart.

II

Wie was die vrouw? Zij kon wel niemand zijn.
Hoe zinloos haar gestalte te vergrooten!
Soms liep zij met een jachthond aan de lijn.

O vreemde wand'laarsgril, enkel op 't bloote
Vermoeden, dat er, wit tusschen het groen,
Een slot was waar zij zich had opgesloten;
Dat er een hond was, die zij had gefloten
Met 'n roestig fluitje, zooals kind'ren doen.

Ik zie haar leven in één visioen:
Een lange jeugd, een eind'loosheid; dan kwamen
Er feestgangers die haar de rust ontnamen,
Dan rouwdragers, met opkoopters tezamen, -
En dan de spoken, die het overdoen.

III

Hoe zijge ooren, hoe trouwhartig bruin!
De hond was naast mij opgedoken
In 't lichtere gedeelte van de tuin.

Hij zat heel stil, de oogen half geloken.
Ik wist, dat hij gestorven was.
Hij was met één sprong losgebroken
Uit zijn gemeenschap met de and're spoken,
Toen hij mij hoorde over 't gras.

Ik streeelde zijn bruin haar, zijg als vlas.
Maar hij, hij bleef maar in één richting kijken,
Standvastig, zonder achteruit te wijken
Wanneer de wind langs het priëel kwam strijken
Om ons te melden, dat ook zij er was.

De appels der Hesperiden

Appelen - maar dan van goud,
Waaraan nooit de worm heeft geknaagd,
Zij stellen de moeizame vraag:
Zijt gij met geluk vertrouwd?
Zoudt gij in het Niets willen zijn
Alleen om wat angst en wat pijn?
Bedenk, die appels zijn
Van goud in de hoogere luchten.
Toch zijn het belendende vruchten
Voor de hand die niet schuchter is...

Zonsondergang

De wolkenbank in het oosten
Is zoo koel en zoo blauw
Als een gang in een klooster

Nadat de zon, vuur'ge vrouw,
Het kasteel verliet van de dag,
Waar zij eeuwig wonen zou.

Maar niemand die haar nog zag
Dan in de latere rouw
Van een klooster vol spinrag.

Vuur, maak nog even gewag
Van haar leed om dit leed te troosten:
De wolkenbank in het oosten
Bestendigt haar laatste dag...

Grijs en bruin

In windselen van rook en dampig licht
Verdween elk vergezicht,
Windselen zonder kleur of gewicht.

Druipend van werkzweet staan
De bruine paarden in de kastanjelaan
Of zij nooit meer heen zullen gaan.

Laat hen maar: zij geven niet
De toon aan die in dit landschap gebiedt:
Om niet te bestaan ook als men 't ziet.

Gerooide plek

Waar men gerooid heeft, niet lang
Geleden, goed nog te zien,
Wordt in het bosch het hart bang
Om de vele boomen voordien
Geveld in hun dicht gedrang
Van rijen van tien.

Waar zijn zij, die boomen, als 't niet
Dezelfde zijn als die daar
Aan de nieuwe zoom een verschiet
Van stammen smal en ontroostbaar
Teek'nen in 't staâg verdriet
Van alleen te zijn met elkaar?

Alleen in het bosch dat wijkt
Van de open plek in het bosch,
Waar de schamele koekoeksbloem prijkt, -
Alleen in het avondlicht, ros
En bevreemdend, in het bereik
Van het pas vereenzaamde mos,

Alleen met de bittere stronk,
Nog glad aan de bovenkant,
Alleen, en zoo ver van honk
Als ik van mijn vaderland, -
O rouwend woud dat terneerzonk
Als asch in de avondbrand.

Portret

Ongrijpbaar in het gelaat
Staan de oogen vossig spits,
Bij iedere wondere flits
Van herkenning in liefde of haat

De god in hem tooverend naar
Het model van de vossengod,
Die zich niet laat verlagen tot
Een totem van vossenhaar,

Maar een mensch werd, een heerenboer,
Of een ambtenaar, geen beest,
Al is hij ook naar de geest
Geteekend en vastgesnoerd

Door die vreemde gelijkenis...
Want God was eerst voor de helft
Een dier, toen een mensch, toen zichzelf
Voor wie weet wat Zijn rijkdom is.

Ziet in de kloostertuin
Hem wandelen, slecht gekend,
Alwaar hij de vos in zich temt
Met die oogen, listig en schuin!

Hoe edel, dit vèrgaand verdrag
Tusschen God en de mensch en het dier.
Was het nacht, dan aanbad ik hem hier,
Maar hij is maar gewoon overdag:

Een boer, een vader misschien,
Met kind'ren en landsbelang;
Geen fraaie figuur voor gezang, -
Gezang dat ik ook niet verdien

Te ontvangen uit deze hand,
Die wel ruw zal zijn op 't gevoel
En eerder afwijzend en koel
En gewapend met zijn verstand

Dan wat ik hier van hem droom:
Vervoering, ondanks mijzelf,
Omdat hij voor meer dan de helft -
Zooals bloesem meer is dan boom

En weerlicht dan donderwolk -
Zoo grootsch de vos in zich beeldt
Naar het goddelijk evenbeeld,
Dat 'k hier maar preev'lend vertolk...

Wensen

Wensen: om ver van huis
Aan niets meer te denken;
Om alles maar weg te schenken
Als diamantgruis,

Om slechts op mijn jaslapel
Eén diamantknop te dragen:
Herinn'ring aan vroeger dagen
Die de ziel niet meer kwelt,

Of om in de naakte natuur -
Een herfstdraad nauw'lijks gesponnen,
Een droom maar amper begonnen -
Te sterven in het azuur.

Wensen om niets meer te wensen...
Men wenscht altijd meer.
Men gaat onder de mensen
En vergeet zijn wensch weer.

Slaapliedje

Wacht maar, kind, één vraag duurt lang:
Wat is de schrijving van zonsondergang?

Wacht, en droom, maar sla mij niet zoo gade.
Straks brengt de maan haar zilv'ren serenade.

Streelend is zilver na de schreeuw van 't bloed:
Gedenkmunt die de helden strijden doet.

Plukte Alexander bloem na roode bloem,
De lotus sloot zich zilver om zijn roem.

Dooden vielen, kind, - sla mij niet gade! -
Dooden vielen, en de aartsverrader,

De zilverling, het schimplicht van de maan,
Doet hen pas godd'lijk aan de hemel staan.

Verraad smeedt ied're daad tot schoonheid's luister,
In zoetmetalen banden vastgekleusterd.

Judas was groot, want hij wierp met zijn geld
De glans op 't kruishout dat werd opgetild.

Sla mij niet gade, kind, sluit deze oogen
Die 't diepste in mij zien; want zóo bedrogen

Werd nooit een mensch als ik toen 'k me in mijn lied
Borg uit gevaar, - maar dat begrijp jij niet.

Deel II

Gestelsche liederen

Waar nodig is de oorspronkelijke uitgave van *Gestelsche liederen* (1949) afgekort met: GL.

De oorspronkelijke uitgave van *Gestelsche liederen* bevat (op p 350) de volgende Aanteekening:

De verzen uit deze bundel zijn geschreven in het Seminarium Beekvliet te St. Michielsgestel, Juli 1942-Januari 1943, grootendeels in de volgorde van publicatie. Alleen *Madonna met de Valken* is later herhaaldelijk aangevuld en omgewerkt.

In S. Vestdijk, *Brieven uit de oorlogsjaren aan Theun de Vries*, Uitgegeven, ingeleid en van aantekeningen voorzien door Theun de Vries, 's-Gravenhage, 1968, schrijft Vestdijk (d.d. 12-10-'43, op p 107) het volgende over de bundel *Gestelsche liederen*: 'Je uitvoerig bericht over de verzen deed mij veel genoegen. Je voorkeur voor bepaalde verzen kan ik meestal wel delen; ook ik vind b.v. de Gestelsche liederen het beste, ook omdat ze voor mijn doen nogal "lyrisch" zijn. Die almanakverzen zijn inderdaad op bestelling geschreven, in 2 dagen. Van Duinkerken vond ze ongeveer de beste, maar ik geloof, dat ik meer tot jouw oordeel overhel; ze zijn misschien wat erg onverantwoordelijk speelsch, "met de linkerhand geschreven", hier en daar; hoewel men op die manier vaak aardige vondsten doet. De verloren Zoon staat vol theologie, naar mij gedeeltelijk achteraf gebleken is (het citaat van Markion zette ik er later bij). De Werkplaats in het Bosch is *nièt* als satyre bedoeld, hoor! Het laatste ding is inderdaad nogal moeilijk; de eenheid van Vader en Zoon in huiselijk-psychologische visie vertalen is geen gemakkelijke taak. Dat je de Schuttersmaaltijd "pakkend en frisch" vind[t], aanvaard ik niet alleen als compliment, maar ook als bewijs, dat het mij inderdaad gelukt is, de "werkelijke" beteekenis van deze verzen geheel verborgen te houden! Het geheel is n.l. pijnlijk scholastisch opgezet als filosofische dialectiek (zooals ik dat in 't Verwey-boek [*Albert Verwey en de Idee*] beschrijf), hetgeen dan nog weerkaatst wordt in de bouw van de terzetten, die ook heelemaal volgens plan ver-

loopt. Maar van dit alles merkt geen mensch wat, behalve dan de vage notie, dat er een zekere gedachtenontwikkeling aan de gang is. Overigens kun je er gerust een satyre op de bourgeoisie in zien, - het eene sluit het andere niet uit; bovendien zit dit in het onderwerp zèlf, een “schuttersmaaltijd” is op zichzelf al een satyre in die richting! Pom [Martinus Nijhoff] beschouwde deze verzen als een parodie op de Gestelsche samenleving, maar *dat* is me al te particularistisch; tenzij dan heél erg “onbewust”. Toen ik het ontkende, dacht hij, dat ik er niet rond voor uitkomen wou; ik meende tenminste zoiets te merken!

Theun de Vries tekent daarbij aan: ‘Markion: kerkhervormer en ketter uit de 2e eeuw, die inzonderheid elke eenheid tussen de Joodse Jahwe en de God der Christenheid loochende. Daar *De verlorene zoon* niet is verschenen en het citaat van Markion bij *De werkplaats in het bosch* staat, neemt de schrijver aan dat *De verlorene zoon* in *De werkplaats in het bosch* is opgegaan’. Zie voorts de aantekeningen bij de onderafdelingen Grieksche sonnetten (p 85) en Madonna met de valken (p 169).

De schuttersmaaltijd 3

Zie aantekening hierboven bij *Gestelsche liederen*.

I. Hoe is het moog'lijk met elkaar te praten 5

Ook opgenomen in *Een op de zeven*, p 73. Een handschrift van dit gedicht is (bij een artikel van F.R.A. Henkels), met de opdracht: *Voor F.R.A. Henkels*, gereproduceerd in *Hervormd Nederland* van 3 april 1971. De achtste regel van het handschrift luidt als volgt: *Van elven, huiv'rend in de morgenstond*.

De uiterste seconde 35

Deze reeks gedichten werd, met uitzondering van het vers *De vogel*, in 1944 afzonderlijk uitgegeven als *De uiterste seconde* (zie bibliografie in deel III). Het Colophon van deze uitgave vermeldt m.b.t. de tijd waarin de verzen zijn ontstaan: ‘De verzenreeks “De uiterste Seconde” werd door S. Vestdijk te Sint Michiels Gestel geschreven, in Augustus en September van het jaar 1942.’

De vogel 37

De Vrije Katheder (VK), 1945/46, p 15. Voorts in *De Zondagspost* van 22 Juli 1945 (overgenomen uit *De Vrije Katheder*),

en in *Gedenkboek Gijzelaarskamp 'Beekvliet', St. Michielsgestel* (B), Schiedam, z.j. (1946 of 1947), p 101. Ook opgenomen in *Door de bril van het heden*, p 40.

- 37, 3 *En op de Vughter hei kwettert een vogel*
 37, 6 *Als moordreflexen door 't ontsteld gemoed.*
 37, 12 *Met deze kleur mééleeft,*
 37, 17 (VK) *En dan, als in Sint Michiels Gestel*
 37, 17 (B) *En later, wanneer in Sint Michielsgestel*
 37, 18 (VK) *De mannen aantreden op 't voetbalveld,*
 37, 18 (B) *De mannen aantreden op 't veld,*
 37, 23 (VK) *Maar wie, zoo rood besnaveld, is beducht*

In De Vrije Katheder aan het slot de aantekening: (*geschreven na de fusilleeringen te Sint Michiels Gestel, 15 Augustus 1942*).

De doode zwanen 39

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 74-75. Voor het eerst, toen anoniem, gepubliceerd in 1944 als *De doode zwanen* (DZ) (zie bibliografie in deel III). Voorts in *De uiterste seconde* (US), 1944, p 5-6. Het kolofon van de afzonderlijke uitgave *De doode zwanen* vermeldt dat het gedicht geschreven werd op 20 augustus 1942 te Sint Michielsgestel. Een handschrift van dit gedicht, in de versie van 1944, is gereproduceerd in het Vestdijksnummer van Podium, 17 October 1948, tussen p 22 en p 23.

- 39, 2 (DZ, US) *Roepen voortdurend, klaaglijk schrill,*
 39, 21 (DZ, US) *Is 't weemoed, liefde, of zijn zij*
 39, 22 *Afgunstig op het voortbestaan,*

Het landschap van de dood 41

De uiterste seconde, 1944, p 7-8. Ook opgenomen in *Door de bril van het heden*, p 42-43.

- 41, 5 *Het blauw is er te grijs, het grijs te blauw;*
 41, 8 *Maar andere, die enkel zijn te rijmen*
 41, 17 *Dan blijven zij onbruikbaar voor de school, -*
 42, 7 *Waakt in 't holst van de nacht, en weet niets schooners*
 42, 22 *In 't handschrift van verdroogde bladernerven;*

Lied 43

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 76-77. Eerste publikatie in *De uiterste seconde* (US), 1944, p 9-10.

43, 9 (US) *En slaat de ziel met minder recht*
43, 20 (GL) *En waar zij luidt is niemand dood.*
43, 21 (US) *Want doodzijn is een rekensom*

- 43, 22 (US) *In 't arsenaal der huis'lijkheden,*
 44, 1 *Zoodra de klokken en het riet*
 44, 2 *Zich van die feesten meester maken,*
 44, 3 *Verstaat men hun bedoeling niet:*
 44, 6 *Van wie de klokken mild verklaren,*
 44, 15 (US) *Wat men begrijpt duurt niet zoo lang:*

De stervende vlinder 45

De uiterste seconde, 1944, p 11-13. Twee strofen uit de versie van *De uiterste seconde* zijn weggelaten in *Gestelsche liederen*, zie hieronder.

- 45, 9 *Zonder verval van krachten,*
 46, 4 *Waarmee hij mij versloeg.*

Tussen regel 4 en 5 op p 46 de volgende twee strofen weggelaten:

*In het corset geregen
 Ligt daar een markiezin
 Stuiptrekkend te bewegen;
 Daar ligt iets dood'lijks in.*

*Maar erger dan tooneelen
 Uit het ancien régime
 Heeft dit tweeslachtig spelen
 Mij langs de ziel gestriemd,*

De uiterste seconde 48

De uiterste seconde, 1944, p 14. Voorts in *Gedenkboek Gijzelaarskamp 'Beekvliet', St. Michielsgestel (B)*, Schiedam, z.j. (1946 of 1947), p 105. Ook opgenomen in *Door de bril van het heden*, p 41. De opdracht in *De uiterste seconde* en in *Beekvliet* luidt: *Voor A.*

- 48, 9 *Doodgaan is niet de treurige gedachte,*
 48, 15 (B) *Dit is de ware wedloop van de tijd;*

Ballade van het goede overlijden 49

De uiterste seconde, 1944, p 15-22. In *De uiterste seconde* tussen de elfde en de twaalfde strofe (nu: de derde en de vierde strofe op p 51) en tussen de

negenentwintigste en de dertigste strofe (nu: de eerste en de tweede strofe op p 56)
een stippellijn.

50, 12

Zoo donker is het reeds op 't pad.

50, 17

Veeleer verbloemt hij onze daden,

50, 18

Voorkomt hij onze hartewensch.

52, 2, *Het pad vergaat van hoog naar laag;*
 52, 15 *Die niet de murwe angsten grijpen,*

Allegorie 57

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 78-79. Eerste publikatie in *De uiterste seconde*, 1944, p 23-24.

Berceuse 59

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 80-81. Eerste publikatie in *De uiterste seconde* (US), 1944, p 25-26. Op de grammofoonplaat *S. Vestdijk leest uit eigen werk*, Philips 422 293 PE, Amsterdam, november 1958, leest Vestdijk, in de versie van *Een op de zeven*, o.a. dit gedicht.

59, 3 (US) *Gij leeft nog in 't schrikbewind*
 59, 4 (US) *Dat uw bloed door de aderen joeg*
 59, 11 (US) *Der bedrieg'lijke eeuwigheid,*
 59, 18 (US) *Het omarmen van ver en dichtbij,*
 59, 24 (US) *Weg de eeuwige worst'ling beslist.*
 60, 3 (US) *Gij zijt als mijn ziel, o kind,*

Feuilles mortes 61

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 82-83. Eerste publikatie in *De uiterste seconde* (US), 1944, p 27-28.

61, 4 (US) *En kleuren als het licht verdwijnt.*
 61, 17 *Die eeuwig schijnt, en ons wil troosten*
 61, 19 (US) *Reeds staat de stormwind op in 't Oosten,*
 61, 22 *Als doode vogels aan een tak*
 62, 1 *En zelfs nog bij hun doodendansen,*
 62, 12 *Maar dàt is hij die sterven zal.*
 62, 14 *Die dwarreldood van wat reeds stierf*
 62, 16 (US) *Een dubb'le adeldom verwierf.*
 62, 16 (GL) *Zich dubb'le adeldom verwierf.*
 62, 19 (US) *Dat haast geschiedt ten onzen bate*

Boerderij bij Doorn 63

De uiterste seconde, 1944, p 29.

De houthakkers en de beelden 64

De uiterste seconde, 1944, p 30-32. In *De uiterste seconde* tussen de elfde en de twaalfde strofe (nu: de vijfde en de zesde strofe op p 65) een stippellijn.

64, 15	<i>Dat eerst maakt de dag zoo heet</i>
64, 24	<i>Dat 't hen ongelegen komt.</i>
66, 16	<i>Voor Hij Zijn gelaat omhult.</i>

Grieksche zuilenrij 67

De uiterste seconde, 1944, p 33-34.

67, 15 *Slaan zij u 't laatste wapen*

Rondgang door het jaar 69

Zie ook de aantekening bij de titel van de bundel: *Gestelsche liederen*. Het verzoek om deze Rondgang door het jaar te schrijven, kwam van Ds. F.R.A. Henkels, die eveneens geïnterneerd was in Sint Michielsgestel, en de serie voor een illegale publikatie had bestemd. Deze is echter niet verschenen. De almanakverzen zijn, zonder Epiloog, en hier en daar gewijzigd, ook gepubliceerd in de *Schrijversalmanak voor het jaar 1954*, Amsterdam, 1953. In enkele gevallen gaf Vestdijk uiteindelijk toch weer de voorkeur aan de tekst van de oorspronkelijke uitgave van *Gestelsche liederen*, in één geval is hij van beide versies afgeweken (zie hieronder).

Januari 71

In de *Schrijversalmanak voor het jaar 1954*, op p 8, de variant:

71, 1 *Na bonte maaltijd breekt het witte licht*

Februari 72

Tekst volgens de *Schrijversalmanak voor het jaar 1954*, p 10.

72, 13 *Met een verscheidenheid van weersbestel*

Maart 73

In de *Schrijversalmanak voor het jaar 1954*, op p 12, de variant:

73, 6 *Waarmee hij wind maakt als de vogelvlcerken,*

October 80

In de oorspronkelijke uitgave van *Gestelsche liederen* de variant:

80, 9 *Rood is de kleur der wilde nachtsignalen,*

In de *Schrijversalmanak voor het jaar 1954*, op p 26, de variant:

80, 9 *Rood is de kleur der wildste nachtsignalen,*

Grieksche sonnetten 85

In S. Vestdijk, *Brieven uit de oorlogsjaren aan Theun de Vries*, Uitgegeven, ingeleid en van aantekeningen voorzien door Theun de Vries, 's-Gravenhage, 1968, schrijft Vestdijk (d.d. 27-9-'42 vanuit Sint Michielsgestel, op p 59), kennelijk over de Grieksche sonnetten: 'Op 't oogenblik ben ik bezig met een cyclus van 48 sonnetten over onderwerpen uit de Gr. mythologie, gegarandeerd vrij van tijdsproblemen en de beroeringen van de dag.'

Orpheus en Eurydice 91

Semaphore, 1946, Volume A, p 29.

91, 10 *Werd nog verzacht, doordat hij uit de hel*

Prometheus 93

Klaverdrie, 1945/46, p 740.

93, 2 *de landbouw en het nuttig hemelvuur,*

Het verleden van Silenos 94

Semaphore, 1946, Volume A, p 28. Ook opgenomen in *Een op de zeven*, p 84. In Semaphore gepubliceerd als: *Het Verleden van Dionysos*.

Leda en de zwaan 95

Semaphore, 1946, Volume A, p 30.

95, 8 *En hij gracieuzer, zelfs als wandelaar.*

Daphne 96

Apollo, december 1945, p 32. Ook opgenomen in *Een op de zeven*, p 85.

96, 11 *Haar heengedreven waar ze om uitkomst bad.*

Demeter's klacht 97

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 86. Eerste publikatie in *Criterium (CR)*, 1945/46, p 225.

97, 2 *En van de blond herboren korenaren,*

97, 6 *U wel ontroofd werd, maar om u te sparen*

97, 12 (GL) *Uit een verleden vol verloren groen,*
97, 13 (CR) *En de minuut, dat zij weer heen moet varen,*

Phaëton 98

Podium, 1945/46, p 48.

Ganymedes 99

Semaphore, 1946, Volume A, p 30.

Tiresias in de onderwereld 104

Klaverdrie, 1945/46, p 739.

Het vat der Danaïden 105

Semaphore, 1946, Volume A, p 29.

105, 6 *Dat de Acheron na vele marteljaren*

De steen van Sisyphos 106

Klaverdrie, 1945/46, p 740.

106, 5 *Zo ligt die steen daar stil in evenwicht*
106, 6 *Op deze top, naar mineralenaard*

Ariadne op Naxos 108

Centaur, 1945/46, p 733.

Io en de horzel 110

Podium, 1945/46, p 85.

Ikaros 112

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 87.

112, 3 *De vader wist: een wedloop met de dood...*

Hebe 113

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 88.

113, 8 *Enkel door God te worden opgemerkt.*
 113, 10 *Als letters op een onbeschreven blad*
 113, 11 *Waaruit geen volle volzin werd geboren.*

De geboorte van Pallas Athene 114

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 89. Eerste publikatie in *Semaphore*, 1946, Volume A, p 31.

114, 10 *Die haar als halve wees ter wereld bracht,*

Hermes Psychopompos 118

Podium, 1945/46, p 86.

118, 8 *En wacht tot ieder de obool aanbiedt.*

Absyrtos 126

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 90. Eerste publikatie in *Centaur*, 1945/46, p 735.

126, 9 *Absyrtos, hoort, uw oude vader stamelt*

De geboorten van Hera 128

In de inhoudsopgave van de oorspronkelijke uitgave van *Gestelsche liederen* luidt de titel: *De geboorte van Hera*.

Het lied der Sirenen 131

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 91. Eerste publikatie in Ad Interim (AI), 1946, p 128.

131, 11 *Niet met een gebaar van: vergeet ons niet,*
131, 13 (AI) *Met hem die zijn eigen ziel wil bestrijden,*

Hekate 132

Semaphore, 1946, Volume A, p 28.

Arachne 134

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 92. Eerste publikatie in Centaur (C), 1945/46, p 734.

134, 5 (C) *Eenkennig en langdradig, leeg van zin,*
134, 8 (C) *Dat men de armzaligheid van in 't begin*

Europa en de stier 137

Centaur, 1945/46, p 732.

Narkissos 141

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 93. Eerste publikatie in *Criterium* (CR), 1945/46, p 225.

141, 5 (CR) *Niets staat er vast wat men in water ziet;*
 141, 14 (GL) *De stilte van 't oorspronk'lijk stil gelaat.*

Vader en zoon 143

In *De Vlaamsche Gids* van 1946 is de serie *Vader en zoon* gedateerd: *Oct. '42*. Zie ook de aantekening bij de titel van de bundel *Gestelsche liederen*.

I. De oude molen 145

De Vlaamsche Gids, 1946, p 211. In *De Vlaamsche Gids* gepubliceerd als: I. - *Beitschat's molen*. De tijdschriftpublicatie heeft de vorm van een sonnet, zie hieronder.

145, 3 *Tot innerlijke feesten onbegaafd*
 145, 4 *En aan een zinnelooze naam verslaafd.*

Tussen regel 4 en 5 de volgende strofe weggelaten:

Hij laat wat jaren dood is en begraven
Schijnbaar nog leven en die naam nog dragen.
En als het kind op ridders en toernooien rekent,
Laat hij een bouwval zien die niets beteekent. -

145, 5 *Wij wandelden naar Beitschat's molen, hij en ik,*
 145, 8 *Zijn machtloosheid werd nooit zoo zonneklaar gemeten*

II. Een afscheid 146

De Vlaamsche Gids, 1946, p 211-213.

146, 1 *Vertrouwen, op den duur beschaamd,*
 146, 5 *Van 't levenswerk dat hij me opdrong*
 146, 12 *Ver aangetreden voor hem uit,*

III. De twee slapers 149

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 94-95. Eerste publikatie in *De Vlaamsche Gids* (VG), 1946, p 213-214.

149, 6	(VG) <i>Dit verre oog, zoo mild omfloerst,</i>
149, 8	<i>En tot de koers die veilig koerst.</i>
150, 5	<i>Die slaap in 't groot om zich verspreidt?</i>
150, 9	<i>Nog zie ik hoe hij duiz'lig trad,</i>
150, 11	(VG) <i>In 't werkzaam slapen van de stad,</i>
150, 11	(GL) <i>In 't naarstig slapen van de stad,</i>

IV. Homunculus 152

De Vlaamsche Gids, 1946, p 214-216.

152, 21	<i>Die blindelings de helling</i>
---------	-----------------------------------

152, 24	<i>Met een vloekwoord er naast.</i>
153, 1	<i>En HIJ stond als een</i>
153, 24	<i>Als van het begin.</i>
154, 11	<i>Ik loop achter 'n lijkbaar</i>
154, 12	<i>Moe langs de straat...</i>
154, 14	<i>... In donkere tooi</i>
154, 16	<i>Kluiten op gooi...</i>

V. Ballade van het vierde kruis 155

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 96-97. Eerste publikatie in *De Vlaamsche Gids* (VG), 1946, p 259-260.

155, 2	<i>O God, maar daarvoor ook Uw Zoon gezonden:</i>
155, 8	<i>(VG) Maar zelf hebt Gij niet aan het kruis gehangen.</i>
155, 10	<i>(VG) Dat Gij met Hem één zijt langs and're banen</i>
155, 14	<i>Gij werdt niet in Gethsemane gevangen</i>
155, 18	<i>(VG) En liet een ander voor de zonden boeten</i>
155, 21	<i>De schepper knoeit, - het schepsel wordt gestraft, -</i>
156, 1	<i>(VG) Was Hij niet zoo zachtmoedig, 'k spoorde Hem aan</i>
156, 2	<i>(VG) Zich in een nieuwe hemelvaart te wreken,</i>
156, 2	<i>(GL) Zich met een nieuwe hemelvaart te wreken,</i>
156, 12	<i>(VG) En dat Gij mij dus ook niet hoeft te vreezen.</i>

VI. De werkplaats in het bosch 157

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 98-100. Eerste publikatie in *De Vlaamsche Gids* (VG), 1946, p 260-261. In de oorspronkelijke uitgave van *Gestelsche liederen* en in *De Vlaamsche Gids* onder de titel het citaat: *Mundi fabricator est in diminutione* (Markion).

157, 20	<i>(VG) Dronken van liefdeslust te leven schenen;</i>
158, 1	<i>(VG) Kunstmaat'ge landschappen, huizen, kasteelen,</i>
158, 13	<i>Eer dat de liefde Schoonheid's marionetten</i>
159, 9	<i>(VG) En 't klein kasteel waarop ge uw hakken zette</i>

VII. De weg 160

De Vlaamsche Gids, 1946, p 333.

VIII. De vader 162

De Vlaamsche Gids, 1946, p 334.

162, 11

Na al 't verlies over als laatst gewin.

IX. De overlevende 163

De Vlaamsche Gids, 1946, p 334. Ook opgenomen in *Een op de zeven*, p 101.

163, 2

Vereenzaamd als een treurboom in 't plantsoen,

163, 5 *Bijna een bruid, boven die sponde waar*

X. Het nieuwe gezin 164

De Vlaamsche Gids, 1946, p 335-338. De derde, vierde en vijfde strofe vormen in De Vlaamsche Gids een aaneengesloten geheel. Twaalf regels uit de versie van De Vlaamsche Gids zijn weggelaten in *Gestelsche liederen*, zie hieronder. In de oorspronkelijke uitgave van *Gestelsche liederen* begint de tweede regel van de vierde strofe (nu: 166, 4) met: *Een*. Ik herstelde deze drukfout naar de tekst van De Vlaamsche Gids.

164, 14 *En saam met hem door 't leven vaart,*

Tussen regel 14 en 15 op p 164 de volgende acht regels (waarmee de eerste strofe van de tijdschriftpublicatie eindigt) weggelaten:

*Als had het blinde oermoment,
Waarop de man de vrouw bekennt,
Zich duizendvoudig door de dagen
Van 't kinderleven heengeslagen:
Eén golfslag, waarin spel en lust
Tot dienstbetoon zijn uitgerust
Aan 't eene, hoog're spel dat voort
En voortdeint, eind'loos ongestoord...*

165, 11 *Een stiertje dat de stier berent, -*
165, 17 *Ons woord als van een ster verneemt*

Tussen regel 17 en 18 op p 165 de volgende twee regels weggelaten:

*Op de and're zelfvervulde ster,
Zoo dreigend leeg, zoo vreemd en ver...*

Tussen regel 13 en 14 op p 166 de volgende twee regels weggelaten:

*Onzeker hoe het verder kiemde
Onwetend waarom schaamte striemde,*

167, 32 *Spreekt zijn orakeltaal tot ons:*
168, 11 *Die hij met brekend oog bescheen,*
168, 12 *Als tot geboorte van zijn kind*

Madonna met de valken 169

In S. Vestdijk, *Brieven uit de oorlogsjaren aan Theun de Vries*, Uitgegeven, ingeleid en van aantekeningen voorzien door Theun de Vries, 's-Gravenhage, 1968, maakt Vestdijk enkele opmerkingen over Madonna met de valken, die ik hier laat

volgen. Op 28 februari 1943 (op p 63-67) schrijft hij: ‘Zoo is er dan een eind gekomen aan het in zoo veel opzichten onvergetelijke verblijf in het seminarium! Ik zal steeds een zeker heimwee blijven houden naar dit leven in een besloten “mannengemeenschap”. Er is veel van een kloosterling in mij, naar ik ontdekt heb, - met behoud van alle cynisme en joie de vivre natuurlijk. Maar wél vreemd hoe een sfeer je beïnvloeden kan: van de poëzie die ik in het kamp schreef, - met elkaar 300 bladzijden, naar ik tot mijn schaamte bekennen moet, - is ongeveer de helft gewijd aan een middeleeuwsch, half legendarisch onderwerp, dat ik zelf het beste vind, dat ik ooit schreef; een reeks van 150 sonnetten, getiteld *Madonna met de Valken.*’ (Vgl. aantekening deel III, p 455 inzake Vestdijks latere voorkeur voor Apollinische ode).

En op 27 oktober 1943 (op p 112): ‘Hoor ik weer eens wat? Of wacht d[an] tot je de Madonna hebt, en schrijf me je bevindingen over dit gegarandeerd Katholieke en dualistische poëem!’

Op p 106 van de *Brieven* is een handschrift gereproduceerd van het laatste sonnet van de cyclus (zie ook mijn aantekening bij CL), met aan het slot ervan enkele data, die kennelijk betrekking hebben op de gehele reeks. Deze datering luidt als volgt:

Sint Michiels Gestel	Nov.-Dec.	'42	
Doorn	Juni-Juli	'43	} revisie Aug-Sept-Oct. '46
Doorn	April	'44	} revisie Aug-Sept-Oct. '46
Doorn	Februari	} '45	} revisie Aug-Sept-Oct. '46
Doorn	Maart	} '45	} revisie Aug-Sept-Oct. '46

De vóórgepubliceerde sonnetten zijn in een aantal gevallen onder afzonderlijke titels gegroepeerd. Kennelijk om verwarring te voorkomen, heeft Vestdijk daarbij in het algemeen wel aangegeven dat de gedichten deel uitmaken van de reeks *Madonna met de valken*: zo niet, dan heb ik dat hierna vermeld.

I. De wilde zwier die gij de worp verleende', 171

De Nieuwe Stem, 1946, p 68. Ook opgenomen in *Een op de zeven*, p 102.

II. Ik raad de glimlach van uw valkenier, 172

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 103. Eerste publikatie in De Nieuwe Stem (NST), 1946, p 69.

- 172, 1 (NST) *Ik raad de nooden van uw valkenier,*
 172, 5 (NST) *Doch toen wij na de maaltijd onder vier*

III. Dit is de wanhoop van ons dubbelwezen: 173

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 104. Eerste publikatie in *De Nieuwe Stem*, 1946, p 70.

IV. Verneem de machtspreuk waaraan 'k stem verleen 174

De Nieuwe Stem, 1946, p 71.

- 174, 2 *Om uw begeerte edel te vermoorden:*
 174, 3 *Ik kan u slechts beminnen in mijn woorden,*
 174, 5 *Vanouds heeft men ze maar van Hém te leen,*
 174, 6 *Hoezeer hun zin ook de enkeling bekoorde;*
 174, 10 *Dat achter ied're vrouw een schaduw teekent,*
 174, 11 *Een heiligdom, beveiligd voor zijn gloed.*
 174, 12 *Ziet hen zich lengen na zonsondergang:*
 174, 13 *Eén vorm, bij allen even koel en lang,*

V. Ik slacht mij voor mijn lied'ren, niet voor u! 175

De Nieuwe Stem, 1946, p 72.

VII. Ja, volg mij, voeg uw juub'lend lied bij 't mijne 177

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 105.

VIII. Te dralend in uw keus, te vast gebonden 178

Podium, 1945/46, p 116.

IX. Het merelkoor legt 't avontuur aan banden. 179

Podium, 1945/46, p 117.

179, 5 *Acht gij één vrouw te ontvoeren te gering?*
179, 6 *Roept gij naar wijffjes in de lustwarande?*

X. Alleen met haar, haar schrik reeds weggestreeld, 180

Podium, 1945/46, p 118.

180, 11 *Als tevergeefs het lijf de ziel wil vangen.*

XII. Alwie een landschap zingende doorkruist 182

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 106.

XIV. In deze schatkamer Vermoeienis 184

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 107.

XVII. 'k Herinner 't mij rein stralend, uw gezicht, 187

Ook opgenomen in *Een op de zeven*, p 108.

XVIII. Vaak, als ik speel, de veelbeproefde klanken 188

Ad Interim, 1948, p 16.

XIX. Wanneer gij uitbot, knop na glanz'ge knop, 189

Ad Interim, 1948, p 17.

XX. Het ruitervolk, dat bij de oude kerk 190

Ad Interim, 1948, p 18.

XXI. Wat foltering als gij de nacht doorwoelt, 191

Ad Interim, 1948, p 19.

XXII. Domweg verraden, lief, - uw leliehuid 192

Ad Interim, 1948, p 20.

XXIII. De dikste kloostermuren zijn bezeten 193

Ad Interim, 1948, p 21.

XXX. Als alles is verloren, keer dan in 200

Centaur Jaarboek, 1947-1948, p 102.

XXXI. Tezamen staan wij voor 't bestoven raam 201

Centaur Jaarboek 1947-1948, p 102.

XXXII. Wij breken samen 't brood met trage handen, 202

Centaur Jaarboek 1947-1948, p 102-103.

XXXIII. Avondlijk zwierend met zwerfzieke kleuren 203

Centaur Jaarboek 1947-1948, p 103.

XXXIV. Zoo zwerfdan opnieuw, met langzamer voeten, 204

Centaur Jaarboek 1947-1948, p 103

XXXVII. Wie nimmer, naast haar aan de berm gelegen, 207

De Nieuwe Stem, 1948, p 516. Ook opgenomen in *Een op de zeven*, p 109.

XXXVIII. Maar 's nachts, wanneer de ruimte zich vernauwt, 208.

De Nieuwe Stem, 1948, p 517. Ook opgenomen in *Een op de zeven*, p 110.

XXXIX. Laat al uw zust'ren om ons heen de ronde 209

De Nieuwe Stem, 1948, p 518.

209, 5 *Toch houd 'k mij aan uw zijde ingebonden:*

XL. O droomen van alle vrouwen, geboden 210

De Nieuwe Stem, 1948, p 519.

210, 6 *O keert terug tot wat ge eens zijt ontvloden*

XLI. Strijk weg mijn vochtig haar als ik ontwaak, 211

De Nieuwe Stem, 1948, p 520.

L. Van al dit zwerven wordt de ziel zoo moede 220

Debat, 1947, p 206. Samen met LI afgedrukt onder de titel: *Zwerverssonnetten* (I-II).

220, 2 *Alsof een staag doorstormde binnensee*
 220, 3 *Ons machtig opjaagt, maar [van] lieverlee*
 220, 6 *Op zoek naar vrije doortocht van ons twee,*

LI. Zoo heb ik van den aanvang willen zingen 221

Debat, 1947, p 206. Zie aantekening bij L.

LII. Geluk is tot de laatste rest geslonken. 222

Debat, 1947, p 370. Samen met LIII afgedrukt onder de titel: *Zwerverssonnetten* (I-II).

222, 1 *Geluk is tot de laatste kern geslonken.*

LIII. Te denken dat gij eens de Vrouwe waart 223

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 111. Eerste publicatie in Debat, 1947, p 371. Zie aantekening bij LII.

223, 6 *Of van wat kille aarde van één graf breed -*

LXII. Gevangen zat ik maanden, mijn viool 232

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 112. Op de grammofoonplaat *S. Vestdijk leest uit eigen werk*, Philips 422 293 PE, Amsterdam, november 1958, leest Vestdijk, in de versie van *Een op de zeven*, o.a. dit gedicht.

LXVII. In 't huis der smarten komt een zetel goed 237

XCII. In kelders dook ik onder bij de dieven, 262

In de oorspronkelijke uitgave van *Gestelsche liederen* staat in de derde regel: *grieven*. Ik herstelde deze drukfout naar een manuscript van Vestdijk.

CVII. Neen, voor de velen passen lied'ren niet 277

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 116.

CVIII. Maar waag 'k mijn lied, dan tergt de waterplas 278

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 117.

278, 1 *Maar wáag 'k mijn lied, dan tergt de waterplas*

CIX. Mijn God, hoe zingt Gij als Gij zingt, hoe klinkt 279

In de oorspronkelijke uitgave van *Gestelsche liederen* staat in de tiende regel: *u*, een kennelijke drukfout die ik heb hersteld.

CXV. Zij was een ruwe boeren vrouw, maar wijs 285

Ook opgenomen in *Een op de zeven*, p 118.

CXVI. Door 't bergland liep zij met mij mee, die vrouw. 286

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 119.

286, 9 *Zoo verontrein'gend zijn... Ik koos een dal,*

CXVIII. Met mijn liefde grenz'loos alleen, verviel 288

Kroniek van Kunst en Cultuur, 1949, p 9. Samen met CXIX en CXX afgedrukt onder de titel: *De Kluisenaar* (I-III). Ook opgenomen in *Een op de zeven*, p 120.

288, 11 *Met al haar pronkzucht kwijnend moet bezwijken?*

CXIX. Waartoe, zoo Hij mij mint, zoo hemelhoog 289

Kroniek van Kunst en Kultuur, 1949, p 9. Zie aantekening bij CXVIII.

CXX. Maar was ik niets, dan had ik ook geen stem. 290

Kroniek van Kunst en Kultuur, 1949, p 9. Zie aantekening bij CXVIII.

CXXVI. Hoe steek'lig is die rots, hoe scherp gekarteld. 296

Podium, 1949, p 42. Samen met CXXVII-CXXIX afgedrukt onder de titel: *De verzoeking* (CXXVI-CXXIX).

296, 1

Hoe steek'lig is die rots, hoe vreemd gekarteld.

255, 8

Waar mij het leven niet genoeg van gaf.

CXXVII. Madonna, 'k roep u aan, verdrijf die geesten! 297

Podium, 1949, p 42. Zie aantekening bij CXXVI.

297, 9 *Zij daalt, de Vrouwe, - reiner blauw werd nooit*

CXXVIII. Een rondedans is voor geen kruis bezweken. 298

Podium, 1949, p 43. Zie aantekening bij CXXVI.

CXXIX. Door pijn slechts wordt de wellust uitgedreven, 299

Podium, 1949, p 43. Zie aantekening bij CXXVI.

299, 4 *Onder de kreeg'le hemelharen draad.*

CXXX. Niet wond'k mij meer aan u, begaanb're wegen, 300

De Gids, 1948, II, p 1. Samen met CXXXI-CXXXV afgedrukt onder de titel: *De boeteling* (I-VI).

CXXXI. Hoe feller ge u kastijdt hoe sneller heen 301

De Gids, 1948, II, p 1. Zie aantekening bij CXXX.

CXXXII. Geen hartslag mag mijn folt'ring overslaan, 302

De Gids, 1948, II, p 2. Zie aantekening bij CXXX. In de oorspronkelijke uitgave van *Gestelsche liederen* staat in de derde regel: *droomherinn'ring*. Ik herstelde deze kennelijke drukfout naar de tekst van De Gids.

302, 1 *Geen klokslag mag mijn folt'ring overslaan,*

CXXXIII. Door wrok vergiftigd en van wroeging blind 303

Tekst volgens *Een op de zeven*, p 121. Eerste publikatie in *De Gids* (G), 1948, II, p 2. Zie aantekening bij CXXX.

303, 9 (G) *Aanschouw hem, deze aardworm met twee vleug'len,*

CXXXIV. Hoe vaak heb ik de weg naar God gewezen, 304

De Gids, 1948, II, p 3. Zie aantekening bij CXXX.

CXXXV. En dan maar wachten, wachten, en het woord 305

De Gids, 1948, II, p 3. Zie aantekening bij CXXX.

CL. De valken zijn reeds onder hem aan 't jagen, 320

Een handschrift van dit sonnet is gereproduceerd in S. Vestdijk, *Brieven uit de oorlogsjaren aan Theun de Vries*, Uitgegeven, ingeleid en van aantekeningen voorzien door Theun de Vries, 's-Gravenhage, 1968, p 106. In het handschrift luidt regel 8

als volgt:

Te zekerder waar Zij ons 't wreedst verstiet!

Voor de datering aan het slot van dit handschrift zie mijn eerdere aantekening bij de titel van de reeks Madonna met de valken.

Grijs en bruin 330

Ruim Baan, 5 October 1945, p 6. In Ruim Baan de datering: *Jan. 1943*. Grijs en bruin werd in Ruim Baan afgedrukt samen met een Sonnet van Anton van Duinkerken. Ed. Hoornik tekende daarbij o.m. het volgende aan: 'De kastanjelaan, waarvan in de twee hierbij afgedrukte verzen sprake is, bestond inderdaad in het seminarium "Beekvliet". Deze prachtige dreef, die langs de gehele breedte van het gebouw loopt, was het geliefde wandel terrein van mediterende gijzelaars en vooral op warme dagen was zij om haar schaduw gezocht.'

Gerooide plek 331

Centaur, 1946/47, p 270. In Centaur gepubliceerd als: *Boschgezicht*.

331, 4	<i>Van de vele boomen, voordien</i>
331, 15	<i>Waar de koekoeksbloem nog prijkt, -</i>
331, 22	<i>Als ikzelf, bann'ling in 't laagland</i>
331, 23	<i>Van dit rouwende woud dat terneerzonk</i>

Portret 332

Centaur, 1946/47, p 268-269.

332, 16	<i>Voor wie weet wat zijn rijkdom is.</i>
---------	---